

Demokratik
DÖNÜŞÜM
emek barış özgürlük için

İçindekiler

Merhaba	3	Yayın kurulu
“Yeni Süreç”te İttifaklar Ortadoğu ve Kürtler	4	Hayri Argav
Tarihiyle Hesaplaşmamış Bir Sol Geleceğin Umudu Olamaz	10	Xwe Metin Ayçiçek
Demokrasi, Sosyalizm ve İttifaklar Sorunu	17	Mustafa Yalçiner
İttifaklar	24	Suat Bozkuş
Ortadoğuda İttifaklar	28	Mahir Sayın
Bitmeyen Konu: İttifaklar Yeni Bir Umut Var mı?	33	Mehmet Yılmaz
Sınıfsız Politika-Öznesiz İttifak	36	Hasan Oğuz
Siyasal Mücadele Ortaklığında Israr	45	İrfan Cüre
Rasyonel Kapitalizmin Sonu	48	John Bellamy Foster
İttifak ve Demokrasi	57	Özgür Tüzün
Söylemek Yazmak Soru Sormak	61	M.Şehmuz Güzel

v.i.S.d.P. **Aşiret Bozkurt**

İrtibat Adresi: **Neusserstr. 216, D-50733 KÖLN**

Tel: **0221 / 727092 - 727094**, Fax: **0221 / 727096** E-mail: **d.donusum@gmx.net**

Hesap Numarası: **Deutsche Bank Köln** Konto No: **2605004** BLZ: **37070024**

Merhaba

Jandarma barikatlarına rağmen, çatışma bölgelerine doğru Canlı Kalkan'lar ilerlerken, Türk ordusunun Kürt halkına yönelik olarak başlattığı yeni saldırı da sınır tanımaksızın yayılmaktaydı. Bildiğimiz senaryolar ve sahneler yeniden izlenmekteydi. Profesyonel cinayet örgütü Bolu Komando Tugayı yine Şırnak bölgesine yerleşmekte; JİTEM, kendisi için dava açan savcuyu görevden aldirtmakta; MHP'li faşistlerin düzenledikleri bayrak provakosyanları ile azgın şoven ırkçılık yeniden tırmandırılmak istenmekte; bazı kentlerin sokaklarında Kürt avı başlatılmakta; milliyetçi kaymakamlar Hitler geleneğine uyarak kitap yakma buyrukları vermekte; çocuklar polis kurşunlarının hedefi olmakta; Kürtlere ve ittifaklarına yönelik linç olayları yaşanmakta; ve devletin resmi yayın (dezinformasyon) kanallarında ve izinli medyada geçmişte sıkça duyduğumuz haberler yayınlanmakta: "Bugün 15 bölücü terörist öldürüldü." Türkiye'yi yönettiğini sanan Başbakan'ın ağzından aktaracak olursak: "Birileri düğmeye bastı!" Adres belli: Sömürgeci militarist oligarşi.

İtiraf etmek gerekir ki bu kez daha "şiddetli" başladı devlet. O oranda da yanıt aldı elbette Kürt özgürlük gerillalarından: Devlet saklamaya çalışsa da, geçmişten sıkça duyduğumuz haberleri alternatif-muhafif yayın organlarında da yeniden duymaya başladık: "Bugün HPG Gerillaları ve ordu birlikleri arasında çıkan çatışmada 15 Türk askeri öldürüldü."

Alıştık. Artık ölenlere üzülmeyi bile unutup, kimin daha az kayıpla çatışmadan çıktığına bakarak gelecek yorumlarımızı yapmaya devam edeceğiz. Elbette bu kez ölüm hızına yetişebilirsek. Zira şimdiden sayılar her çatışma için 20-25 düzeyine fırladı bile. Ve eğer bu savaş Türkiye metropollerine doğru yayılırsa sanırım barışa ilişkin projelerimizi elli yıllık gelecek projeleri haline dönüştürmemiz gerekecektir.

Yazık. Kürtlerin önümüze koyduğu çok ciddi bir barış fırsatını toplum olarak değerlendiremedik galiba. Mazlumun, geçmiş üzerinden hesap kurmadan,

gelecek üzerine ve kardeşlikle temellendirerek sunduğu bir barış ve özgürleşme projesini elimizin tersiyle iter gibi miyiz? Çıkmayan candan umut kesilmez özdeyişine inanarak buna rağmen ve inadına barış, özgürlük ve demokrasi diye haykırmamıza rağmen, devletin savaş yanlısı geleneksel politikalarda ısrarı, halklarımızı hergün biraz daha yeni bir savaşa doğru sürüklenmektedir. Ve gördük ki, Kürt'e vurulmaya çalışılan her darbe, en az üç beş kat daha etkisini artırmış olarak Türkiye sosyalist hareketinin de üzerinden esmektedir. Yani politikaların bütünleşmesinin kaçınılmaz olduğu bir kader ortaklığı dönemini yaşamaktayız.

Bu ortaklığın zorunluluğu gerçekte seksen yıldır objektif olarak vardı. Ne var ki Kemalizm ile göbek bağıni koparamamış bir solun tutarlı bir enternasyonalist politika tutturabilmesi ve birlikte mücadelenin sübjektif koşullarını hazırlayabilmesi mümkün değildi. Sonları hep ayrılıklarla noktalsansa da, geçmişte bu amaca yönelik ciddi deneyimler yaşandı. Bugün ciddi adımlar atılmış; halkların ortak mücadele cephesinin kuruluşuna yönelik bir çok deneyim kazanılmıştır. Türkiye sosyalist hareketinin önemli bir bölümünde olduğu kadar Kürdistan özgürlük hareketinde de bu doğrultuda ciddi bir arayış söz konusudur. Sorun bu arayışın amacına ulaşabilmesi için atılması gereken adımların neler olması noktasında düğümlenmektedir.

Demokratik DÖNÜŞÜM, bu sayısının ağırlık konusunu ittifaklar sorununa ayırarak amacın gerçekleştirilmesi çabalarına karınca kararınca bir katkı sunmak istiyor. Dileriz ki tartışma, örgütlenme ve eylemli bir mücadele birliği somutlarına kadar geliştirilebilir.

Bölgedeki gelişmelerde kalıcı çözüm alternatifi olabilmek, küreselleşen emperyalist saldırılara yanıt olacaktır: "Ya hep beraber, ya hiç birimiz!"

DEMOKRATİK DÖNÜŞÜM
Yayın Kurulu

“Yeni Süreç”te İttifaklar Ortadoğu ve Kürtler

◆ Hayri Argav

Aslında bu yazıda benden istenen Orta Doğu ve Kürtlerde ittifaklara bakış açıydı. Yeni koşullarda ittifakların aldığı biçimlere değinen arkadaşlar olacak mı, bilemiyorum. Bu süreçte önemli gördüğün noktalar var. Bunları tartışma gündemine taşımayı bir sorumluluk olarak gördüğün için yer yer konunun dışına çıktım.

Yitik zaman içinde

İttifaklar, zorunlulukların ürünüdür ve özgün koşulların güçler dengesinden doğarlar.

Eğer ortada ittifakı gerektiren bir zorunluluk varsa, burada iki şey daha var demektir. Biri karşılıklı ortak çıkarlar, diğeri, bu çıkarlarda karşılıklı uzlaşısı. Sınıf hareketinden ulusal haketlere, Uluslararası ilişkilerden bireyler arası ilişkide hep bu kural geçerlidir. Evlilikte bir ittifaktır. Çıkarlar ve paylaşım, hoşgörü, demokrasi bu birlikteliğin harcıdır. Erkeğin kadının haklarını çiğnemesi, ya da tersi bir durumda hoş görü de demokrasi de bu ilişkide kaybolmuş demektir. Ve ittifak taşır, biter. Ortak çıkarlar ne kadar genişse ve demokrasi ne kadar iyi işliyorsa ittifaklar da o kadar uzun ömürlü olur. Geçici birliktelikler -eylem ve herket birliktelikleri- bizim anladığımız anlamda bir ittifak değillerse de bunlar da yukarıdaki kurallar üzerine oturur.

Türkiye ve içinde bulunduğu coğrafyada hem dün hem de bugün en çok konuşulan konulardan biridir ittifaklar sorunu. Buna karşın yaratılmış tarihsel bir birikim yok denecek kadar azdır. Bölgedeki hareketler, olmayan bir birikime sırtını dayıyamamaktadır. Bu nedendir ki ittifaklar sorunu ne zaman gündeme gelse (giderek daha az tartışılan bir konu olmuştur) her seferinde sıfırdan başlanılmaktadır. Türkiye bunun en açık örneğidir.

Oysa hem Türkiye hem de uzantısı olduğu bölge, dünyanın en sorunlu bölgelerinden biridir. Savaşlar, askeri darbeler ve büyük emperyalist karpışmaların sıkça yaşandığı bir arenadır. Çok daha öncesine gitmeye gerek yok, yakın tarihi baz alarak söyleyelim: Bölge son yüz yılını savaşlar ortamında geçirmiştir. Böylesi bir atmosferde doğmuş ve büyümüş ulusal hareketler, sosyalist parti ve örgütlerin büyük bir birikime sahip olmaması tarihin bir ironisidir. İttifaklar sorununu tartışmak istiyoruz, olumlu örneklerini bulup açığa çıkarmak için dönüp elimizi tarihimizin torbasına daldırıyoruz, ama torbamız boş.

Bu durum üzücü, ama umutsuzluğa kapılmak için yeterli bir neden değil. Keşke iz bırakmış olumlu birikimlerimiz olsaydı. Ama yok.

Burada döneceğimiz, başvuracağımız yer yine tarihimizdir. Çünkü olumsuzlukta bir birikimdir. Biz şu şu koşullarda şunları yapamamışız. O gün yapamamış olmamızın bizlere kazandırlıkları ortada... Buradan yeni bir tartışma yeni bir başlangıç yapılabilir. Başka da olmaz zaten...

Geçmişin olumsuzlarını aşmak, o olumsuzlukların nedenlerini bilmek ve buna göre bir yenilenmişlikte olur ancak. Aksi durumda eski kör döğüşüne dönmeyi kimse önleyemez.

“Bilincin içselleştirilmemiş hali, halk değimi ile “okumuş cahil”liktir. Bizim coğrafyamızdaki sorunun gelip dayandığı nokta da budur. Bu bir abartı ya da inkar değil; demokrasinin içselleştirilmesi sorununda burjuvazimizle farklılaşabilmiş değiliz; Eğer böyle olmasaydı tarihsel bir çok olanak yok olup gitmezdi”

İttifaklar ortak çıkarlara dayanır. Farklı sınıf, parti ve ulusların ittifakı, bir çıkarlar birliği olmadan gerçekleşmez. Bir programda toplanan çıkarlar birliği, ona uygun bir örgütlenme ile yaşam kazanır. Bu bir eviliktir. Güçler birbini kabul etmiştir. İyi, ama kabul etmek yetmez; ortak çıkarlar birliği etrafında toplanan güçlerin, bunu içlerine sindirmeleri de gerekir. Demokratik uzlaşma denilen olay budur. İttifakın programı mı grubun programı mı ikilemi içine düşüldüğünde ittifak, ittifak olmaktan çıkar.

Türkiye’de ittifaklar Nitekim Türkiye ve bulunduğu bölgede genellikle böyle olmuştur. Dar grup, parti çıkarları genel çıkarların önüne geçirilmiş ve ittifaklar ya gerçekleşmeden dağılmış ya da kısa sürede boğulmuştur. Bırakalım ittifakı en genel konularda eylem birlikleri bilersin zor yapılabilir. Neden? Demokratikleşmemiş oluşumuzdan. Üzerinde durulması gereken asıl nokta budur.

Demokrasi toplumsal bilinçle ilgilidir. Toplumsal bilinç, salt teorik bir bilgi düzeyinin varlığı değil, onun sosyal yaşam hali olarak içselleştirilmiş halidir. Bilincin içselleştirilmemiş hali, halk değimi ile “okumuş cahil”liktir. Bizim coğrafyamızdaki sorunun gelip dayandığı nokta da budur. Bu bir abartı ya da inkar değil; demokrasinin içselleştirilmesi sorununda burjuvazimizle farklılaşabilmiş değiliz; Eğer böyle olmasaydı tarihsel bir çok olanak yok olup gitmezdi.

İttifaklar sorunsuz birliktelikler değil. Bir ittifak içinde uygulama ve bakış açılarındaki çokca sorun oluşur ve bunların bazıları aşılrken bazıları zamana bırakılır. Bunlar ittifakı zayıflatmaz, güçlendirir. Ama sorun grup ruhu ve egemen olma mantığı ya da ittifak içinde erime-yok olma korkusu olunca işte orada ittifak-mittifak diye bir şey kalmaz. Türkiye’de de böyle olmuştur: Yakın dönemin örnekleri olduğu için sıralayalım: “Kuru Çeşme Toplantıları” ÖDP, Kürt hareketi ile oluşturulan hareket birliktelikleri, hepsi bir sonuç alınmadan boğulmuştur.

Yolun başına dönmek gerekiyorsa buradan başlanmalı. Buradan başlanırsa kaybolmak ve kaybetmek bir yazgı olmaktan çıkar.

2-Yöndeki aç

Bazılarına saçma gelebilir; karşıta olsalar sol ve sağ politikalar istemeyerek birbirlerinin önünü açar ve gelişmelerine neden olurlar. Sağın tikanıklığı solu, solun tikanıklığı sağı geliştirir. Sürgit bir sağ idolojik egemenlik, sürgit bir sol idolojik egemenlik anlayışı anti diyalektik ve ütopyiktir. Tamel dayanakları üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki ilişkidir. Şiddet ve çatışma da o buyutlarda olur.

Sol ya da sosyalist idolojinin içinde bulunduğu durumu burada tartışmayacağız. Ama kabul etmemiz gerekiyor ki bugün dünyada yeni bir “sağ ilerlemecilik” egemen. “Sağ ilerlemecilik”in küreselleşme sürecine hem ekonomik hem de siyasi olarak damgasını vurduğu ortada. Bu yaklaşım bir gerileme sürecinde bulunan solu da süreci irdelemeye ve özgün perspektif ve politikalar üretmeye zorluyor. ATAC gibi onlarca örgütün ortaya çıkması bu sürecin ürünüdür. Ne ki süreç her iki taraf açısından daha da derinleşecek. Bizim buradaki tartışma konumuz bu derinliği tartışmak değil. Yeni süreçte ittifaklar nasıl bir biçim alacaktır, nasıl sürecektir; bunun ana yönlerini saptamak.

Emekçi sınıfların ittifaklar politikası, bu “yeni dönemde”, “sağ ilerlemecilik” döneminde, yeniden bir biçim almak zorunda: 1920 yılları anımsayalım: Dünyada devrim rüzgarının estiği, işçi ve emekçi yığınların güçlerini birleştirdiği, iktidar olma bilincinin yüksek olduğu yıllar. Burjuvazi ve bütün anti demokratik çağ dışı yönetimler koru içinde. Bu koşullarda toplanan 3. Komünist Enternasyonal karşı devrim ve devrim saflarını daha da netleştirmek için ara, liberal, reformist tabakaları saf belirlemeye zorlayan kararlar alıyor. Ulusal Kurtuluş hareketleri hakkında aldığı karar öz olarak şöyle: Programında proleterya ve emekçi yığınların özgürce örgütlenmesine yer vermeyen, emperyalizme açık tavır almayan Ulusal Kurtuluş Hareketleri karşı devrimcidir. Enternasyonalimiz ve proleterya bu hareketleri desteklemeyecektir. Bu politika o gün etkili oldu; sınıf karakteri burjuva olan bir çok ulusal kurtuluş hareketini devrimci bir tavır almaya zorladı. Burjuvazinin çevresi daralırken işçi sınıfı çekim merkezi oldu, ittifak yapacağı güçler daha devrimci bir çizgide olan güçler oldu.

Bugün koşullar farklı. Ulusal Kurtuluş hareketlerinin önüne aynı koşulları koyabilir miyiz? Koyduk diyelim. Sonuç ne olur?! Bugün dünyada 1920'lerdeki tersi sağ bir rüzgar esiyor. İşçi sınıfı cephesi dağılmış, değil enternasyonal, bu alanda uluslar arası bir platform bile yok. Sosyal Demokrasi en yakın 1970'li yıllardaki programlarının bile gerisine düşmüş; bir belirsizlik içinde yüzüyor. Bu sağ rüzgar, hizaya girmedikleri için Irak'dan İran'a, Süriye'den Kuzey Kore'e kadar bir çok rejime sopasını sallıyor, olmasa da indiriyor. Ara, liberal tabakalara yaşam hakkı vermek istemiyor.. Komünist Enternasyonalin yukarıda özetlediğimiz politikası da böyleydi; ara tabakaları saflaştırmak. İçinde bulunduğumuz bu koşullarda ittifaklara nasıl bakmamız gerekiyor? Ölçütler ne olmalı? Anıt faşist, anti emperyalist, anti kapitalist vb. ölçütler geçerli olacak mı? Bunlar yanıtlanması gereken sorular.

Daha açık koyalım. "yeni sağ ilerlemecilik" küreselleşmenin idolojik motoru. Bu süreçten "zarar" görenler, dolayısıyla buna karşı çıkanlar sadece işçi ve emekçi sınıflar değil, ulusal düzeyde, ulusalcı güçlerden orat boy burjuvaziye kadar geniş bir kesimi kapsıyor. Uluslar arası arenada İran vb. ülkelerin tutumu var. Rüzgardan olmsuz yönde etkilenmemek için emperyalistlerle ilişki içine girmeyi kendi ulusal çıkarları açısından daha yararlı bulan ulusal reformcu kurtuluş hareketleri var. Bütün bunlara yaklaşım ne olmalıdır? İttifaklarda eski anlayışlarda devam mı yoksa bu güçlere doğru bir açılım yapmak mı gerekiyor?

Sorun, geçmişte kimin neler ve nasıl yaptığı değil. Sorun sürece ilişkin politika ve araçlarını üretmektir. İçinde bulunduğumuz koşullar küçümsenemez. Bugün emekçi yığınların ve onların siyasal temsilcilerinin geniş demokrtik bir ferspektife sahip olmaları gerektiği gerçeği ile karşı karşıyayız. Sürecin dayattığı gerçek bu.

Orta doğu'nun sınırları

"Bilinç yarılması" mıdır yoksa güncel olayların bilincimiz üzerinde kurduğu katı egemenliğin sonucu mudur her neyse, Orta Doğu denildiğinde belleği-

mizde çerçevesi kalın, klasik bir tablo canlanıyor. Bu tablodaki resimde gözümüze hemen çarpanlar: Petrol, İsaıl - Filistin (Araplar) - Kürtler ve Amerika.

Yine katı bir Amerikan ve Siyonizm karşıtlığından mıdır, Arapların tarihsel olarak uğradıkları haksızlıklar karşısında bu denli bölük pörçük ve beceriksiz oluşlarına tepkiden midir yoksa kendimizi islam dünyası içinde buluyor oluşumuzdan mıdır, her neyse "Orta Doğu'da ittifaklar" ya da "Orta Doğu halklarının Birliği" denildiğinde bilinçaltımızdaki olgu, Arapların Birliği ya da Arap halkları ile birlik canlanıveriyor.

İşin ilginç yanı mı yoksa tarihin bir ironisi mi desek ya da dönemin tarihsel koşullarında oluşan verilerin okunuşundaki ortak bir yöntem benzerliğinin sonucu mudur, her neyse, sadece sol değil, bölge ile ilgilenen bütün emperyal güçlerin yakın döneme kadar soruna yaklaşımları da böyle olmuştur: Yani yanibaşındaki bir Somali, Sudan, kuzeyinden güneyine kadar bir Afrika ve oradan Önyasya ve Kafkaslardan Hindi-Çin'e dayanan bir büyük coğrafyadan izole edilmiş, Arap dünyasından oluşan bir Orta Doğu anlayışı. Çöl ve denizlerin ortak bir özelliğidir; pusulasız yön bulunmaz. Bu denli darlaştırılmış pusulasız Orta Doğu politikaları da "Arap çölleri"nde kaybolmuştur.

Ne ki, emperyal politikalarda eski Orta Doğu sınırı aşıldı. Nijerya'dan Çin'e kadar uzanan bir Orta Doğu var. Böyle de olsa yazgısı zaten ortak olan büyük bir coğrafya birleştirilmiş durumda. Bugün ne Amerika'nın ne AB'nin ve ne de Rusya'nın eski sınırları ile anlaşılabilir bir Orta Doğu politikası var.

"Bu sağ rüzgar, hizaya girmedikleri için Irak'dan İran'a, Süriye'den Kuzey Kore'e kadar bir çok rejime sopasını sallıyor, olmasa da indiriyor. Ara, liberal tabakalara yaşam hakkı vermek istemiyor.. Komünist Enternasyonalin yukarıda özetlediğimiz politikası da böyleydi; ara tabakaları saflaştırmak"

Örnek olarak BOP: Nijerya'dan Çin'e kadar uzanan büyük bir coğrafyayı kapsıyor.

Amerika yeni projesini İslamın bu coğrafyada birleştirici idolojik bir rolü olmasına dayandırıyor. Oysa gerçek çok farklı. Amerika'nın korkusu, ortak kara yazgılarından dolayı bütün bir bölgenin birgün tutuşabileceği.

Dünya dış satım tutarı 2002 yılı rakamlarıyla 4 trilyon 143 milyar dolar oldu. 282 milyon nüfuslu 6 AB ülkesi dünya dış satımının 1.8 milyar dolarını gerçekleştiriyor. BOP'un kapsadığı bölgede, Nijerya'dan Çin'e kadar olan bölgede -buna Suudi Arabistan, Kuveyt gibi petrol zengini ülkeler de dahil- toplam 39 ülke var. Bu 39 ülkede toplam 2.5 milyar insan yaşıyor. Bu ülkelerin 2002 yılı dışsatımı toplam 900 küsur milyar dolar. 83 milyon nüfuslu Almanya'nın bu aynı yıldaki dışsatım tutarı 648 milyar dolar.

Bu bölge dış borçları bakımından dünyanın en borçlu bölgesi; üçüncü dünya ülkelerinin toplam 2.4 milyar dolarlık dış borcunun 1 milyarı bu bölgeye ait. Yoksulluk, gelir dağılımındaki dengesizlik, Okuma yazma oranı (bölgede bazı yerlerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 60 civarında), eğitim ve sağlık hizmetlerine ayrılan pay % 4'ü geçmezken silahlanmaya yatırılan para % 20'ler (bazı ülkelerde %35'leri buluyor) düzeyinde.

Görüldüğü gibi coğrafi olarak diğer bölgelerden izole edilen Orta Doğu, hem tarihsel ilişkileri, hem içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal-siyasal sorunları bakımından diğer bölgelerle aynı "yazgı"yı paylaşmaktadır. Kafkaslar'da, Önyasya'da yaşanan sorunlar Orta Doğu ile bir bütünlük oluşturuyor.

Bu coğrafyada ittifaklar sorunu

İngilizler, Hindistanı, 1688 yılında "yasal" sömürge ilan ettiler. Arap dünyasına gelişleri ise fazla gecikmedi. 1809 yılında Çizgi film kahramanı Simbat'ın doğum yeri olan Ras El Hayma'dan başlayarak bu bölgeyi işgale başladılar. (İngilere Krallığı'nın bölgeye yerleşme yöntemi ile bugün ABD'nin bölgeye yerleşme yöntemleri arasında ilginç bir benzerlik olduğunu belirtmem gerekiyor: Ras El Hayma'da bulunan İngiliz bir subayın karı-

sının yerliler (İngilizlere göre korsanlar) tarafından kaçırılması, İngiltere bulunmaz bir fırsat yarattı. İngiltere, savaş gemilerini hemen bölgeye gönderdi ve bölge savaş gemileri tarafından yerlebir edildi. Ama bu onlara istediği şeyi tam olarak vermemiştir. On yıl sonra "orada hala korsanlar bulunuyor" gerekçesiyle yeniden bölgeye saldırdı. Aslında İngiltere Ortadoğu'ya yerleşmek istiyordu, ama bunun için de yeni yeni gerekçeler arıyordu. "Korsanlar" İngiltere'nin imdadına yetişmişti. "Bölge insanlarını korsanlardan korumak ve korsanların bu bölgede varlığına son vermek için" bölgede kalmaya karar verdi. Ve Ortadoğu'nun 150 yıldan fazla bir süre İngilizlerin egemenliği altında kalması süreci böyle başladı.) İngiltere'nin o zamanki stratejisi, Hindistan ve Orta Doğu'yu birleştirerek, Birleşik Krallığı yer yüzüne egemen kılmaktı. Bunlar o yıllarda İngiltere'nin hayalleriydi. Buna benzer hayaller bugün de var. Ama bizim tartıştığımız konu bu hayaller değil. Çin'den Nijerya'ya bölgenin bir yazgı birliği içine girdiğidir.

Arap dünyasından Çin'e kadar olan coğrafya bugün oldukça karışıktır. Deyim yerindeyse at izi itizine karışmış durumda. Emekçi sınıfların bunları ayırt etmesi, uluslar arası ittifaklarını belirlemesi, onlarla dayanışma içinde olması gerekiyor. Ama nasıl?

Eski sınırlarıyla Orta Doğu'da bir Filistin Halk hareketi vardı, bu hareket dünya halklarından, Türk ve Kürt halkından büyük bir dayanışma ve destek gördü. Fakat Filistin hareketi Arap dünyasından bakıldığı destegi hiçbir zaman bulamadı. Bu duyarsızlı Arap dünyasının ittifak ve dayanışma gibi bir bilince dün kapalı olmasından geliyor. 1950'li yılları alalım: Araplar arasında dayanışma ve ittifak hatta birlik isteklerinin dorukta olduğu yıllar. 1951'de Şam'da yapılan askeri darbeyi bir yıl sonra Mısır'da Abdül Cemal Nasır'ın arkeri darbesi izlemiştir. Bu tarihten sonra da Arap ulusalcılığı tarihinin en parlak çağını yaşamıştır. Birlik, birleşme, askeri darbeler "petrolün ulusul denetimi" vb. derken yanibaşlarında boğulan bir Filistin hareketini bile görmez olmuşlar. Alın bugün Irak'ta; Arap dünyasının tepkisi ortada. Irak'ta Şiiler

Amerika ile birlikteyken sunniler çatışıyor. Böyle olması kaçınılmaz. Çünkü bir kesim diğer kesime yıllarda ezdirilmiş. Koşullar değişince de ezilen kesim aynı “olanakları” kullanıyor...

Durum böyle deyip bölgeye yüzümüzü dönemeyiz. Bugün bölgeyi de aşan oldukça geniş bir alanda yine farklı bir rüzgar esiyor; her taraf toz duman. İki durumla karşı karşıyayız. Biri olayların gelişme biçimi, diğeri ortaya çıkardığı sonuçları. Bir tarafta emperyalist bir müdahale, diğer yanda bu müdahalenin sonucunda “kendisini özgür gören” halklar ve uluslar. Irak'ta Şiiler ve Kürtler, Lübnan ve Mısır'daki kıpırdanmalar. Eğer bu hareketlerin yanında olmak ABD ile kolkola, Karşısında yer almak ise bölgedeki gerici rejimlerle kolkola olarak gözükmüyor. Amerikan işgali ve saldırılarına karşı çıkmak, Saddamcı, Esatıcı resimlerin savunuculuğu olarak anlaşılırken burarlarda ortaya çıkan “özgürlükleri” sahiplenmek ise Amerikancı ya da Amerikan işbilikçiliği olarak gösteriliyor. Zor bir durum.

Her iki yaklaşım da halkların gücünü bölmekte. Sorun olaylara kalıpcı bakışlarda yatıyor. Iraklı Kürtleri ele alalım. Yüzyıldır kendini varlıklarını kabul etirmek için savaşım vermişler. Her şey bir kimlik uğruna. İnkara- ihmaya, Saldırılara, sürgünlere, soykırımlara uğramışlar. Başlarını doğrultmamaları için dört bölge devleti işbirliği yapmış; o vurup diğer tarafa, diğer taraf vurup o tarafa atıyor. Bu halk hangi nedenle olursa olsun bugün bir özgürlük ortamını yakalamış. Çoşkulu, ama başka uluslara düşman değil. Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında nasıl ki bir çok ulus devlet doğdu, Kürtler de öyle bir durumu yaşıyor. Amerika ile de yakın ilişki içindedirler.

Şimdi ne yapmak gerekiyor; emperyalis işbirlikçi damgasını vurup dışlamak mı yoksa ortaya çıkan durumda Kürtlerin konumunu sahiplenerek haklar arası güven ve dayanışmayı yaratmak mı? Keza bu durum Irak'taki şiiler için de geçerli. Yarın bu durumla İran'da Pakistan'da da karşılaşabiliriz. Proleterya enternasyonalizmi, veya hakların dayanışması hangi durumlarda geçerli? Güneydeki Kürtleri ve şiileri işbirlikçi, hayin diye değerlendirmek anti emperyalistik ne ilişkisi var. Ameri-

ka'yı davet eden onlar olmadı ki? Saddam rejimini Amerika yıktı ve ortay bir güç boşluğu çıktı. Önlerindeki duvar kalktığı için onlarda bu fırsatı kulanmak istiyorlar. Amerika ile ilişkileri bölge halklarının yararına mı zararına mı? Ya da söyle sormak gerekiyor: 40 milyonluk Kürt halkının bu düzeyde de olsa özgürlüğe yaklaşması bölge halklarına zarar mı vermektedir?

Sosyalist hareketin kendini hazırlaması gereken bir nokta burası. Küreselleşmenin politikasına karşı çıkmak ayrı, bu politikanın uygulanması sonrasında ortaya çıkan sonuçlara yaklaşmak ayrı olmak zorunda. Bizden önceki süreçlerde ki marksistler de öyle yapmışlardır: Birinci ve ikinci emperyalist savaflara ve politaksına sonuna kadar karşı çıkmışlardır, ama sürecin doğurduğu sonuçları da büyük bir gerçekçilik içinde kabul etmişlerdir. Son yıllarda Balkanlar'da yaşanan savaflara karşı çıkmışızdır, ama sonrasında ortaya çıkan Kosova ve Bosna Hersek gerçeklerini de kabul etmişizdir. Ya ak ya kara gibi bir yaklaşım, sadece marksizmin ruhuna aykırı değil, bir kasaba polikası bile değil.

Bir başka zor bir durum: Bölgede anti emperyalizm saflarıdır. Tarihte bir çok kere sınıf ve sosyal hareketler dini kılıflar altında dışa vurmuşlardır. Almanya'da köylü savaşları, Anadolu'da Baba İshak başkaldırısı gibi. Bugün de benzer bir durum yaşanmakta. İslam dünyasındaki tepkiyi iyi okumak gerekiyor. Basit bir “terör” veya “şeriatçı akım” deyip geçemeyiz. Dini motif altında dışa vuran bu tepkinin altında ki sosyal olguyu yakalamak önemlidir. Yukarıda bölgenin genel bir tablosunu çizmiştik; yoksulluk ve bir o kadar da ağır bir sömürü. Dini motif altında dışa vuran tepkinin bu bölgede olması bir rastlantı değil. İstemlerini henüz sosyal bir programa uyarlayamamış, gerici bir din uğraşısı olarak karşımızda duran bu olgu, anti emperyalist bir tepkiden başka bir şey değil. Bugünün bu “gerici” önderliği yerini, yarının sosyal sorunlarının çözümünü esas alan bir derimci önderliğe bırakması sürpriz olmayacak. Ama burada sorun, herekete bugünden nasıl bakıldığıdır. Yarının devrimci, anti emperyalist güçlerini hazırlıklı karşılamak, bugünün tutar-

sız, “anti emperyalist”, dinci-gerici başkaldırlara yaklaşıma bağlıdır.

Bu bakımdan emekçi sınıfların hem içte hem de dışta ittifaka gitmesi gereken güçler yeni dönemde çok değişken, çok karşıt güçlere kadar uzanabilir. Bu gerçekliğin görülmesi ve buna dönük açıklamaların yapılması gerekiyor. “Somut şartların somut tahlili” denilen olay budur.

Sadece bir parçada değil, farklı parçalarda da olsalar Kürtler arasında bugün ulusal değerler alanında önemli bir yakınlaşma yaşanıyor. Bu yakınlaşma henüz ulusal birliktelik yönünde bir harekete dönüşmüş değilse de ulusal bir tepki düzeyinde çok kere görülmüştür. Geçen yıl Küçük Güney’de, Suriye Kürdisan’ında meydana gelen olaylarda Kongra Gel, KDP ve daha bir çok Kürt parti ve örgütleri ortak tepki göstermişlerdir. Bugün Irak Kürdistanı’daki kazanımları sahiplenme konusunda da bu aynı tepkiyi görmek olanaklı. Kerkük sorununda da durum böyledir.

Ortak tapkiler ortak hareket birlikteliğine dönüşür mü, bu tartışmalı. En azından yakın zamanın sorunu olarak görülüyor.

Kürtlerde ittifak iki boyutludur. Biri parçalar özgülünde, diğeri parçalar arasında geliştirilecek olan ittifaklardır.

Parçalar özgülünde ittifaklar

Parçalar özgülünde Kürtler biri kendi aralarında diğeri de birlikte yaşadıkları (Türk, Fars, Arap) halkın siyasal temsilcileriyle bir ittifak durumuyla karşı karşıyadırlar. Ne ki her iki cephede de büyük zorluklar var: Öneğin Kuzey baz alınacak olursa, Kürt örgütleri arasında özgüven ve siyasal yakınlık gibi konularda önemli sorunlar var. Bu sorunların kısa sürede aşılması bu koşullarda pek olanaklı görünmüyor. En basitinden bir örnek; Kürt örgüt ve partilerinin yerel seçimlerde bir çekişme içinde olmaları normaldir ama genel seçim gibi koşullarda bile bir birliktelik sağlayamıyorlar. Kürtler kendi aralarında kuramadıkları ittifakları Türkiyeli sosyalist ve sosyaldemokrat gibi parti ve örgütlerle kurabilmektedir. Bu ittifaklar savaş sürecinde 15 yıllık savaş süresince sayıları önemli olmasa da Türkiyeli örgütler Bu ittifakları Kürtlerde küçümseyenler var; böyle

bir politika en başta Kürtler için tehlikeli; Kürtleri bölge dayanakları yok edilmiş, kuru bir ulusalcılığa saplanmış halde, bir başına bırakabilir.

Ne ki, Kürt hareketinin yürüttüğü savaşım gereği, bölgesel düzeyde farklı ittifaklar içine girmesi, bulunduğu parçada geliştireceği ittifakları da etiler önemdedir. Bölgenin içinde bulunduğu özgün koşullar, Kürtleri, Irak Kürdistan’ında yaşanan durum benzeri, bölge dışı güçlerle ittifak düzeyinde olmasa da yakınlaşmak zorunda bırakabilir. Bu durum, Kürtlerin parça özgülünde kurdukları ittifakları zorlaştırabilir hatta ve hatta da böyle bir ittifak durumu varsa bunu dağıtacak duruma getirebilir. Kürtlerin ve ittifak olduğu güçlerin burada nasıl bir karar vermeleri gerekir sorununu, bugün tartışmak yerine o günün somut koşullarına bırakmak doğru olanıdır.

İçinde bulunduğumuz koşullardan hareketle bir tanımlama yapmak gerekirse şunu belirtmek pek te yanlış olmaz: İttifakların en zor olanı, farklı parçalardaki Kürtlerin birbirleriyle kuracakları ittifaktır. Buradaki zorluk sadece Kürtler arasındaki ilişkilere dayanmıyor, onu aşan bölgesel ve hatta dünya politikası ile ilgili olmasındandır. Örnek; Irak’ta ve Güney Kürdistan’da yapılan genel seçimler. KDP ve YNK hem kendi aralarında hem de diğer Kürt ve Türkmen partileriyel ittifak yaparlarken Demokratik Çözüm Partisi gibi Kürt partileri ile ittifak yapmaktan kaçındılar. Hatta seçim sürecinde onlara zorlular bile çıkardılar. Bu tutum, sadece bu partilerin çizgi farklarından dolayı takınılmamıştı, Türkiye’nin politikası gözetilerek böyle bir tavır takınılmıştı. Kürtler arasındaki ilişkilerde bu koşulları görmezlikten gelinemez.

Ne yapmak gerekiyor; Kürtler hep böyle mi kalacak? Tabiki değil. İttifaklara hep bir plan ve program sorunu olarak bakıyoruz. Ara çözümler olduğunu da unutmamız gerekiyor. Bu koşullarda Kürtler açısından önem kazanan, tepki ve hareketteki zamanlamadır. Bu yöntem hem Kürtlerde karşılıklı bir yakınlaşma yaratır hem de Kürtleri bölge ve dünya politikasına taşır. Bu yükseliş geniş, kalıcı ittifaklara zemin oluşturur. Sayın Öcalan’ın önerdiği “Konfederalizm” de bu zeminde yaşam bulur.

Tarihiyle Hesaplaşmamış Bir Sol Geleceğin Umudu Olamaz

• XWE Metin Ayçiçek

Devletin gücü nereden geliyor sorusu düşünürler tarafından değişik biçimlerde yanıtlanır. Tanrısal erklere dayandırılan devlet biçimlerinde tanrıdan alır bu güç bütün gerekçelerini. Ya da toplumsal işbölümü zorunluluğu, toplumsal anlaşma gibi kavramalara da dayandırılabilir aynı sorunun yanıtı. Sınıfsal içeriğiyle devleti açıklayanlar üretim araçlarının mülkiyeti ile açıklarlar sorunu. Örneğin kapitalizmde, özel kapitalist mülkiyet biçimi toplumsal biçimlenişin bütün genetik özelliklerinin taşıyıcısıdır. Farklı mülkiyet biçimlerinin egemen olduğu toplumlarda bu mülkiyet ilişkilerinin üzerinden yükselen farklı devlet tipleri yer alacaktır. Feodal Cumhuriyetler ile burjuva cumhuriyetler arasındaki büyük içerik farkını feodal mülkiyet ile burjuva mülkiyet arasındaki farkta aramak gerekir.

Devlet tiplerinin ve her tip (üretim ilişkisi) içindeki devlet biçimlerinin bunca çeşitliliğine karşın sosyal bilimler sorunu daha geniş ele alarak, bütün devletler için genelleştirilebilecek sonuçlara ulaşmak ister. Egemenlerin, ezelden ebede varlığını devam ettiren, sınıflar üstü ve mülkiyet ilişkileri ötesi İdeal Devlet arayışının bugüne doğru sarkan bir kalıntısıdır belki de bu eğilim.

Devlet olgusunun sınıf olgusunun bir türevi olduğunu saptayarak yola çıkarsak, somut olarak devletin anlaşılabilir olması için somut olarak sınıfın (sınıfların) anlaşılabilirliği ön koşuldur. Oysa özellikle modern toplumlarda sınıf kavramının tanımlanmasında ciddi sorunlar vardır. Günümüzde, görece olarak basit işbölümüne dayalı

kapitalizm öncesi sınıf tanımlarından çok daha içiçelik söz konusudur. Ve bu nedenle devlet, sınıf, toplum, ulus, sınıf mücadelesi gibi tanımlarda da birbirinden haylice farklı versiyonlar ve ciddi tartışmalar üremiştir.

Marksist ulus kavramının büyük oranda Fransız Burjuva Devrimi'nin etkisi altında kaldığını, hatta daha ileri bir sözle doğrudan bu devrimden alındığını söyleyebiliriz. Fransız devriminin yapılmış olduğu ulus tanımı daha sonra Marksistler tarafından aşılamamıştır. Marks ve Engels'in esas olarak Avrupa merkezli saptamaları Doğu toplumlarını inceleme dışı bıraktığı için (bu elbette onların suçu gibi gösterilemez; dönemin sosyal bilimlere ilişkin gelişim düzeyinin yetersizliği içinde düşünüldüğünde, tersine, Marks ve Engels'in çağlarının çok ilerisinde olduğunu kabul etmek gerekir.) örneğin Asya tipi üretim ilişkileri sorunu yıllarca Marksistler arasında ciddi bir tartışma konusu olarak kalmıştır. Ulus kavramını iyice şematik bir boyutta ele alan (özellikle Stalin) ve ulusçuluğa yönelen SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan sosyalizm pratiklerinin tek tek çökmesi ve ulusal hareketlerin pıtrak otu

“Ulus kavramını iyice şematik bir boyutta ele alan (özellikle Stalin) ve ulusçuluğa yönelen SSCB ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan sosyalizm pratiklerinin tek tek çökmesi ve ulusal hareketlerin pıtrak otu gibi hızla ortaya çıkıp yayılması, sosyalizm ve ulus kavramının yeniden tartışılmasını gündeme getirmiştir.”

gibi hızla ortaya çıkıp yayılması, sosyalizm ve ulus kavramının yeniden tartışılmasını gündeme getirmiştir. Bütün bunları, emperyalizmin kışkırtması gibi bir nedene indirgeyerek milliyetçilik dalgasının hızla yayılışının nedenlerini açıkladığımızı sanamayız. Elbette bu gelişim emperyalist kapitalizmin iradesi dışında olmamaktadır. Ama günümüz emperyalizmi, yüzyılların ürünü olarak ortaya çıkan bu somut olguyu ele alıp, kışkırtma malzemesi olarak kullanmaktadır.

Fazla ayrıntıya girmeden, “ulusu oluşturan öğeler, şimdiye dek klasik ‘bilimde’ anlatılmaya çalışıldığı gibi birbirine benzer ortak olgular değil; kafalarda yaratılan imgesel varsayımlar ve ulusal birliğe inançtır” diyebiliriz. “ ‘Biz ulusuz’ bilinci, imgesel homojenlik olgularından çıkarak kafalarda oluştuktan sonra, bu görüşü destekleyecek kültürel öğeler aramıştır. Bu kültürel birlik realitede var olmasa da, varmış gibi kabul edilerek yola çıkmıştır.”

Bu tanımlardan yola çıkarak, ulusal birliğin (ve ulusdevlet’in) gücünün kaynağını arayabiliriz. Ulus kavramının tanımlanışı, ulus-devletin gücü sorusunun yanıtını da doğrudan belirler. Bu durumda görürüz ki, ulusal devletin gücü, bu devletin meşru şiddet tekeli (iktidar) ve meşru eğitim tekeli (kültür) elinde bulundurmasından kaynaklanır. Bu nedenle, ulusal toplumların oluşturulması öncelikle ortak toplumsal kültürün oluşturulmasını şart koşar. Bu, toplumsal temel eğitimin ideolojik ve örgütsel aygıtlarının örgütlenmesi zorunluluğu anlamına gelir. Meşru eğitim tekeli üzerinde oynamak devlet üzerinde oynamakla eş anlam kazanacaktır. Bunun yakın tarihimizde örneğini “Türkiye’de sekiz yıllık eğitim” ana başlığı altında ortaya çıkan 5, 5+3, 8 önerileri üzerinde ortaya çıkan çatışmalarda gördük. Aslında her öneri farklı sınıf ya da sınıfsal bileşimlerin istekleri olarak ortaya çıkmakta idi. İktidar (ve muhalefetteki iktidar) güçleri “kökü dışarı bağlı terör ve bölücülük olayları”nı dahi ikinci plâna atarak öncelikle özel kapitalist mül-

---

●

“Bireylerden oluşan bir toplumun üretiminde önemli görevlerden biri ise doğrudan tarih eğitimine düşer. Tarih, resmi ulus tanımları içinde yer alan ortak kültüre sahip olmak, ortak tarihsel mirasın parçası olmak, ruhî şekilleniş birliğine sahip olmak gibi var olan değil ama varolması istenen öğelerin hazırlayıcısı olarak öne çıkar”

●

kiyetin (kapitalist üretim biçiminin) isterlerine en uygun eğitim alternatifleri üzerinde kıran kırana kavgaya girebilmişlerdir.

Genellikle okullarda tarih dersinden aldığımız notların yüksekliği tarih bilgimizin derinliğini değil, ezber yeteneğimizin gücünü gösterir. Çünkü, meşru eğitim tekeli elinde bulunduran devlet, resmî kurumlar aracılığıyla sistemin (rejimin) gereksinimini karşılayacak niteliklere sahip bireylerin üretimi görevini yerine getirir. Ve böylesi bireylerden oluşan bir toplumun üretiminde önemli görevlerden biri ise doğrudan tarih eğitimine düşer. Tarih, resmi ulus tanımları içinde yer alan ortak kültüre sahip olmak, ortak tarihsel mirasın parçası olmak, ruhî şekilleniş birliğine sahip olmak gibi var olan değil ama varolması istenen öğelerin hazırlayıcısı olarak öne çıkar. Herkes, ortak kültür ve ortak tarihin varlığı konusunda ikna edilir. Böylece egemen sınıfların elindeki eğitim kurumlarında tarih bilimi, insan bilincinin yanıtılmasında büyük görev üstlenmiş olur.

Bunun için, önce kabul ettirmek istenen hedefler saptanır: “Tarihin en büyük cereyanlarını yaratmış olan Türk ırkı en çok benliğini muhafaza etmiş bir ırktır. Umumi tarihin ve medeniyet tarihinin bugünkü mütefekkir beşeriyeti o kadar merak ile işgal eden karanlık sayfalarını izah için Türk ırkını esas tutmaktan başka çare yoktur. Bu esas kabul edilince bütün izahı müşgül görünen meseleler aydınlanacak, (abç.) tarihte boş bırakılan ve istihfam işareti ile dol-

“Yıllardır reddedilen Kürt realitesini sol, çoktan literatürüne almıştı. “Halklar” sloganı sosyalistlerin siyasi literatürüne çoktan girmişti. Fakat bütün bunlara rağmen Türkiye sosyalist hareketinin tarihinin Kemalizm’in etkisinden bütününüle çıkabildiğini söylemek mümkün değildir.”

durulan fasıllar tamamlanacak.”¹

Ve sonra bu düşünceler için kanıtlar aranmaya başlanır: “Başkumandan’ın emrile, yüzlerce ilim ameleşi, şarkın ve garbın kütüphanelerine atılmışlar, Atatürk tarafından ilân edilen tarihî hakikatın delillerini aramak üzere eski ve yeni çeşid çeşid asarı karıştırmışlar, her dilden el yazılarını gözden geçirmişlerdir.”²

Oysa tarih, gerçek kimliğine kavuşmalıdır ve bu ancak yıkıcı bir eleştiri ile elde edilebilir. Hiçbir okul eğitiminin resmî ideoloji sınırlarını aşamayacağını biliyoruz. Ya zaten resmî tarihle biçimlenmiş beyinler olarak, inandığımızın gerçek olduğunu kanıtla gerek duyulmaması gereken mutlak doğrular olarak benimsemekte, içselleştirmekteyiz, ya da resmî tarihle gerçek tarih arasındaki büyük zıtlığı yakaladığımızda, böylesine büyük bir aldatılmaya uğratılmış olmayı hazmedemediğimiz için, yıllarca inandıklarımızın gerçekliğini, üstelik artık yine inanç sistemlerinden (bilimsel verilerden değil) ödünç alınan kanıtlara başvurarak savunmaya çalışmaktayız. İdeolojik biçimleniş, bilimsel gerçekliğin önünde gitmekte, akıl bilime kapanmaktadır. Zaten istenen de bu değil midir? Türk milliyetçisi, ırkçı Necdet Sevinç bunu açık ifade ediyor: “Bizim hareketimizin temelinde ilmin de, aklın da, mantığın da, zekânın da işgal ettiği yer, inancımızın işgal ettiği yerin milyarda biri kadar bile değildir... Çünkü inancın yanında aklın mantığın, zekâ ve ilmi gerçeklerin beş paralık önemi yoktur.”³

Bu tezin ikizi ve kaynağı ise, resmi tarihi oluşturmak amacıyla M. Kemal himayesinde toplana-

nan Birinci Türk Tarih Kongresi’nde dile getirilmektedir:

Böylesi bir tarih anlayışının sol tarafından da benimsendiğini söylemek elbette büyük bir haksızlık olur. Sol, resmi tarihin perdesini yırtmaya çalışmıştır. Bunda görece olarak başarılı da olmuştur. Resmi tarihin ileri sürdüğü kaba tezleri reddetmiş, bunların karşısına bilim gerçeğini dikmeye çalışmıştır. Yıllardır reddedilen Kürt realitesini sol çoktan literatürüne almıştı.

“Halklar” sloganı sosyalistlerin siyasi literatürüne çoktan girmişti. Fakat bütün bunlara rağmen Türkiye sosyalist hareketinin tarihinin Kemalizm’in etkisinden bütününüle çıkabildiğini söylemek mümkün değildir. Hatta daha açık söyleyerek, Türkiye sosyalist hareketinin tarihinin büyük oranda Kemalizm’in tezleriyle kirletilmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Sosyalizm, kendinden önceki (yani sömürüye dayalı, sınıflı, uluslu, devletli) toplumların hepsinden farklı bir gelecek kurgusuna sahip olduğu için, dünya anlayışında, kendinden önceki toplumsal biçimlere ait ideolojik etkilerin tümüne kapalı, bunların tümünden arınmış, bağımsız bir ideoloji olarak tanımlar kendini. Oysa Türk sosyalizmi, daha başından itibaren bir burjuva milliyetçi akım olan kemalizm ile iç içe, kan alışverişi yaparak doğmuş ve gelişmiştir. Bu ilişkiden kemalizmin büyük yararlar sağladığı açıktır. Buna karşılık sosyalist hareket bütün olarak yaşamını köretmiş, gelişiminin önünü tıkamış ve özellikle ulusal sorun konusu olduğunda milliyetçi bir tutum alışıla kendini sergilemiştir.

Örneğin, Anadolu’da açık işgale karşı savaş yıllarında kendini marksist-leninist olarak tanımlayan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası önderi Şefik Hüsnü, Yunanistan ile yapılan savaşın Türkler tarafından kazanılmasından hemen sonra yayınladığı yazısında şunları söylemektedir: “Bugün bütün ilgililerin coşkunlukla alkışlayacağı bir uğurlu sonuca varılmıştır. Öz kanını akıtmak suretiyle bu başarıyı ödeyen Anadolu köy-

lüsünü yöneten ve yöneltenlere de bundan bir övünç payı düşer. Dileriz ki bu becerikli örgütçüler, savaş ve kavga eylemini bitirdikten sonra işçi köylü sınıfının bütün haklarını kullanmasına yardım ederek gerçekten yüce bir ruha sahip olduklarını ispat etsinler. O zaman bütün ulusun şükranlarına hak kazanmış olacaklardır.” 4 “İşçi köylü sınıfının bütün haklarını kullanmasına yardım ederek gerçekten yüce bir ruha sahip olduklarını ispat” a çağrılan söz konusu “becerikli örgütçüler” in Kemalistler olduğunu söylemeye gerek yok.

Sömürgeler sorununda Kürtler yoktur. Örneğin Türkiye Komünist Fırkası'nın 10 Eylül 1920 yılında Bakû'da yaptığı 1. Kongre tutanakları, dönemin komünistlerinin Anadolu topraklarındaki azınlıklara yönelik tutumlarını büyük oranda sergiler. Kongrenin ilk oturumlarında ayrıntılı olarak aktarılan çalışma raporu içinde azınlıklara ya da sömürge halklara yönelik bir çalışmadan hiç söz edilmez. Üçüncü oturumda “Müstemlekât Meselesi” (sömürgeler sorunu) tartışılır. Revizyonist sosyal-kolonyalizm teorileri Lenin'in perspektifiyle uzun uzun eleştirilir. Dünyadaki sömürge ülkeler ve sömürgecilik ilişkisi üzerine uzunca konuşulur. Sorun Anadolu topraklarına gelince tartışmalarda baştan beri gözlenen teorik tutarlılık kaybolur. Ermeni katliamı, Ermeni halkı üzerinde sürdürülen zulüm, günümüzden de çok tanıdığımız bir ifade ile, dış güçlerin kıskırtması sonucu ortaya çıkan sonuçlar olarak yorumlanır. Kongreye bir tebliğ sunan Nazmi Yoldaş şu görüşleri savunur: “Avrupa emperyalizminin bir neticesi olan Harb-i Umumi esnasında zavallı fakir Ermeni köylüsü yine İngiliz tesvilâtına, Taşnakların, papazların teşvikatına alet oldu. Van ve Bitlis taraflarına Müslüman fakir halkı kesmeye, evlerini yakmaya, mallarını yağmaya başladı... Buna karşı İttihat ve Terakki hükümeti biaman (amansız) davrandı, Ermeniler tehcir edildiler; mallar alındı ve gizli emirlerle büyük bir kısmı öldürüldü. Taşnaklar ve Ermeni papazları milliyet ve

mezhep davasıyla İngiliz siyasetine, İttihat ve Terakki ile Türk devletçileri de yine milliyet ve mezhep bayrağı altında Alman siyasetine hizmet etmişlerdir...

Asırlardan beri kardeş gibi yaşayan Türk ve Rum fakir halkı birbirlerine düşman ediliyorlar... [Rumlar, İngilizlerden] gördüğü teşvikattan cesaret alarak her tarafta imha siyasetini takip etti. Buna karşı Türkiye devletçileri de arasıra Rum halkını tezipten ve tahripten hali kalmadı. Görülüyor ki, Rumluk meselesinde de büyük haydutların cihangirliği ve şovenistlerin âmâli ve devletçilerin menafii yüzünden milyonlarla fakir halk kırıldı...

Nazmi Yoldaş, Kürt, Arap ve sair anasının da emperyalizm siyasetine kurban olduğunu ve yerli mütegalip şihlar ve reisler elinde mazlum ve mağdur yaşadığını tasvir ettikten sonra...” 5 Kongrenin dört, beş ve altıncı oturumları TKF program tartışmalarını içerir. Program önerisi Mustafa Suphi tarafından sunulur. Mustafa Suphi ilginç bir enternasyonalizm anlayışı sunar bu konuşmasında. Hangi ulusal kökenden olursa olsun sınıfın birliği, birlikte mücadelesi. Kulağa ilk çarpışında hoş izler bırakan bu tanımlar, yeni Türkiye devletinin egemenliği altında tutulan kocaman bir sömürge, sömürge Kürdistan'ın varlığı hatırlanınca ürperti veriyor. Ulusal bağımsızlığı olmayan, sömürge bir halkın işçi sınıfı kurtarılmaya çalışılıyor fakat sömürge ülkenin politik haklarına ilişkin bir söz yok. “Fırkamız Türk amele ve rençberlerini mütaassıp İttihad ve İtilâfçılar veya hain Sosyalistler tesiri altından kurtarmağa ne derecede mecbur ise, Türkiye’de

---

●

“Sömürgeler sorununda Kürtler yoktur. Örneğin Türkiye Komünist Fırkası'nın 10 Eylül 1920 yılında Bakû'da yaptığı 1. Kongre tutanakları, dönemin komünistlerinin Anadolu topraklarındaki azınlıklara yönelik tutumlarını büyük oranda sergiler.”

●

yaşayan Rum, Ermeni, Kürt milletlerinin mağdur sınıflarını da Etniki Etarya, Taşnak veya Bedirhan teşkilâtlarından ayırarak menfaat ve maksadı müttehid bir sınıf halinde hem dahili tufeylilere, hem de istilâcı harici kuvvetlere karşı birleştirip ayaklandırmak vazifesiyle mahmüldür.”

Görüldüğü gibi, siyasal çizgisi ne olursa olsun, ulusal azınlıkların kendi içinden doğmuş olan bütün siyasal parti ya da toplumsal yönlendirme güçleri “dahili tufeyli” olarak değerlendirilirken; Osmanlı-Türk sömürgeciliğinden hiç söz edilmeden “haricî” düşmanlar (bölücüler) edebiyatı yapılmaktadır. Ulusal hareketleri dış düşman kışkırtmalarına bağlama geleneği o günden bugüne artarak gelmiştir.

Daha yakın bir örnek olarak THKP-C'nin 3 Nolu Askeri Mahkemesi'nde yaptığı Savunma gösterilebilir: 6

“Yargılananlar: 27 Mayıs Anayasasını savunan Milli Kurtuluşçu Sosyalist aydınlar.

Yargılayanlar (son çözümlemede): 27 Mayıs Anayasasını yok eden hakim güçler.

Suç: 27 Mayıs Anayasasını tebdil, tağyir ve ilgaya cebren teşebbüs...”

THKP-C Savunması'nda savunulan 27 Mayıs Anayasası'nın Başlangıç metninin, “Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde toplayan ve milletimizi... milli birlik ruhu içinde daime yüceltmeyi amaç bilen Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak...” diyerek başladığı hatırlanırsa sözlerimizin önemi daha açık olarak ortaya çıkar.

O Anayasa'nın 3. maddesi, Türkiye Devleti'nin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğunu; resmî dilin Türkçe olduğunu söyler. O Anayasa'nın 54. maddesinde, “Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür” diyerek diğer halkların inkârına yönelirken, devamla “Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür. Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlık durumu kanunla düzenlenir” denilerek

ırkçılık yapılmaktadır. O Anayasa'da tanınan haklarla ilgili birçok madde başlığı, “her Türk” diye başlar. Hakka sahip olabilmek için “Türk” olmayı peşinen kabullenmek zorunluluk olarak getirilir.

Türkiye sosyalist hareketinde bu kısıkaçtan çıkma çabaları da eksik değildir. Örneğin, Türkiye sosyalist hareketinin en birikimli önderlerinden olan Dr. Hikmet Kıvılcımlı ulusal soruna görecekli olarak doğru yaklaşırken, ordu konusundaki görüşleriyle yeniden şaşılışır ve sorunu iyice karmaşık bir duruma sokar. İbrahim Kaypakka'nın kemalizme ilişkin ciddi eleştirileri ise ne yazık ki kendi bireysel varlığıyla sınırlı kalır, takipçileri tarafından geliştirilemez. 74 sonrası çıkışlardan en önemlisi ise Kurtuluş Hareketi'nin çıkışlarıdır. Kemalizmi tarihsel ve sınıfsal olarak doğru bir yere oturtmaya çalışan Kurtuluş, bir süre sonra tikanır ve sorunun açılımını mantıksal sonuçlarına ulaştıramaz. Buna rağmen, ulusal soruna yaklaşımı itibarıyla Kurtuluş, hiç olmazsa 80'li yılların ortalarına kadarki tutumu ile, kendinden önceki bütün radikal sol hareketlerden daha olumlu bir yere konulabilir.

Bu iddialar niyet olarak Türkiye sosyalist hareketine saygısızlık içermemektedir. Tersine, onurunu taşıdığımız bu tarih, kendine yönelik eleştirel bakışla önünü temizleyerek geleceğe akacak, bölge halklarının özgürlük ve sosyalizm mücadelesinin umudu olabilecektir. Fakat resmi ideolojinin etkisi bütünüyle silinip atılmadan; resmi ideolojinin beynimize kazıdığı kavramlarının ye-

---

●

“Görüldüğü gibi, siyasal çizgisi ne olursa olsun, ulusal azınlıkların kendi içinden doğmuş olan bütün siyasal parti ya da toplumsal yönlendirme güçleri “dahili tufeyli” olarak değerlendirilirken; Osmanlı-Türk sömürgeciliğinden hiç söz edilmeden “haricî” düşmanlar (bölücüler) edebiyatı yapılmaktadır.”

●

rine, çağdaş içeriğe kavuşturulmuş yeni kavramlar konulmadan; resmi tarihin yerine bilimsel bir tarih anlayışı oturtulmadan, bırakalım halkların özgürlük ve sosyalizm mücadelesine umut olmayı, oligarşik cumhuriyetin Türk halkını sürüklediği bu onursuz yaşamın bir parçası haline gelmekten kurtulamayacağımız açıktır.

Yaklaşık son yirmi yıldır Türkiye solu, bütünüyle bir sınav içindedir. Kendi tarihiyle ve Kemalizm'le hesaplaşabileceği en büyük deneyin içindedir.

Kürdistan özgürlük mücadelesine takındığı tavır bu deneyin sonucunu belirlemektedir. Türkiye solu kendini zorlamakla birlikte, bu deneyin bugüne kadar başarılı olabildiğini söylemek mümkün değildir.

Kürt sorununu bir yana bırakalım, Türkiye toplumunda son yirmi yılın en ciddi politik tartışmalarında bile Türkiye solunun genellikle edilgen kalması nedendir? Susurluk olayında, yani artık posası çıkmış mafyacı bir devlet oligusunun bütünüyle savaş hedefi olarak karşıya alınabileceği bu muhteşem fırsatta solun yeterli refleksi gösterememesi, Kemalizm'in devletçi geleneğinden etkilenişin sonucu değil midir? Laiklik-şeriatçılık tartışmaları sırasında generallerin Sincan gösterilerine karşı tepkide yetersiz kalmanın; hatta neredeyse destek olmaya yakın tutum takınmanın asli nedeni Kemalist resmi laiklik kavramını aşamamış olmak değil midir? MGK'nin 28 Şubat darbesi karşısında gözlerimizde beliren mutluluk ışıltısının geleceğimizi karartan bir tarih bilinci olduğunun farkında mıydık? Peki ya savaş rantı üzerine düzenlenmiş olan ekonominin 2002'de yaşadığı büyük krizi sosyal bir patlamaya dönüştürememenin belki de en önemli nedeninin, bütün bu hatalar üzerine oturmuş bir parçalanmış güç sorunu olduğunun bilincine ulaşıldı mı? Bunu, önümüzdeki dönemde Türkiye sosyalist hareketi ve emekçi sınıfları ile Kürdistan özgürlük hareketi ve Kürt halkı arasında ittifaklar sorununun ele alınışında yeniden test etme olanağımız olacaktır.

“Türkiye solu, bütünüyle bir sınav içindedir. Kendi tarihiyle ve Kemalizm'le hesaplaşabileceği en büyük deneyin içindedir. Kürdistan özgürlük mücadelesine takındığı tavır bu deneyin sonucunu belirlemektedir. Türkiye solu kendini zorlamakla birlikte, bu deneyin bugüne kadar başarılı olabildiğini söylemek mümkün değildir.”

Geçmişte Türkiye solunun Kürdistan özgürlük hareketine yöneliminde devlet politikalarına benzer bir tutumu büyük oranda aşamamış olması, sorunun çözümünü elbette geciktiren önemli bir etkidir. Oysa uzun zamandır devletin sürdürdüğü inkâr ve şiddet yoluyla bastırma politikasının sonuçsuz kalacağı ve Kürdistan halklarının özgürlük mücadelesinin zaferinin engellenemeyeceği düşüncesi geniş kitleler arasında yaygınca benimsenmeye başlamıştır. Daha da ötesi, Kürdistan sorununun siyasal platformda çözümüne yönelik bir eğilim artık Türk egemenlerinin arasında gelişmeye başlamıştır. Ancak geleneksel devlet politikalarında ısrarlı olan militarist kesimin hala inkar ve savaş politikalarında direndiğini ve bu politikaları gündemde tutmak için Kürt hareketinin çözüme olanak sunmak için tek taraflı ateşkes ilan etmesine rağmen saldırılarını kesintisiz sürdürdüğü de bir gerçektir. AB ile müzakere tarihinin belirlenmesinden sonraki süreçte gerek AB'nin Türkiye'nin demokratikleşebilmesi için iç sorunların yasal çerçevede çözümlenmesi doğrultusunda bastırması, gerekse Irak'ın işgalinden sonra, işgal altında da olsa Güney Kürdistan'daki gelişmeler bu militarist rantçı çevrelerin milliyetçilik zemininde saldırganlığını bir hayli artırmıştır. Günümüzde yeniden uygulamaya sokulan bayrak provokasyonundan da anlaşılmaktadır ki, bu kez darbe sadece Kürtlere değil ama aynı zamanda onun ittifak potansiyellerine de yöneltilmiştir.

Kürt halkına Yakın bir gelecekte, dün olduğu gibi, PKK'nin dıştalandığı bir siyasal çözüm arayışı Türk devletinin çabalarının temelini oluşturacaktır. Oysa PKK'siz bir çözümün olanaksızlığı şimdilerde daha da netleşmiş bir gerçektir. Bu yılın NeWroz etkinlikleri bu açıdan çok değerli mesajlar içermektedir.

Oysa, ittifaklar sorununa dönerek sorunun önündeki tıkanıklığın nedenlerini araştırırsak, en ciddi engelin, Türkiye sosyalist hareketinin bazı alanlarında şu veya bu oranda egemen ulus refleksi olarak ortaya çıkan, temelinde Misak-ı Milli sınırları içerisinde ulusun bölünmezliğini temel alan bir ideolojik biçimlenişin etkileriyle karşılaşırız. Bu etki kendisini azınlık-ulus- sömürge-işçi sınıfı devrimi-milliyetçilik-sosyalizm gibi başlıklar altında ortaya getirilen birçok tartışma konusunda kendisini ele verir.

Bugün Türkiye sosyalist hareketinin Kürt özgürlük hareketi ile ittifakı sorununda önemli adımların atılmış olduğu biliniyor. 3 Kasım 2002 seçimlerinde oluşturulan barış ve demokrasi bloku, yapısındaki erozyona rağmen eylemsel düzeyde birlikteliğini sürdürmektedir. Şimdi bunun yeniden ele alınarak dikey ve yatay olarak örgütlülüğünün geliştirilmesi, eylemliliğinin artırılması ve bir ortak mücadele cephesi konumu-

na yükseltilmesi zorunluluktur.

Bunun için şimdilik güncel politikalara müdahil olabilecek bir asgari politik program yeterlidir. İş karmaşıklarıyla ve özellikle azami programlarda ısrarlı davranarak cephe mantığından uzaklaşmak ve katılımdan kaçınmak var olan parçalanmışlığı derinleştirmekten başka bir anlama gelemez.

Emek Barış Demokrasi Bloku çalışmaları, bileşenleri tarafından yeniden gözden geçirilerek canlandırılmalıdır. Blok dışı kalmış bütün sol-sosyalist hareketlerin blok çatısı altına sokulması çalışmaları yeniden ele alınmalıdır. Birlikte mücadele, yani eylemli bir zeminde birlikte yaşam, sosyalizmin yeniden enternasyonalist damarlarından beslenebilmesinin önündeki tutucu ideolojik engelleri ve önyargıları ortadan kaldıracak biricik tarzdır.

Dipnot:

1-Aktaran: *Beşikçi, İsmail. Türk Tarih Tezi, Güneş-Dil Teorisi ve Kürt Sorunu. Komal Yay. 1977, s. 23. Kaynak: Türk Tarihinin Ana Hatları. XVIII. Türk Ocağı Türk Tarihi Tetkik Heyeti Neşriyatı. Devlet Matbaası, İstanbul, 1930 Bu kiptan yapılan aktarmaların tamamı Beşikçi'nin sözü geçen kitabından alınmıştır.*

2-Tekin Alp. *Kemalizm. S.137*

3-Necdet Sevinç. *Ülküciye Notlar. Dedekorkut Yay. 3. basım. 44-45*

4-Şefik Hüsnü. *Türkiye'de Sınıflar. Ülke Yayınları. 2. baskı, 1975. s. 94-95. 20 Eylül 1922 tarih ve 9 sayılı Aydınlik Gazetesi'nden.*

5-Türkiye Komünist Fırkasının Birinci Kongresi Tutanaklar. Tunçay, Mete. *Eski Sol Üstüne Yeni Bilgiler. Belge Yay. 1982. s. 88-89.*

6-Alıntılar, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi Dava Savunması'ndan

---

●

“Bugün Türkiye sosyalist hareketinin Kürt özgürlük hareketi ile ittifakı sorununda önemli adımların atılmış olduğu biliniyor. 3 Kasım 2002 seçimlerinde oluşturulan barış ve demokrasi bloku, yapısındaki erozyona rağmen eylemsel düzeyde birlikteliğini sürdürmektedir. Şimdi bunun yeniden ele alınarak dikey ve yatay olarak örgütlülüğünün geliştirilmesi, eylemliliğinin artırılması ve bir ortak mücadele cephesi konumuna yükseltilmesi zorunluluktur.”

●

Demokrasi, Sosyalizm ve İttifaklar Sorunu

♦ Mustafa Yalçın

En çok tartışılan sorunlardandır, ittifaklar sorunu. Tartışmacısına, çıkar ve amaçlarına göre ele alınışı, kapsamı ve dayanakları olan güçler değiştiği kadar, ittifaklar, nesnel koşullar, zaman ve mekan bakımından da değişkendir, değişime uğrar. İttifakların somutlanışını belirlemese bile etkileyen bir diğer sorun, politik ittifak güçlerinin somut pozisyonları, öznel durumları ve sözcülüğünü yaptıkları asıl gövdeyi temsil etme, öyleyse bu gövdeyle sahip oldukları bağlar, onlar içinde “erime” ve onları kitlesel olarak harekete geçirme ve sürüklenme yetenekleridir. İttifakların nesnelligi vb. ayrıdır, pratik olarak gerçekleşmesi ayrı. Çünkü politika, “kurmay odaları”nda, “masa başları”nda ya da halk yığınları dışlanarak, “çok bilmiş”, akıldane entelektüel yaklaşımla yapılamaz; ama “güç”e dayanarak, güçle ve güç ilişkileri üzerinden şekillenir. İttifaklar sorununda temel belirleyici nesnelliktir, tayin edici ve yön verici olan nesnel koşullardır; ittifakların ele alınışı da buradan olabilir ve olmalıdır. Ancak bu, politik pratiğin önemsizliği anlamına gelmediği gibi, politik içeriğiyle şekillenmezlik edemeyecek ittifakların somut biçimlenişinin anın özel koşullarından ve bu koşullarla bağlantılı olarak ittifak güçlerinin somut ve öznel durumundan koparılacak ele alınıp çözümlenebileceği anlamına da gelmez.

Örneğin egemenlerin ittifak sorununa belirli bir yaklaşımı vardır. Bu yaklaşımın, egemenlik altında yaşayıp çıkarları bundan kurtulmada olanlarınkinden farklı ve aslında taban tabana zıt ve böyle olmak zorunda olduğu kuşkusuzdur. ABD emperyalizminin bir ittifaklar anlayışı doğal ki vardır. İttifaklar sorununu ele alış, en başta nesnel çıkarları tarafından koşullanacaktır, öyle olmaktadır. Nedir bu çıkarlar? Çıkarlarının temel hareket ettiricisi; üretim, finans ilişkileri, genel olarak sermaye ihracı (ve ithali),

ticaret vb. alanlarını kucaklayarak ilişki ağlarını tüm dünya ölçeğine yaymış Amerikan menşeli uluslararası tekellerin (ve onun siyasal “ulusal komitesi”nden başka bir şey olmayan Amerikan devletinin) azami tekel kârını elde etme, bunun için üretim koşulları, miktarı ve fiyatlarını dikte etme, hammadde kaynakları ve pazarlarla topraklar üzerinde denetim kurma ve ele geçirme, tümünün en ileri düzeyden gerçekleşme koşulu olarak, dünya hegemonyası ve egemenliğini tesis etmedir. Amerikan burjuvazisi ya da oligarşisi, Amerikan emperyalizmi ittifaklarına buradan yaklaşacaktır. Büyük bir bölümünü elinde ya da denetiminde tuttuğu dünya üzerindeki iktisadi ve siyasi (ve kuşkusuz bunları garanti edecek askeri) egemenliğini sürdürme ve genişleterek pekiştirme, bu egemenliğe ket vurabilecek güçleri önleme ve geriletme, önünde ayak bağı olanları bertaraf etme ihtiyacının, Amerikan emperyalizmi ve dayanağı olan tekelci burjuvazisinin, siyasal-askeri sözcü ve temsilcilerinin dünyadaki çeşitli türden güçleri, devletleri, sınıfları, ulusal, dinsel vb. güçleri sınıflandırmasını belirlemesinde anlaşılabilir bir şey olamaz. Nitekim, bizzat Amerikan emperyalist korosunun şefi Bush, emperyalist amaçların ardına gizlenmek üzere ileri sürülen “uluslararası terörizme karşı savaş” konseptini ilan ederken, “Ya

“ABD, sözü edilen dayatmalarının -en azından geçici olarak- kabulü çerçevesinde ittifaklara hazırdır. Buna uygun davranmaktadır. Burada anlaşılabilir bir durum yoktur. Emperyalist ittifaklar, ister iktisadi isterse siyasal stratejik yönüyle olsun, “güç” temelinde, “güç ilişkileri” üzerinden gerçekleşir. Güçlü tekel daha az güçlüye koşullarını dayatır;”

bizden yana olunur ya uluslar arası terörizmden yana” diyerek, bunu belirtmiştir.

ABD ve Amerikan emperyalist burjuvazisi, kuşkusuz, dünyanın yeniden paylaşılmasına gidilirken ön ve öncelik aldığı, örneğin petrol ve enerji bölgeleri ve geçiş yollarını denetlemeye ve iktisadi, siyasi ve stratejik üstünlüğü ele geçirmeye giriştiğinde, emel ve hesaplarına yol vermemekte ayak direyerek yönelimlerine uyum göstermeyen Saddam Irak’ı, Suriye ve İran gibi ülkeleri karşısına alacaktı! “Kitle imha silahı” vb. yalanları, yalnızca perdeleme içeriklidir. Ya güç politikası, rüşvet vb. ile diz çöktürecek ya da aşağı etmeye yönelecekti.

Ancak Amerikan yönelimleri ve stratejisi kuşkusuz Irak, Suriye ve İran gibi ikinci dereceden devletler ve güçler üzerine kurulu olamazdı. Değildir. Örneğin, düğmesine Afganistan ve sonra Irak işgaliyle basılan Kuzey Afrika’dan Ortaasya’ya “Genişletilmiş Ortadoğu Projesi”, yalnızca Irak, İran vb. ülkeleri hedeflemekle kalmamaktadır. Hazar havzasıyla birlikte dünya enerji kaynaklarından yarısından çoğunu barındıran bölgeye yönelik Amerikan atağı, asıl muhtemel rakiplerinin, zamanı geldiğinde (muhtemel rakipler açısından zaman, yeterli güç oluşturduklarında gelecekti) dünyanın yeni bir paylaşımını isteyip dayatmaları kaçınılmaz olan, nesnel olarak bu paylaşımı talep etme potansiyeli taşıyan güçlerin boğazını sıkarak önlerini almaya, ve onlara, gerileme ve Amerikan hegemonyasını kabullenmeyi ya da kendileri için elverişsiz (ama ABD için uygun) zamanda kesin hesaplaşmayı dayatmaya yönelikti. Bu muhtemel rakiplerin, Fransa ve Almanya başta olmak üzere Avrupa’nın emperyalist ülkeleriyle emperyalist Rusya ve Çin olduğu biliniyor.

Bu ABD stratejik yöneliminde ittifaklara yer yok mudur? Vardır. ABD, sözü edilen dayatmalarının - en azından geçici olarak- kabulü çerçevesinde ittifaklara hazırdır. Buna uygun davranmaktadır. Burada anlaşılmaz bir durum yoktur. Emperyalist ittifaklar, ister iktisadi isterse siyasi stratejik yönüyle olsun, “güç” temelinde, “güç ilişkileri” üzerinden gerçekleşir. Güçlü tekel daha az güçlüye koşullarını dayatır; ya yutar ya da yutamayacağı

kadar güçlüyse, o günkü somut güç ilişkileri üzerinden geçici bir anlaşmaya varılır: “Senin pazar payın şu benimki bu”, “sen şu kadar üreteceksin ben bu kadar”, “Şu kaynaklar ve ülkeler senin bunlar benim”! Bazen kartel oluştururlar. Zaman geçip güç ilişkileri farklılaştığında, örneğin daha zayıf tekel yeni bir teknoloji uygulayıp rekabette üstünlük sağladığı ve iktisaden yayıldığı koşullarda, ya büyük, büyüklüğünden gelen üstünlükleri ile (pazarlar ve kaynaklar üzerindeki denetimine ya da “kendi” devletin siyasi-askeri gücüne dayanarak vb.) kendini dayatmayı başarıp üstünlüğünü sürdürür ya da eski anlaşma, eskiden “alttan alma” durumunda kalmış tekel lehine yenilenir, onun payını artıran yeni bir anlaşma yapılır. Ancak bu süreç, şiddetli iktisadi sürtüşme ve çekişmeleri, dampingleri, döviz kurlarının alt-üst olmasını vb. içererek gelişir; emperyalist tekeller arasında “kavga” ya da rekabet asıldır, anlaşma ve ittifaklar geçici. Bu, siyasi ve askeri alanda da benzer şekilde geçerlidir. Emperyalist devletler arasında da anlaşmalar ve barış koşullu ve geçici, çeşitli araçlarla sürdürülen rekabet, çatışma ve savaşlar asıldır.

Bu durumu bugünkü koşullarda izliyoruz. Amerikan tekelleriyle oldukça sıkı iç içe geçmiş İngiliz tekelleri ve her ikisinin devletleri, 11 Eylül’den bu yana asıl olarak anlaşma ve ittifak halindedir. Ancak bu, İran’a yönelik politikasında İngiliz burjuvazisi ve emperyalizminin Alman-Fransız burjuvazisi ve emperyalizmiyle birleşen bir tutum içinde oluşunu imkansız kılmamıştır. Yine Amerikan emperyalizmiyle rekabet ve sürtüşme içinde olan Fransız emperyalizmi ise, tersine Lübnan konusunda, ABD ile yan yana gelebilmiştir.

ABD’nin ittifaklara yönelik genel tutumu, kendi çıkar ve yönelimlerini kabullenen ya da kendi çıkarlarını bu çıkarlarla uyumlandırabilen emperyalist ve ikincil dereceden burjuva devletlerle ittifakı dışlamamakta, tersine öngörmektedir. Diğer emperyalist ülkeler bakımından da aynı şey söylenmelidir.

İkinci dereceden kapitalist devletlerle Amerikan emperyalistlerinin ittifak yönelimine örnek ise, Türkiye-Amerikan ilişkileridir. İlişki, ittifak ilişkisine pek benzemez görünmektedir; ancak yine de bir türden ittifak ilişkisidir.

İttifak, farklı güçlerin “asgari müşterekler” üzerinde oluşturdukları birlik ya da dayanışma demektir. İttifak güçlerinin farklı çıkar ve hesaplara sahip oldukları ve bu çıkar ve hesapların kesişme noktalarında yan yana geldikleri; çıkar ve hesapların yakınlık/uzaklıklarına ve koşullara dayanıklılığı ya da değişkenliğine, ikili ilişkinin dışından etkili olan üçüncü unsurların ilişki üzerindeki değiştirici rolüne ve bu çıkar ve hesapların yürütücülerince uygulamada ustalıklı ya da hoyrat kullanımına vb. bağlı olarak, ittifakın, gerek bizzatihi kendisinin gerekse boyutları ve süresinin değişebildiği ortadadır. Buradan, ittifaklar, görece sağlam ve kalıcı ya da yine görece zayıf ve geçici karakter kazanırlar; ancak, somut toplumsal-siyasal yaşamın ve temel yönleri itibarıyla daha dayanıklı olsa da somut koşullar ve güç ilişkilerinin değişmesi çerçevesinde çıkar ve hesapların değişkenliği, üçüncü unsurların hareketliliği ve sürekli farklılaşma durumunda olan ağırlık, tutum ve politikalarının etkisi dikkate alındığında en sağlam ve kalıcı görünen ittifakların bile “bugün varın yok” karakter taşıdığı belirtilmelidir.

Bu ikisi Türk-Amerikan ittifakının niteliğini vermektedir. Bir emperyalist büyük güç ile ikinci dereceden bağımlı bir kapitalist ülke arasında ne kadar ittifak olabilirse o kadar olmaktadır. Yön verici olmakla yetinmeyip çıkarları ve politikalarını, dolayısıyla gücüyle ittifakın içeriği ve unsurlarını dayatıcı olan ABD’dir. Türkiye, Türk egemenleri çıkar ve hesaplarını, bu dayatma ve yarattığı koşullar çerçevesinde seslendirebilmekte ve kelimenin tam anlamıyla ittifak ilişkisinin dayanakları arasına “sokuşturma”ya uğraşmaktadır. Türkiye, “ayıyla yatağa girme” durumundadır; “ayı” sık sık üzerine yuvarlanmakta, ötesini berisini incitmekte, yaralayıp berelemektedir. Türkiye’ye, hemen yalnızca Amerikan çıkar ve hesaplarıyla çelişmeyip tamamen uyum içinde olan “kendi” çıkar ve hesaplarını gerçekleştirebilmek ya da başka bir deyişle, uyumlanıp “Amerikan bendesi olmak”, tabii olmak düşmektedir. Oysa genel olarak Türkiye’nin, hatta özel olarak

Türkiye egemenlerinin ABD’ninkinden farklı çıkar ve hesaplarının olduğu kuşkusuzdur.

Son olarak değinilen çıkar ve hesap farklılıkları, özellikle giderek hareketlenen bölge ve dünya koşullarında bir dizi soruna yol açmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası görece sağlam ve kalıcı görünen Türk-Amerikan ittifakı, SB’nin yıkılmasının ardından ve hele GOP ile birlikte, yeni bir emperyalist paylaşımının ucundan gündeme geldiği koşullarda, eski sağlamlığı ve kalıcılığından kaybetmeye yönelmiştir. “Jeo-stratejik önemi”ni pazarlama peşindeki, “bölge gücü olma” iddiasını ileri süren ve ABD’den eski “imtiyazlı” ya da “çıkarları dikkate alınır” “stratejik müttefik” pohpohlamasını görmeye devam etmek isteyen Türkiye, değişen koşullarda umduğunu bulamamakta ve “ayı” tarafından aşağılanıp ezilmektedir. Şimdi ABD’nin Türkiye’nin “komşusu” olması, o eski stratejik önemi tam tüketmese bile azaltmıştır. Ve ABD, eskisi gibi, “bölge gücü” payesi vermeye ihtiyacı pek kalmayan, pek çok hesabını üzerinden yapmak durumunda artık bulunmadığı eski “atlama tahtası” ya da “batmaz uçak gemisi” Türkiye’nin çıkar ve hesaplarını bir ölçüde dikkate almak zorunda olduğu pozisyonunu aşmış, değiştirmiştir. Üstelik olayların akışının eskisine göre çok hızlandığı, dolayısıyla zamanın eski “nazlanmalara” uygun olmaktan hızla çıktığı, büyük çıkar çatışmalarının, ucundan silahlı çatışmaları kapsayarak gündeme girmesinin, bölgede de güçlenen pozisyonuyla ABD’yi, Türkiye gibi ikinci dereceden ülkelerin çıkar farklılıklarını gündemde tutma ve buradan “mızızlanması” karşısında eskisi kadar tahammül gösteren tutum-

---

●

“Türkiye, Türk egemenleri çıkar ve hesaplarını, bu dayatma ve yarattığı koşullar çerçevesinde seslendirebilmekte ve kelimenin tam anlamıyla ittifak ilişkisinin dayanakları arasına “sokuşturma”ya uğraşmaktadır. Türkiye, “ayıyla yatağa girme” durumundadır;”

●

“İttifaklar sorununa benzer yaklaşımlar, Almanya ve Fransa gibi emperyalist ülkelerle Türkiye egemenleri açısından da geçerlidir. Avrupalı emperyalistlerin ittifak politikalarına yön veren -ve yaklaşımlarını ABD’ninkinden farklılaştıran- temel bir unsur, henüz genel güç ilişkileri çerçevesinde, onların ABD’ninkine benzer bir pozisyona sahip olamamalarıdır.”

lardan uzaklaştırmaya zorladığı koşullar, Türk-Amerikan ilişkisini, karşılıklı anlayış ve ittifakı olumsuz etkilemekte, eski değerinden kaybettirmektedir. İttifak yine sürmekte, “ABD-Türkiye-İsrail stratejik ittifakı”ndan söz edilmeye devam edilmektedir; ancak, iç politikaya yönelik de olsa, Türkiye “ABD’nin Felluce soykırımı”ndan söz etmekte, ABD’den Türkiye’ye ciddi boyutlar kazanan suçlamalar yöneltilmekte ve simgesel değer taşıyarak birkaç askerinin başına çuval geçirilmekte (bunlar, iki ülke egemenlerinin çıkar ve hesapları arasındaki açının açıldığını göstermekle birlikte, aynı zamanda, ABD’nin Türkiye’ye yönelik tam “kucağa oturtma” operasyonu ve örneğin Türkiye’yi İran’a karşı kullanabileceği kıvama getirme dayatmalarıdır), Türkiye-İsrail ilişkileri eski sıcaklığını korumamakta, en başta “tabanı”ni hoşnut etme kaygısıyla, Filistinlilere yönelik bir dizi saldırısını “devlet terörü” olarak nitelendiren Türkiye Başbakanı İsrail “ziyaretini” uzun süredir ertelemekte, bu tutum, İsrail’in, Türkiye’nin çıkarlarıyla çelişerek, Güney Kürtleri üzerinden Irak’ta yürüttüğü faaliyetle bağlantılanmaktadır. Sonuçta, Amerikan-İsrail ittifakı sağlam ve kalıcıyken, Türk-Amerikan ve Türk-İsrail ittifakları onun düzeyini tutturamamaktadır ve pürüzlüdür.

İttifaklar sorununa benzer yaklaşımlar, Almanya ve Fransa gibi emperyalist ülkelerle Türkiye egemenleri açısından da geçerlidir. Avrupalı emperyalistlerin ittifak politikalarına yön veren -ve yaklaşımlarını ABD’ninkinden farklılaştıran- temel bir unsur, henüz genel güç ilişkileri çerçevesinde, on-

ların ABD’ninkine benzer bir pozisyona sahip olamamalarıdır. Amaçları açısından ABD’den farklı olmayan bu ülkeler, onun dayatıcı gücüne sahip olmadıkları gibi, üstelik bir de ABD’nin bu gücüyle başetmeye uğraşma durumundadırlar. Buradan, hem ABD ve yönelimleri karşısında esnek ve ciddi sürtüşmelerden kaçınan bir tutum hem başlıca ABD’nin ve diğer emperyalistlerin zayıflık ve verdikleri “açıkları” değerlendirme kaygısı, ve sonuç olarak, hem de esnek olduğu kadar “geniş cepheci”, başka güççıklarlarını bütünüyle tanımazlıktan gelmeme, en azından önem veriyor görünme tutumuyla, dayatmacılık, güç ve şiddet politikası yerine, “barışçıl”, “demokratik”, -insani, kültürel vb. açıdan- “hak tanır” taktikler aracılığıyla ikinci dereceden ülkeleri ve hatta halkları “kazanıcı” politikalar izleme eğilimi çıkmaktadır. Avrupalılar, tam da böyle davranmakta, örneğin İran’a yönelik “yumuşak” politikalarla bölgeyi ABD’nin ayağına dolandırarak güç toplamaya, “demokratik” vb. görüntü ile Türk halkını olduğu kadar Kürtleri de etkileyerek yedeklemeye çalışmaktadır. Rusya ve Çin ile ilişkileri de, ABD’ninkinden farklı, gözetici ve birleşme eğilimi taşıyan, en azından ABD’yi tecrit edici dayanaklar üzerinden gelişmektedir. ABD tekelleriyle bağlantılı YUKOS enerji tekelinin Rusya tarafından devletleştirilmesi “operasyonu”nda Almanya Rusya’nın yanında saf tutmuş, Doyç Bank, el koyucu yeni Rus devlet şirketinin “danişmanlığı”ni üstlenmiş ve yine Almanya, ABD’nin tepkisini çekerek Çin’e silah ambargosunu delmiştir. Çin ile henüz çok ileri mesafeler alınmamış olsa da, Rusya ile Almanya’nın ilişkileri giderek sıkışmakta ve yaklaşmaktadır.

Türkiye’nin egemenleri ise, hâlâ birinci dereceden müttefikleri olarak, ABD’yi görmekte dirler; ancak ilişkilerin soğuma belirtilerinin de kuşkusuz farkındadırlar. AB “rüyası”nın ardında sadece iktisadi zorunluluklar yatmamakta, alternatif dengeleyici güç arayışı da bulunmaktadır. Benzer durum, daha geri düzeyden de olsa, Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesi arzusunun da arka planını oluşturmaktadır.

Hatta Türkiye, Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üyelik eğilimini de Putin üzerinden ifade etmiştir.

Türkiye, özellikle Kürt sorunundan kaynaklanarak, Suriye, İran ve Irak'la yakınlık sağlamaya yönelmiştir. Buradaki sorun, bu yönelimin Amerikan politikalarıyla çelişmesi ve ABD ile ilişkilerde problem oluşturmasıdır. Öte yandan Azerbaycan ile ittifak ilişkisi sürdürülmekte ve hatta Amerikan planlarıyla uyum içinde İran'daki Azeri nüfusun örgütlenmesi ve eğitilmesi konusunda bile rol üstlenilmektedir. Benzer bir yönelim, Türkiye Cumhuriyeti açısından da geçerlidir ve Türkiye, bu yönüyle GOP'u dayanak edinmektedir. İçeride işçilere ve ezilen halklara karşı ise, Türkiye dünya gericiliğiyle birlik halindedir. En problemlili olan Kürtler karşısındaki pozisyonudur ki, bu açıdan sıkışık bir durumda olmasına rağmen, gerek ABD ve gerekse AB "terör" listelerini genişletmişlerdir. Kürt sorunu en sıcak haliyle ABD ile arasında problem olan Türkiye, Irak'ta "kırmızı çizgileri" geçersizleşse ve -ABD politika ve hesapları nedeniyle engelleyemeyeceğini görmekte olduğu federasyon yönündeki gelişme karşısında gerilese de, ABD'nin bütünüyle gözden çıkarmadığı ve kolay kolay çıkarmayacağı bir ülke olarak ve bu durumu kullanarak ABD'den "PKK sorunu"nu çözmesini ve Kandil'deki varlığını tasfiye etmesini ısrarla istemekte, tam başarı sağlayamasa bile, finansal, propagandif, lojistik vb. baskı ve kuşatma konusunda ABD'den belirli bir karşılık da almaktadır.

Madalyonun Diğer Yüzü

Karşı taraftan, sömürülen ve ezilen, ne kadar bilincinde oldukları -konumuz açısından- önemli olmadan, nesnel çıkarları bakımından kurtuluşları peşinde olan, özgürlük ve barış içinde insanca yaşam arayan işçiler ve halk yığınları açısından durum nedir? Bu açıdan ittifak sorunu nasıl ele alınmalıdır? Soruya, ittifak sorununun hangi güçler açısından ele alındığına, dünyaya ve Türkiye'ye bakışa ya da "hangi pencereden" bakıldığına, soruna uzun vadeli, öyleyse tarihsel ve koşullar temelli olarak değişmedikçe kolay kolay değişmeyecek -özellikleri de göz önünde bulunduran- nesnellüğün perspektifinden mi yoksa "yarın" değişebilecek öznel ya da güncelliğin öne çıkarıldığı perspektif-

ten mi yaklaşıldığına, yaklaşımın dar mı geniş açılı mı olduğuna bağlı olarak farklı yanıtlar üretilebilir. Temel önemde ve belirleyici olan ise, kuşkusuz halkların ve onların temel yığınına oluşturan üreten ve emeğiyle geçinenlerin çıkarlarının mı yoksa zaman zaman onların çıkarlarıyla kesişip birleşse bile "yukarı" ve "üst" sınıfların çıkarlarının mı esas ve hareket noktası olarak alınmakta olduğu ve alınacağıdır.

İttifaklar türünden belirli tarihsel dönemlere özgü ve öyle olması gereken sorunlarda gel-geç davranılamayacağı, ittifakların güncel ihtiyaç ve kolaylıklar ya da sıkışıklıklardan hareketle ele alınmayacağı, böyle olduğunda "bugünü var ama yarını yok ya da meçhul" durumlara düşülmesinin kaçınılmaz olacağı söylenebilir. İttifaklar, sağlam ve kalıcı nesnellikler üzerinde yükselmeli, güncel değişimleri karşılayacak güncellemeler (ya da oynamalarla) pratiği zenginleştirilmelidir.

İttifakları ele alışı temel bir etkeni de, içe kapalı, tecrit edilmiş, öyleyse koşulları, hareket noktası ve bileşenleri vb. açısından ve perspektif olarak sınırlandırılmış değil, ama dünya ölçekli düşünülmüş, ittifak ve birliklerin alanı olan ülke ya da ülkeleri ve güçleri dünya içindeki konum ve ilişkileriyle kavraması ve ulusal olduğu kadar uluslararası boyutuyla da nesnel bir temele oturtmasıdır.

Öyleyse soruna, sömürülen ve ezilen yığınların dünyada nasıl, ülkede nasıl ve bölgede nasıl bir ittifakın gerekli olduğu bütünselliğiyle yaklaşmak ve tüm ölçeklerdeki ele alış ve uygulanmasının birbirinin besleyicisi ve geliştirici olmasını başarmak zorunlu olmaktadır.

Parçalarda farklı görüntü verse ve örneğin Irak'ta Amerikan işgali Kürt halkına olanak sağlayıp alan açıyor görünse ve hatta nesnel olarak sağlasa ve açsa da, bütünde (dünya ölçeğinde) emperyalizm ve uluslararası burjuvazi dünya gericiliğinin başlıca kalesidir. Buradan bütüncül bakış açısı zorunluluğu çıkar; çünkü, örneğin ABD-Kürt ilişkisi bakımından, Amerikalıların "bugünkü" somut plan ve konjonktürel vb. hesapları Kürtlerin önünü açıyor görünse ve hatta açsa da, emperyalizmin dünya gericiliğinin başlıca gücü ve ABD'nin de başlıca emperyalist hegemon oluşu nedeniyle,

nesnel çıkarlarının “yarın” değişik somut plan ve hesaplara ihtiyaç göstermesinden ve yine örneğin “oynadığı bir çok at”tan biri olan Türkleri, bugünden farklılaşarak, ağırlıklı olarak Kürtlere tercih edebilecek olmasından doğal olamaz. Tarih, genel olarak emperyalistlerin ve özel olarak Amerikan emperyalizminin -üstelik birkaçı da Kürtlerin şahsında- oynadığı bu tür “değiş-tokuş” ya da “satış” ve “ortada bırakma” oyunlarıdır. Burada önemli olan ve göz önünde mutlaka bulundurulması gereken, emperyalizmin genel karakteri ve genel nesnel çıkarlarıdır ki, aksine yaklaşımların hüsrana yolaçması kaçınılmaz olur. Söylenenlerden, oluşan koşullardan yararlanmamak sonucu çıkmaz; ancak emperyalizm üzerine hayaller kurmama zorunluluğu çıkar.

Emperyalizmin gericiliğin kalesi ve dünya sömürülen ve ezilenlerinin sömürü ve zorbalıktan, kendi kaderlerini özgürce belirleyememek, kendi kendinin efendisi olamamak ve insanca yaşayamamaktan kurtulmalarının önündeki başlıca engel olması doğası gereğidir: Emperyalizm, 1) Kapitalizmin güntümüzdeki aşaması ve örgütlenmesi olarak, emek ve emek ürünlerinin gaspı ve haklarının tanınmaması üzerine, kapitalist sömürü, artıdeğer sömürüsü üzerine kuruludur. Emegın ve üretimin giderek toplumsallaşan karakteri ile mülkiyetin giderek daha az sayıda elde biriken özel kapitalist niteliği arasındaki uzlaşmaz karşıtlıkla karakterize olur. İşçi ve emek düşmanlığı karakterinde içerilidir. İşçi ve emekçiler, kurtuluşları için kapitalist emperyalizme karşı mücadele etmek ve en başta ondan kurtulmak durumundadır. 2) Emperyalizm, dünyayı işçiler açısından zindan edip yaşanamaz kılmakla kalmaz; o, dünyanın az sayıda efendiyle köleler, başka bir deyişle beş-on emperyalist ulusla ezici çoğunluğu oluşturan ezilen uluslar olarak bölünmesi üzerine kuruludur. Emperyalizm, ezilen halkların ve yerüstü yer altı kaynaklarının talanı ve haklarının ayaklar altında çiğnenmesi, iradelerinin hiçe sayılması, kendi iradesinden başka irade tanımamak demektir. Ezilen ulus ve halkların kurtuluşu ve özgürlüşmesi, en başta emperyalizmden, onun talan ve zorbalığından kurtuluştur. 3) Emperyalizm, ilk iki mad-

dede söylenenlerin sonucu olarak, metropol ya da bağımlı, sömürge ülkelerde işçi, emekçi ve ezilen halkları hedef alan yoğun siyasal gericilik, dikte, hak tanımazlık, zorbalık, ilhak eğilimi ve savaş demektir. Çünkü dünyanın ezici çoğunluğu karşısında -pek sık rastlanmayan ve geçici olan “elverişli” koşullar bir yana- olağan, “demokratik”, barışçıl yollarla varlığını sürdürmek, sömürü ve talanını “ikna”ya dayalı olarak gerçekleştirebilmek olanaksız olduğu kadar, bu sömürü ve talanı sürdürmek hak tanımazlığı, zorbalığı, barış yerine savaş, ilhak ve işgalleri zorunlu kılar. 4) Emperyalizm, yalnızca halklara yöneltilmiş saldırganlık ve ilhak eğilimi, işgal ve savaşlar demek olmakla kalmaz; bu, doğrudan emperyalistler arası sürtüşme ve çatışmalara, savaşlara götürür. Dünya birkaç büyük emperyalist devlet arasında bölüşülmüştür. Ve tıpkı tek tek patronlar ve işletmeler gibi, uluslararası mali sermaye grupları ve emperyalist devletler birbirleriyle rekabet halindedirler; bu rekabet, dünyanın -hammadde kaynakları ve pazarlar olarak- iktisaden ve toprak olarak paylaşılmasına dayalıdır. Yine tıpkı -ileri teknoloji uygulama vb. nedenlerle- bir işletmenin ya da işkolunun önceden gelişkin olan ve ekonomiye damgasını vuran değerini sıçramalarla geçmesi gibi, eskiden görece zayıf ve daha az güçlü olan emperyalist kapitalist ülkeler, hızla gelişerek, daha ileri ve güçlü, dolayısıyla dünyanın paylaşılmasından daha büyük paylar alan diğerlerine yetişip geçebilir ve geçerler. Kapitalizm eşit olmayan ve sıçramalı biçimde gelişir; bu kapitalizmin bir yasasıdır. Ama kapitalizmin bu eşitsiz gelişmesi, eski güç oranlarına göre gerçekleşmiş dünyanın iktisadi ve toprak olarak paylaşımını geçersizleştirir ve yeniden paylaşımı zorunlu kılar. Emperyalistler arası ilişkilerin “güç” ve “zor”dan başka düzenleyicisi olmadığı için, yeniden paylaşımın aracı emperyalist savaştır ve tarafları kaçınmaz hale geldiklerinde ya da işlerine geldiğinde, patlar.

Sömürülen ve ezilen yığınların dünya ölçeğinde ittifaklarına yön veren bu dört belli başlı nesnel gerçekliktir.

Sömürülen ve ezilen yığınlar; başlıca dünya işçi sınıfı ve ezilen halklar, kurtuluşları için, emperya-

lizme karşı birlik, dayanışma ve ittifak oluşturma durumundadırlar. Emperyalist sömürü ve zorbalıktan kurtuluş, özgürlük, barış ve demokrasi dünya işçi hareketi ile ezilen halkların kurtuluş hareketlerinin birliği ve anti-emperyalist ittifakını zorunlu kılar. Emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişki ve çatışmalar, bu ittifakı güçlendiren, onun başarıyla gelişmesine alan açan, öyleyse kurtuluşun yedeği, yedek gücü olarak değerlendirilebilir niteliktedir. Bunun gerçekleşebilmesi, ama emperyalistlerin sömürülen ve ezilen yığınları yedekleyememesi; halk yığınlarının, emperyalist gerici-likten hiçbir beklenti üzerine oturmaman, beklentisizliği dışlamış kendi bağımsız politika ve hareketlerini yaratmış olmaları koşuluna bağlıdır. Ülke düzeyine "indirildiğinde", bağımlı, sömürge ülkeler açısından, ittifakların, dünya gericiğinin (ve öyleyse tek tek ülkelerde de gericiğin) kalesi olan emperyalizmin, söz konusu ülkedeki dayanak ve uzantı ya da müttefiklerini de hedef alma zorunluluğu doğar. Emperyalizm sömürü ve talanını, ülkeyi kendisine bağımlı kılıp egemenliği altına almayı işbirlikçilerine dayanarak ve onlarla birlikte gerçekleştirir. Bu ülkelerde, işçi ve emekçilerin ve -varsa ki, çoğunda vardır- ezilen ulus ve halkların sömürü ve talan altında, haklarından, demokrasi ve özgürlükten, kaderini tayin hakkından yoksun durumda oluşlarının, ülkenin bağımsızlık ve egemenliğinin çiğnenmesinin başlıca dayanağı, emperyalizmin işbirlikçisi tekeli büyük burjuvazi (kimisinde de büyük toprak sahipleri ve feodallerle birlikte) ve gerici diktatörlükleridir. Öyleyse ülkeler düzeyinde, emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı işçi sınıfı ve emekçilerle ezilen halkların çıkarları ortaklaşır. Gerici, anti-demokratik zorba ve kimi hallerde faşist diktatörlüklerini devirerek işbirlikçi tekeli burjuvazinin sömürü, yağma ve hak tanımaz egemenliğine ve emperyalist tahakküme son vermek; birlik ve ittifak kurmak zorunda olan işçi ve ezilen halkların kurtuluş hareketinin birleştirici ortak platformunu oluşturur. Sömürüden kurtulmak durumunda olan işçiy-le ulusal baskıdan kurtulmak durumunda olan ezilen halk, ancak ortak hedeflerine yönelik ortak çıkarları temelinde ittifak kurabilir.

Aynı yaklaşım, bir dizi ülkeyi barındıran bölgesel düzlemler açısından da geçerlidir. Burada, komşu ülkelerin -varsa- aynı ulusa mesup halkların birliği gözetilmesi gereken bir temel etken olarak şekillenir. Ancak sömürü ve zorbalıktan, iradeyi hiçe sayan emperyalist (ve işbirlikçilerinin) tahakkümünden tam kurtuluşun garanti altına alınabilmesi, bunun, komşu ülkeler işçi sınıfları ve tüm bölge halklarıyla birliğe genişletilmesine bağlıdır. Sömürülen işçi yığınlarıyla birlik sorunuyla yüzyüze ezilen ulus ve bölgenin tüm halklarının birliği ve ittifakı. Zaferi ve kurtuluşu başarıyla getirecek olan ve kuşkusuz gel-geç olmayan, ama tüm ezilenlerin nesnel çıkarlarına dayanan ve onun gereği olan ittifak sorununa yaklaşım, böyle olabilir.

Son olarak, belirtilmelidir ki, ittifaklar, -katkıları kesinlikle reddedilemeyecek olmakla birlikte- üç-beş aydının velev ki iyiniyetli çabasının ürünü olamaz. İttifak, yığınların sorunudur; halk yığınlarından kopuk ve onlar dışlanarak ele alınamaz ve katıyetle çözümlenemez. Bundan, ittifakların, temsili düzeylerde adımları atılarak gerçekleşmesine katkıda bulunulamayacağı, gereğine uygun davranılamayacağı ve önünün açılması açısından işlevler üstlenilemeyeceği anlamı çıkmaz. Ancak bilinmelidir ki, ittifak, nesnel çıkarları kesişip ortaklaşan milyonların, yığınların sorunudur ve onlar arasında gerçekleşecektir.

Ve dünya hızla bunun olanaklı olacağı bir mecra da ilerlemektedir. Giderek milyonların inisiyatif alacakları, almadan edemeyecekleri koşullar malyalanmakta ve ittifakların temsili güçlerin ötesinde ve ittifakın asli ve gerçek güçleri olan milyonlar arasında şekillenmesinin tamamen pratik bir sorun olarak kendini gündeme dayatacağı günler, devrim günleri yakınlaşmaktadır.

Yakın bir gelecekte milyonlarla konuşulacaktır! Milyonlar milyonlarla bir araya geleceklerdir. Hatta dünya ölçeğinde milyarlar milyarlarla! Kazanan, işçi sınıfıyla ezilen halklar olacak, hata yapma lüksleri olmayan temsilcileri, tarihsel görevlerini başarıyla yerine getirdiklerinde, dünyada yeniden sosyalizmin ve bağımsızlık ve ulusal kurtuluşun bayrakları dalgalanacaktır.

İttifaklar

♦ Suat Bozkuş

Sosyal mücadelelerin en temel sorunlarından birisi ittifaklar sorunudur. Türkçeye bağlaşıklar olarak çevrilen bu sorunu birlikler olarak açıklayabiliriz.

Belirli şartlarda verilen bir sosyal mücadele (Bu sınıfsal, ister siyasal, ister askeri, ister ulusal, dinsel, cinsel vb. olsun) toplumda belirli güçlerle zıtlasacak belirli güçlerle de yakınlaşacaktır. Yine bölgesel ve evrensel ölçekte de değişik güç odaklarıyla bir ilişki ve çelişki zinciri oluşacaktır. Ancak bu durum tesadüflere bırakılamaz. Bu mücadelelere önderlik edenler doğru bir ittifak-birlik politikası oluşturmak ve mücadele sürecinde bu politikalarını da geliştirmek zorundadırlar.

Her sosyal mücadele odağı kendi özgüçlerine dayanmak ve güvenmek zorundadır. Bu olmadan bir adım bile ileriye gidemez. Ancak hiç bir sosyal mücadele sadece kendi özgüçleriyle başarıya ulaşamaz. Kendi özgücüne dayanan bir ittifaklar politikası oluşturmak zorundadır. Kime karşı, nasıl mücadele edecek, kimlerle hangi aşamada ve nasıl dost olacak bunu doğru değerlendirmek zorundadır.

İttifaklar politikası demek düşmanı en aza indirmek ve tecrit etmek (soyutlamak), dost güçleri en üst düzeye çıkarmak, arttırmak demektir. Politika bir güç biriktirme ve karşıt güçleri eritme sanatıdır. Dolayısıyla bir güç biriktirilirken karşıda daha büyük bir tepki gücü birikiyorsa burada başarılı bir politikadan söz edilemez.

Bütün bunlardan dolayıdır ki politik mücadelede izlenen ittifaklar politikası hem en büyük başarıların hem de en acı yenilgilerin nedeni olmuştur. Yine bu nedenle politik örgütle-

rin gerek kendi içlerinde gerekse diğer örgütlerle yaptıkları en ateşli tartışmaların, çatışmaların ve bölünmelerin nedeni bu konudaki politikalar olmuştur.

Dünya tarihindeki sınıfsal çatışmaların ve bunların bir sonucu olan devletler arası kanlı savaşların tarihi ibret verici ittifakların tarihidir. Aynı ölçüde ibret verici sayfaları ulusal kurtuluş mücadeleleri tarihinde de bulabiliriz.

Bu yazıda tarihteki önemli taktik ya da stratejik ittifaklara ayrı ayrı değinme ve onları değerlendirme olanağımız yok. Ancak örnek olması açısından bazılarından söz edebiliriz.

Biz esas olarak yakın tarihimizdeki ittifak politikalarından dersler çıkararak güncel olarak önemli bulduğumuz noktaları gündeme getireceğiz.

Türkiye tarihinde ittifaklar

Osmanlının batışına yol açan Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşına girerken Osmanlıyı yöneten İttihatçıların girdikleri ittifaklar politikasının başarısızlığı acı biçimde ortaya çıktı. Almanya ile ittifak yapan İttihatçı önderler Enver-Talat-Cemal paşalar hem Osmanlıyı kurtarmak hem de Turan idealini gerçekleştirmek istiyorlardı. Bu amaçla içte her türlü muhalefeti ezerek ve Ermenileri yok ederek kanlı bir savaş sürecine

“Her sosyal mücadele odağı kendi özgüçlerine dayanmak ve güvenmek zorundadır.

Bu olmadan bir adım bile ileriye gidemez.

Ancak hiç bir sosyal mücadele sadece kendi özgüçleriyle başarıya ulaşamaz.

Kendi özgücüne dayanan bir ittifaklar politikası oluşturmak zorundadır”

girdiler. Dışta ise Almanya ile birlikte dünya savaşına girdiler. Ama sonuç tam bir yıkıntı, her köşesi işgal edilmiş bir imparatorluk oldu. İç Anadolu'daki bir kaç şehir dışında her yer işgal edilmişti. İttihatçılar yanlış bir iç-dış ittifaklar politikasının sonucu olarak 600 yıllık Osmanlı imparatorluğunu yok olmaya götürdüler. Başka politikalarla bu köhne devleti dönüştürüp ayakta tutabilirler miydi? Onların tek hatası yanlış güçlerle ittifak ederek savaşa girmek miydi? Başka türlü olabilir miydi? Bunu bu yazıda tartışmanın fazla anlamı yok.

Aynı İttihatçı gelenekten gelmesine rağmen M.Kemal ve arkadaşlarının Osmanlı'nın çöküşünden ders alan bir ittifaklar politikasıyla TC'nin kurulmasıyla sonuçlanan bir savaş verdiğini görüyoruz. Mustafa Kemal önderliğindeki hareket içte şeriatçıdan komüniste kadar bütün politik eğilimlerin, Kürtlerden, Alevilerden Çerkeslere kadar bütün Müslüman kesimlerden oluşan geniş bir yelpazenin birliğini sağlamıştır. Dışta ise Anadolu'yu işgal eden Batılı devletlere karşı genç ve devrimci SSCB ile ittifak yapılmıştır. Mustafa Kemal'i başarıya götüren bu ittifak anlayışı olmuştur. Bu ittifak içindeki çelişkiler ve M.Kemal'in fırsat buldukça müttefiklerini parça parça siyasetten silmesi ayrı bir konudur ve karşı olsak bile ittifaklar politikasının nasıl değiştiğinin canlı bir örneğidir.

Türk solu ve ittifaklar

Bu örneklerden sonra Türk solunun ittifak anlayışlarına geçebiliriz:

M.Suphi TKP'sinden başlayıp bugüne kadar ki bütün sol örgüt ve eğilimlerin programlarına ve söylemlerine bakarsak ittifak sorununa büyük önem verdiklerini görürüz. Hemen hemen bütün programlarda emperyalizme ve kapitalizme karşı işçi-köylü temel ittifakı ve buna dayalı olarak toplumun diğer kesimleriyle ve özellikle ezilen Kürt ulusuyla birlik öne çıkarılır. 1970'li ve 1980'li yıllarda ise faşizme karşı birlik ve cephe sözleri çok edilmiştir. Ne var ki kağıt üzerinde ve sözde bu kadar çok yer kaplamasına rağmen pratikte ciddi bir adım atılmamıştır. 1980 sonrası kurulan FKBDK, DB ve

1990'ların sonundaki BDGP kağıt üzerinde ne kadar parlak görünürse görünsün pratikte ileri gidememiştir. Burada yanlış olan bu ittifakların çerçevesi ve yapılmış olması değil yapılan ittifakların gereklerinin yerine getirilmemesi olmuştur. Bunun da iki temel nedeni devrimci güçlerin bir çok nedenle politika yürütecek güç olma konumuna gelememeleri ve Kürt halkıyla ittifak konusunda teorik ve pratik bir çok muğlaklık içinde olmalarındır.

Sonuçta yapılan onca teorik belirlemeye rağmen ittifaklar konusunda somut ve kalıcı bir adım atılmıyorsa politik bir başarı beklemek hayal olur.

Türk solu hala varım diyorsa ve politikada etkili olmak istiyorsa bugünkü şartlarda doğru bir ittifaklara politikası oluşturmak ve Kürt halkıyla ittifak sorununu hem teoride hem de pratikte kesin olarak çözmek zorundadır.

Kürt özgürlük hareketi ve ittifaklar

Kürt tarihinin son yüz yılına baktığımızda ittifaklar konusunda tam bir fecaat ve ibret sayfasıyla karşılaşırız. Kürt halkının değişik kesimleri tarafından onlarca isyan gerçekleştirilmiş, yüzbinlerce şehit verilmiş, zaman zaman Kürt devletleri kurulmuş ama kalıcı bir başarı elde edilememiştir. Bunun tarihsel, sınıfsal nedenleri çok uzun incelenmeye ve tartışılmaya muhtaçtır. Şüphesiz Kürt tarihçileri, siyasetçileri ve bilim adamları bu konuyu çok iyi değerlendirmek zorundadırlar.

Bizim görebildiğimiz, Kürt önderlikleri ilk olarak Kürt ulusunun iç ittifaklarını ya hiç kuramamış ya da yanlış kurmuşlardır. Bu nedenle ulus adına yapılan mücadeleler en kritik anlarda ulusun büyük bölümü tarafından desteklenmemiş hatta karşı tarafla işbirlikleri görülmüştür. Bunun nedeni sınıfsal, dinsel, mezhepsel konular olmuştur. Toplumun güçlü feodal yapısı bu duruma yol açabilmiştir. Kürtleri ezen bölge sömürgeci devletleri ve büyük devletler tam bir ittifak içinde iken Kürtler kendi içlerinde birlik sağlamak bir yana iç çatışmalardan yorgun düşmüşlerdir.

İkinci olarak Kürt önderlerinin dış ittifakları doğru kurdukları da söylenemez. Çıkardan

başka hiç bir ilke tanımayan dış ittifak çarklarında ezilen hep Kürtler olmuştur. Kürt önderleri sık sık dış ittifakları bile rakiplerini tasfiye etmek için kurmuşlar deyim yerindeyse birbirlerine çelme atmayı politika olarak benimsemişlerdir. Bunun sonucu da her seferinde kaybedilen binlerce can, onlarca yıl ve bir ulusun özgürlük davası olmuştur.

Güncel durum

Son otuz yılda PKK'nin şahsında Kürt ulusu yeni bir döneme girmiştir. Modern devrimci ideoloji ışığında Kürt halkının elini kolunu bağlayan feodal, dinci, mezhepçi, aşiretçi paslı zincirleri kıran, dar ulusalcı pencereden geniş devrimci, demokrat, toplumcu görüş açısına sahip olan bu hareket Kürt halkının ufkunu açmıştır. Bu hareket çok zor ve acılı da olsa insanlık tarihi açısından kısa sayılacak bir sürede Kürt halkının çok geniş kesimlerini birleştirmiştir. Kürt halkının iç birliği ilk defa bu düzeye çıkmıştır. Bu hareketi saptırma, parçalama ve güçten düşürmeye yönelik bilinen iç ve dış bütün çabalara rağmen hareketin hem Kürdistan'da hem de Kürtlerin yaşadığı her yerde halkın en geniş kesimlerinin birliğini temsil ettiği tartışılmaz gerçektir. Her ne gerekçeyle olursa olsun bu hareketi zayıflatmak, parçalamak isteyenler Kürt halkının birliğine en büyük darbeyi vurmak isteyenlerdir. Böylece Kürt halkının yakaladığı tarihi bir olanak heba edilmiş olacak ve Kürt halkı bir daha böyle bir olanağı yakalamak için uzun süre bekleyecek belki de bir daha da yakalayamayacaktır.

Bu nedenle Kürt halkının bugün izleyeceği itti-

“Kürt önderleri sık sık dış ittifakları bile rakiplerini tasfiye etmek için kurmuşlar deyim yerindeyse birbirlerine çelme atmayı politika olarak benimsemişlerdir. Bunun sonucu da her seferinde kaybedilen binlerce can, onlarca yıl ve bir ulusun özgürlük davası olmuştur.”

faklar politikası büyük önem taşımaktadır.

PKK şahsında yaratılan örgütlülük düzeyi Kürt halkının en büyük ve en ileri bölümünü ifade etmesine rağmen bugünkü şartlarda tek başına sonuca gidecek güçte değildir. Bu nedenle hem içte hem de bölgesel ve evrensel düzeyde Kürt halkını özgürlüğe götürecek ittifaklara ihtiyaç vardır. İçte Kürt halkının en geniş birliği, bölgede ve dışta ise Kürt halkının uzun vadeli dostlarıyla kalıcı ittifakı yaşamsal önem kazanmıştır. İşte bu noktada deyim yerindeyse dananın kuyruğu kopmaktadır. Çünkü hem Kürtler içindeki çeşitli eğilimlerin hem de Kürtler üzerine hesap yapan uluslararası güç odaklarının çatıştığı en önemli nokta budur.

PKK hareketi başlangıçtan beri esas olarak Kürt halkının birliğini hedeflerken dost olarak gördüğü bölge halkları ve onları temsil iddiasında olan örgüt ve çevrelerle ittifak arayışı içinde olmuştur. Ne var ki bu çabalar tam bir başarıya ulaşmamıştır. Durum böyleyken SSCB ve Varşova paktının dağılmasıyla Dünya şartlarındaki yeni durum Kürtleri de derinden etkilemiştir. Özellikle ABD ve müttefiklerinin Yeni Dünya Düzeni ve BOP doğrultusunda Irak'ı işgal etmesiyle yepyeni bir süreç başlamıştır. Bu süreçte Kürtler içinde önceden de kökleri olmakla birlikte kabaca iki eğilim ortaya çıkmıştır:

Birinci eğilim KDP-KYB'de ifadesini bulmakta olan ve ABD ile ittifak halinde Kürtlerin geleceğini kurtaracağını iddia eden eğilimdir. ABD işgalinden sonra Güney Kürdistan halkının Saddam zulmünden kurtularak biraz nefes alması bu eğilimi güçlendirmiştir. Bu eğilim Kürtler arasında değişik çevreler tarafında da şöyle ya da böyle desteklenmektedir. Bu eğilimler benzeri gelişmelerin şu ya da bu biçimde Suriye, İran ve Türkiye'yi de etkileyeceğini ve oralarda da benzeri gelişmelere yol açacağını beklemektedir. Bu eğilimler bu nedenle ABD'ye yaklaştıkça hem PKK çizgisine hem de sol ve demokrat çevrelere karşı saldırganlaşmakta ve Kürt halkını sonu belirsiz

bir maceraya sürüklemektedirler. Bugünkü dünya şartlarında en büyük güç olan bir devletle ittifak yaparak yol almak kolay ve gerçekçi gibi görünse de Kürt halkı ve bölge halkları için büyük bir tehlikeyi de barındırmakta, Irak'tan başlayıp tüm Orta Doğu'nun Lübnanlaşması gibi yıllarca sürececek bir kör savaşın tohumlarını ekmektedir. Kürt halkını bölge halkları gözünde bir ABD işbirlikçisi durumuna düşürmektedir. ABD ile ittifak kısa vadede Kürt halkının çıkarınaymış gibi görünse de uzun vadede ne gibi sonuçlar doğurabileceği bizzat Kürt siyasetçileri ve Kürt halkı tarafından çok iyi değerlendirilmelidir. Şüphesiz sonuçta kesin karar verecek olan Kürt halkıdır ama Kürt halkının önderleri ve aydınları halkı doğru bilgilendirmek zorundadır.

İkinci eğilim ise Kürt özgürlük hareketinin eğilimidir. PKK geleneğinde ifadesini bulan bu eğilim hem Kürtlerin birliği hem de bölge halklarıyla kardeşlik çizgisi izlemekle birlikte somut gelişmelerle zorlanmak ve tasfiye edilmek isteniyor. Son dönemde bu hareketten kopup ayrı bir parti oluşturanların temel eleştirileri ABD ile ittifak yapılmamasıdır.

PKK, KADEK, KONGRA-GEL çizgisi uzun vadedi olarak bölge halklarının gücüne ve kardeşliğine dayanan ve son olarak demokratik konfederalizm biçiminde formüle edilen bir çözüm önermektedir. Bu çözüm halkların öz gücüne dayanmak istemektedir. Gerçekçi ve devrimci bir çözüm önerisidir, bölge halklarına kalıcı bir ittifak çağrısıdır.

Ne var ki bu çağrının Kürt halkı adına yapılması yeterli değildir. Müttefik sayılan bölge halklarının ve tüm ilerici, barışçı, demokratik güçlerin bu çağrıya yaklaşımı önem kazanmaktadır. Bu çağrı gereken yankıyı ve yaklaşımı bulamazsa ve sadece bir çağrı olarak kalırsa bölgenin kaderini bölge halkları değil başkaları çizecek demektir ki bu planlamadan halklara daha uzun yıllar kan ve gözyaşından başka bir şey düşmez.

Bugünkü Türkiye'de egemen olan kesimlerin hala daha PKK'yi ve Kürtleri bitirme-imha etme politikası izlemesi akıl alır bir politika değildir.

Hadi bir kısmı savaş rantçısı, çeteciler, ırkçılar, faşistler vb. halk düşmanı odaklar diyelim. Ama dindar, sosyal demokrat, emekçi vb. geçinen geniş kesimleri temsil edenlerin Kürt sorununun çözümünde AB sürecindeki bazı göstermelik adımlara rağmen halen "Nuh deyip peygamber dememeleri" vatanseverlik değil, vatana da halka da en büyük ihanet örneğidir. Bundan daha akıl almaz ve ibret verici olanı küçük istisnalar dışında genel olarak sol hareketlerin ve sol kamuoyunun bir SEKA'ya gösterdiği ilgiyi ve seferberliği hala Kürt sorununun demokratik çözümünde göstermemesidir.

Mihri Belli bir TV tartışmasında "Kürt halkı ayrılmak istemiyor, yeter ki biz itmeyelim" diyordu. Sanki gizli ve sihirli bir el Türk politikasının ve bölge devletlerinin bütün eğilimlerini Kürtleri ayrılığa itmeye doğru yönlendirmektedir. Kürtler bölücülükle suçlanmaktadır ama Kürtlerle birlikte barış içinde yaşamak için tek ciddi adım atılmamaktadır. Adım atmak isteyenler her yöntemle susturulmaktadır. Adeta Orta Doğu kazanının kaynayıp patlaması için altına hep birlikte çam odunu atılmaktadır.

Bu durum zaten işgal altındaki bölgeyi her türlü dış müdahaleye açık hale getirmekte ve her türlü dış gücün iştahını kabartmaktadır.

Bütün bu gelişmeler Türklerin, Kürtlerin ve tüm Orta Doğu halklarının özgür geleceklerini kurmak için içte ve dışta doğru ittifak anlayışlarını acilen oluşturmalarını zorunlu kılmaktadır. Hem Kürt halkını temsil eden çeşitli siyasetçiler hem de bölge halklarının demokrat-devrimci güçleri tarihsel bir sorumlulukla karşı karşıyadırlar. Boşa geçen tek bir saniyenin bile telafisi mümkün değildir. Orta Doğu kazanı patlayıp cehenneme döndükten sonra da kimse kendisini bu yangından kurtaramayacaktır. Kürt halk önderi Öcalan'ın dediği gibi bu "70 yıl" belki de daha fazla sürecektir bir halklar boğazlaşması demektir. Kimsenin kazanamayacağı, herkesin kaybedeceği bu süreci önlemek ve halklarımızı özgürlüğe kavuşturmak istiyorsak doğru bir ittifaklar politikasının oluşturulması ve gereklerinin tüm taraflarca yerine getirilmesi zorunludur.

Ortadoğu'da İttifaklar

• Mahir Sayın

İttifak meselesi tüm tarihlerde tartışmalı bir konu oldu. Üzerine bin bir türlü atasözleri söylene geldi. Bunların her biri uzun uzun tartışılabilir ama bunlardan bir tanesi var ki, günümüz Ortadoğu'sundaki ilişkileri son derece net bir biçimde ifade ediyor:

Kimin eli kimin cebinde belli değil...

Bu söz tarihsel olarak da en fazla Ortadoğu'daki ilişkiler üzerine kullanıla gelmiştir. Ortadoğu en ilk medeniyetlerin ortaya çıktığı, bilinen eski dünyanın ilgi merkezi, istilaların olduğu gibi istilacıların alanı, Asya ile Avrupa arasındaki geçit yeridir. Konumu böylesine karmaşık olan bir alanın çelişkilerinin ve bunlardan üreyen ilişkilerin de akıl almaz derecede karmaşık olmasında şaşılacak bir şey yoktur.

Dün komünistlerle milliyetçilerin, müslümanlarla "kefere" emperyalistlerin ittifaklarına sahne olan bu alan kez de ittifaklar konusunda akıl almaz örnekler sergiliyor. Bir yandan Saddam'ı kendine müttefik tutarken diğer yandan yarı yolda bırakacağı Kürtleri müttefik alan ABD son olarak, Halepçe katliamından sonra Güneyli Kürtleri yeniden müttefik olarak aldı. Aldı ve götürüp Araplarla olan çatışmasının ortasına soktu. Ama ittifakların acayıplığı bunlarla bitmiyor. Tüm tarihler boyunca ülkesini işgal eden emperyalistlere karşı ne olursa olsun mücadele etmiş olan Komünistler de, ne ülke ne kapitalizm demeyip ABD ile ittifaka girmiş durumda.

İttifak birbirinden ayrı güçlerin farklılıklarını korurken aynı amacı gerçekleştirmek için uzun ya da kısa vadeli olarak işbirliğine girmelerine verilen ad.

İttifaklar tek bir işin gerçekleştirilmesi için yapılabileceği gibi bir çok işi bir araya getiren bir programın gerçekleştirilmesi için de yapılabilir. İttifak konusuna göre de uzun ya da kısa vadeli olabilir. Birbiriyle hiçbir araya gelemeyecek gibi görünen güçlerin bu anlamda bir araya gelmelerinde pek şaşılacak bir durum yoktur. Hatta dinamik bir or-

tamda ittifakların sürekli değişmesi, bir an müttefik olanların bir müddet sonra da düşman haline gelmelerinde de şaşılacak bir yanın olmaması gerekir. Dolayısıyla herkes için eşit derecede geçerli ortak bir kriterlerin ittifaklara uygulanabilmesinin olanağı da yoktur. Tek bir ortak nokta vardır: İttifaka girenlerin yaptıkları ittifakın kendi amaçlarıyla çatışmıyor olması. Zaten her ittifak kendi amacına ulaşmak üzere amaçla çatışmadı kabul edilerek yapılır. Ne var ki, sorun her zaman bu söylenen kadar berak olarak karşımıza gelmez. Komünistlerle emperyalistlerin çıkarları her zaman bir birine karşıdır bile diyebilmenin zor olduğu konjonktürler dünyasında amaçlarla uyum içerisinde olduğunu her zaman tam olarak söylemek olanaklı değildir.

Örneğin İkinci Paylaşım savaşında, Mao ile ABD arasında Japonya'ya karşı gerçekleştirilen ittifak amaçlar açısından çok tartışma konusu yapılmazken, Hitler'le Stalin arasında gerçekleşmiş olan ittifak (saldırmazlık anlaşması) tartışma konusu olmaya devam edebilmektedir. İkisi de komünistlerle burjuva arasında bir başka burjuvaya karşı gerçekleşmişken, özgünlükleri dolayısıyla farklı olarak ele alınmak zorunda kalınmaktadır. Ancak bu herkes için eşit derecede geçerli bir tespit de değildir. İkisini de aynı ölçüde kabul edilebilir ya da reddedilebilir bulanlar da vardır. Asıl mesele yapılan işi değerlendirenin bulunduğu noktada ve bakış açısında yatmaktadır.

Bu tespit çerçevesinde benzer bir duruş noktasına ve bakış açısına sahip olanların aynı değerlere sahip olarak aynı değerlendirmeleri yapmaları beklenir. Ne var ki, aynılık/benz0erlik konusunda edilen lafların da bir çok durumda anlamsızlaştığını görmekteyiz.

ABD'nin Irak'a karşı gerçekleştirdiği ve giderek tüm bir Ortadoğu'yu kapsayacağı ilan edilen istila hareketi benzer değerlere sahip olduğunu iddia eden kesimler arasında tam zıt kutuplarda

değerlendirmelere uğrayabilmektedir. Hangi değerler üzerinden konuşuyoruz: Özgürlük, bağımsızlık, eşitlik, barış, demokrasi, halkların kardeşliği, refah amaçlarımızı ortaya koyarken özellikle kullandığımız kavramları oluşturuyor. Ortada olan gerçek, bölgede her şeyi belirleyen ABD'nin Irak'ı işgali olduğudur. Neden Irak'ı işgal etmiştir ABD? Bu sorunun yanıtı oluşacak ittifakların da mahiyetini özünde belirler.

Kendi iddialarına göre ABD Irak'ı kitle imha silahları geliştirmek, teröristlere yataklık yapmak dolayısıyla ABD açısından acil tehdit oluşturması dolayısıyla işgal etmiş idi. Daha önce vurgusu az olmasına karşın sonradan tek amaç gibi ortada kalan demokrasinin geliştirilmesi de amaçlar arasında yer almaktaydı.

Bunların bir başka gerçeği örtmek için yapılan propagandadan başka bir şey olmadığı en açık biçimde ortaya çıktı. Ne teröristlerle bir alaka bulundu ne de kitle imha silahları. Yıllardır kitle imha silahlarına sahip olan, "teröristleri" eğiten İsrail bu eleştirilerle hiç muhatap olmadı. Neden Barzani ve Talabani terörist değil de, Öcalan terörist? Bu sorunun yanıtı yoktur. Ya da vardır. Her şey ABD'nin çıkarlarına göre tayin edilmektedir. ABD'nin çıkarlarına uygun olarak silah kullanan ulusal önder, o çıkarlara aykırı olan terörist olmaktadır. Bu herkes için aynıdır. TC'nin yüzüzlüğü de bu konuda aynı meselede en açık biçimde ortaya çıkar. Silahlı mücadele sürdüren Talabani ve Barzani'nin cebine kırmızı pasaport koyan TC, Öcalan'ı ya da bir başkalarını terörist olarak ilan etmektedir. Demokrasinin lafının edilmesi de esasında bölgeye verilmek istenen yeni işbirlikçi düzenin meşru kavramlara dayandırılması çabasından başka bir şey değildir.

Dünya egemenliği ve enerji kaynaklarına hükmetmek üzere gerçekleştirilmiş olan bu hareketin sayı-

lan gerekçelerin hiç biriyle alakası yoktur. Güvenlikle ilgili gerekçelerin tamamen uydurma olduğu kendileri tarafından da dolaylı olarak kabul edilmiştir. Hatta bu operasyonla birlikte güvenlikle ilgili sorunlar daha da vahimleşmiştir. Şimdi elde sadece demokrasi kalmıştır. Onun da amaçları meşrulaştırmaktan başka bir amaçla kullanılmadığını anlamak için ABD'nin dünya üzerindeki demokrasilerle ya da diktatörlüklerle olan ilişkilerine bakmak gerekir. ABD'nin bu kirli sicilini ne yazık ki, onun kendisine bir şeyler sunacağını sanan, ya da böyle sanılması işlerine gelen ezilen halkların kimi sözcüleri tarafından savunulmaktadır. Sözde artık dünyanın değişmesiyle birlikte ABD de diktatörlüklerle ilişkisini kesmiş ve demokrasinin savunucusu olmuştur. Bunun bir yalan olduğunu tarih yeniden gösterecektir. Hatta şimdiden göstermeye başlamıştır bile. Irak'a ne tür bir demokrasinin geldiği görüldü. Ve şimdi de bölgede kendisine karşı iktidarlara devirmek için müslüman kardeşler örgütüyle birle işbirliği yapmaktan geri durulmamaktadır. Zaten bu örgütü ortaya çıkaran da

“Dünya egemenliği ve enerji kaynaklarına hükmetmek üzere gerçekleştirilmiş olan bu hareketin sayılan gerekçelerin hiç biriyle alakası yoktur. Güvenlikle ilgili gerekçelerin tamamen uydurma olduğu kendileri tarafından da dolaylı olarak kabul edilmiştir.”

ABD'den başkası değildir. Ama diğer yandan da İslam mücadele edilmesi gereken güç olarak ilan etmekten geri kalmamaktadırlar.

Değerler ittifakları belirler.

Ulusal, cinsel, sınıfsal, dinsel, siyasi vb değerler kimin kiminle yan yana gelip kime karşı mücadele edeceğini belirliyor. Bunlara ait değerlere bağlı olarak herkes safının belirliyor. Egemen sınıflar bütün tarihlerde kendi amaçlarını örtmek üzere iyi bulunabilecek değerlere hep sahip çıkar görünmüşler ve bunları tutarlı tutarsız kendi oluşturdukları ideolojilerin için monte etmeye çalışmışlardır. Özünde sistematik bir analize tabi tutulacak böyle eklektik sistemlerin foyasını ortaya çıkarmak zor olmamıştır. Ama birinin deşifre edilmesini her

zaman yenilerinin oluşturulması izlemiştir. İktidar araçlarını elde tutmak dolayısıyla , egemen sınıflar fikir üretimini de denetimleri altına almışlar ve zedelenen ideolojik hegemonyalarını her zaman yenileme olanaklarını bulmuşlardır.

ABD'nin Ortadoğu'yu işgali kendisi tarafından bile zorunlu olduğu yerde bir işgal olarak ifade edilirken, onun yenilmezliğine inanıp, onunla işbirliğinin kendilerine sağlayacağı çıkarların peşinde olanlar onu masum, kabul edilebilir göstermenin yollarını aramışlardır. Kimileri işgali fazilet olarak anlatmaya çalışırken, kimileri de onun ezilenlere ister istemez kimi şanslar sunduğunu savunmaya çalışmışlardır.

İşgali fazilet olarak göstermek isteyenlerin temel dayanağını, bölgedeki rejimlerin gerici olması ve bu statükoyu korumaya çalışmalarına, buna mukabil ABD'nin bu statükoyu bozmaya girişmiş olması oluşturmaktadır. Ve tabii bu arada insanı güldüren bir gerekçeyi de aklama girişimlerinin bir malzemesi olarak kullanmaktan geri kalmamışlardır. Sanki kadın sorunu kendilerini pek ilgilendirmiş gibi, ABD'nin islami gericiliğe karşı kadın özgürlüğünü savunmasını utanmazca bir gerekçe olarak öne sürmekten geri kalmamışlardır. Bugün Irakta kadınların yüz yüze geldiği zulüm, parlamentolara egemen sınıfın kimi kadınlarının alınmasıyla hiç de örtülebilecek gibi değildir.

ABD'nin bölgedeki statükoyu yer yer bozduğu bir gerçektir. Ama bu bozulan statükonun yerine geçirilen de yeni bir gerici statükodur. Bir gerici statükonun bozulması otomatik olarak yerini ilerici bir statükonun alması anlamına gelmez. Bunun böyle olabilmesinin şartları statükoyu bozan ve yeni statükoyu oluşturan güçlerin karakteriyle belirlenir. ABD'nin dünyanın hiçbir yerinde ilerici bir rol oynadığını söylemek olanaklı olmadığı apaçık bir hakikattir. Bunun yapısal bir durum olduğu ise başka bir hakikati oluşturur. ABD'nin bölgeye müdahalesinin tek bir motivi vardır, o da ABD çıkarlarının korunmasıdır. Başka her şey buna tabidir. Dolayısıyla da bölge halklarının çıkarlarının ABD çıkarlarıyla örtüştüğü kanıtlanabilirse, ABD işgalinin ezilenlerin çıkarına olduğu da kanıtlanabilir. Kuşkusuz, ezilenlerin değil ama egemenlerin çıkarlarıyla ABD çıkarlarının çakıştığı

yerler vardır. Ve egemen sınıflar her zaman kendi çıkarlarını genelin çıkarları gibi göstermenin yollarını bulmuşlardır. Bugün de bölgede aynı durum söz konusudur. Kürt ya da Arap halkının çıkarları denilerek, Kürt ve Arap egemenleri kendi çıkarlarını ABD çıkarları ile birleştirerek varolmanın yollarını aramaktadırlar. Bunu da ezilen halklara özgürlük, ulusal bağımsızlık gibi değerler paketine sarıp sunmaya çalışmaktadırlar. Geleceklerini ABD işbirlikçiliği temelinde kurmak isteyenler ABD işgalini olumlu göstermeyi kendi varoluşlarının şartı olarak görmekte ve bunun için çabalamaktadırlar. Ağzlarına aldıkları, özgürlük, eşitlik, ulusal bağımsızlık, demokrasi gibi sözcükler kuyruğuna yapıştıkları işbirlikçilik ile hiç de bağdaşmamaktadır. Ancak bir kaosun içinden geçiyor olması bunun berrak olarak görülmesini engellemektedir. Toz bulutu dağıldıkça gerçek kısıveleri daha net olarak görülecektir.

İşgalin ikinci tür savunması özünde dolayımıdır ve fark edilmesi daha zordur. Daha rasyonel görünen argümanlarla karşımıza dikilir. Bu nedenle de birincisinden daha da tehlikeli bir özellik taşıyabilir. Bu savunma biçimi sözde işgali savunmaz ama bunun bir fiili durum olduğunu kabullenip, bunun ezilenler için olumlu imkanlar üretebileceğini savlar. Bu iddia sahiplerinin gidebilecekleri doğrultunun ne olduğu O. Öcalan'ın tutumu açıkça ortaya koymuştur. O. Öcalan da iddialarına, ABD'nin Ortadoğu'da gerici statükoyu kırdığı, bunun, Kürt halkına demokrasi imkanları yarattığını iddia ederek başlamış ve nihayetinde demokratik sömürgecilik gibi bir saçmalık temelinde, sosyalizme kin kusan açık bir emperyalist işbirlikçiliğinin savunucusu olmuş, Kongra Gel'i ABD'nin bölgedeki operasyonlarının bir aracı haline getirmeye kalkışmıştır. Osman Öcalan'ın başlangıçta daha masum ifadelerin arkasına saklanması durumun görülmesini engellemiş ve hatta yer yer onunla ortak ifadeler kullanılması bile mümkün olmuştur.

Elbette ezilenlerin aleyhine olan eski statükonun yıkılması başka hiçbir faktör göz önünde tutulmadığında, ezilenlerin yeni şanslara kavuşması anlamına gelebilir. Bunun olabilmesinin biricik şansı ezilenlerin kendi amaçlarına bağlı olarak örgütlenmiş ve

gericilik güçleriyle mücadele edebilecek bir güçte olmasına bağlıdır. Aksi takdirde bozulan gerici statükonun yerine bir başka gerici statüko inşa edilir. Gerici statükonun karşısında olmak kendiliğinden ilerici bir statüko üretmez ve statükoyu bozanın da ilerici bir rol oynadığı anlamına gelmez. ABD emperyalizmi Irak'a müdahale ederek Saddam'ın oluşturduğu gerici sistemi yıkmıştır. Ne var ki, bu ABD'ye kendiliğinden ilerici bir rol yüklemeyiz.

Ekim devriminin gerçekleşmesi de emperyalist savaşın yarattığı yeni konjonktür içinde olmuştur. Eski statükoyu yıkan istila savaşı yeni bir gerici statüko oluşturacakken, ezilen sınıf kuvvetleri onlara bu imkanı vermemiş ve ezilenlerin iktidarının inşasını getirmiştir. Yeni durum ilerici olmasına karşın, bu yeni durumun ortaya çıkmasına olanak sağladığı için Birinci Paylaşım Savaşının ilerici olduğu söylenemez. Gerici bir savaş, bir istila savaşı ilerici bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ne var ki, ABD'nin Saddam'ı devirmesi ne kendisinin ezilenlerin lehine bir sistem oluşturmasını getirmiş, ne de böyle bir sistemin bir başkaları tarafından oluşturulmasının imkanlarını yaratmıştır.

Bu ancak ABD'ye rağmen olabilir. ABD'nin amaçlarının son derece gerici olmasına karşın, eski statükonun bozulmasının ezilenlerin lehine bir durum yaratılması için nasıl kullanılacağı konusunda hiç de açık bir tutum ortada çıkmamıştır. ABD'nin tüm Kürtlere kendi hesapları içinde yer vermiş olduğuna dair bir varsayım bölgedeki tüm gerici statükonun bozulmasına ve halk güçlerinin işe karışmasıyla demokrasinin gelişmesine hizmet edebileceğine dair iddiaların da boş bir hayal olduğu zaman içerisinde ortaya çıktı. Aslında bunun

bir hayal olduğunu görmek için bugüne değin beklemek de gerekmez idi. ABD'nin amaçları ve bu amaçlar doğrultusundaki ittifakları konusunda net fikirlere sahip olursa idi Kürtlerin bölge statükusunun değiştirilmesinde bir joker olarak kullanıldığı ve amaçların gerçekleştiği noktada bu jokerlerin elden atılacağını görmek mümkün olurdu. Üstelik bu sadece ABD ile çatışmakta olan ülkelerin Kürtleri için geçerliydi. Irak, Suriye ve İran Kürtlerinin konumu böyle iken, Kuzeyli Kürtlerin bu hesaplar içinde hiç mi hiç yeri yoktu. Bunun A. Öcalan'ın dünya çapında bir operasyonla yakalanıp TC'ye teslim etmesinden anlamak gerekirdi. Bir halka bu kadar büyük bir kötülüğü yapan ABD'nin o Kürt halkı için iyi rüya gördüğüne iddia edebilmek için, ya Kürt halkına ya da A. Öcalan'a çok düşman olmak gerekirdi.

“Statüko bozuldu, bize gün doğdu! Değişmeyi değiştirirler!” gibi boş iddialarla bir halkın kaderinin çizilmeye çalışılmasını dünyanın bu kadar deneyinin ardından naiflik olarak değerlendirebilmek de olanaklı olamamaktadır. Bu iddiaların sahipleri özellikle TC söz konusu olduğunda bölge ilişkilerini göz ardı eden yada bunlardan haberdar olmayanlardır.

Bölgenin en büyük ittifakını ABD, İsrail ve TC oluşturur. Elli yıldan fazla bir zamandır ki, bu ittifak ince ince örülmüş ve başka hiçbir şeye feda edilmeyecek bir konuma kavuşturulmuştur. Zaman zaman çelişkiler ortaya çıksa da ABD bunları uzlaştıracak fiili güce sahiptir.

Bölgedeki muhtemel ittifakların mahiyetini kavramak için ABD'nin neye zorunlu olduğunu da iyi görmek gerekir. ABD eğer bölgede kendisi için istikrarlı işbirlikçi rejimler oluşturacak ise bunu bölgenin en güçlü devletlerine dayandırmak zorundadır. Bu en güçlü devleti Kürtlerin oluşturmadığı bir vakıadır. Bunların birincisi İsrail'dir. ABD'nin bununla bölge ilişkileri açısından pek bir çelişkisi yoktur. İkincisi ise TC'dir. TC ile Kürt meselesi dolayısıyla kimi çelişkiler olsa bile ABD bunu aşmanın yolunu bulur. Üçüncüsü Irak'tır. Irak Arap dünyasının bir parçası olmak

“Gerici statükonun karşısında olmak kendiliğinden ilerici bir statüko üretmez ve statükoyu bozanın da ilerici bir rol oynadığı anlamına gelmez. ABD emperyalizmi Irak'a müdahale ederek Saddam'ın oluşturduğu gerici sistemi yıkmıştır. Ne var ki, bu ABD'ye kendiliğinden ilerici bir rol yüklemeyiz.”

dolaysıyla en az diğerleri kadar önemlidir ve burada istikrarlı bir işbirlikçi rejim açısından Arapların kazanılması Kürtlerin kazanılmasından çok daha büyük bir rol oynar.1 Dördüncü büyük güç İran'dır. Irak için geçerli olan aynı Irak için de geçerlidir. Dolaysıyla, Bölgede ABD açısından esas kazanılması gereken güçleri Türkler, Araplar ve Persler oluşturmaktadır; Kürtler değil. Kuzeyli Kürtler hiç değil. ABD bu amaçlara ulaşmaya kadar Kürtlerle elbetteki iyi geçinmek zorundadır. Ama nihayetinde yapmak istediğinin bilincinde olarak da, Kürtlerin bir sınırın ötesine geçmesini asla izin vermemektedir. ABD'nin Kürtlere dostluğunun çok açık bir kriteri vardır: Binici körfez savaşından sonra çok olumlu bir konjonktür doğmuş olmasına rağmen, bağımsız bir Kürt devletine hiçbir zaman yanaşmamıştır ABD. Hatta Kürtlerin böyle bir yola başvurmayaya kalkmasının önüne geçmek için, onları önce Saddam'a kırdırılmış, sonra da TC'nin sürekli tehdidi altına sokmuştur.

İsrail'in konumu da bu açıdan çok değişik değildir. İsrail, Kürtlere elbetteki, Araplarla olan ilişkiler dolaysıyla belli bir yakınlık göstermektedir. Ne var ki, onun yakınlığının da ABD'nin gösterdiği yakınlıktan hiçbir farkı yoktur. Kürtler Araplar karşısında yenilmemeli ama asla da galip gelip, bağımsız bir devlete de ulaşmamalıdır. İsrail ve ABD için Kürtlerin sahip olacağı en iyi statüko içinde buldukları devletlere bağlı olma statükosudur. Bu sayededir ki, bu devletlerin ABD tarafına kazanılmasında Kürtlere bir rol oynatılabilir. Bağımsız bir Kürt devleti böyle bir rol yerine kendi istikrarını kurmaya ve ABD'nin yanına almaya çalıştığı devletlerin dostu olmaya, onlarla barış içinde yaşamaya kalkışabilir. Ama şimdi ABD amacına esas olarak ulaşmış durumdadır: Kürtleri bölge halklarıyla çatışmaya sokup ebedi uzlaşmayacak hale getirmek yolunda ilerlenmektedir.

Elbette demokratik ilişkiler içerisinde Kürt halkı bölgenin diğer halklarıyla birlikte yaşayabilirdi. Ama bölgenin uzun vadeli bir savaşın içine sokulduğu bu koşullarda bu imkan gittikçe tükenmektedir. Kürtlerin görmesi gereken en büyük tehlike budur. Bölge halkları ABD'yi eninde sonunda bölgeden söktüp atacaktırlar. Hiçbir işgal-

ci bu kadere direnememiştir. ABD politikalarına yandaşlık edenlerin de nihayetinde ABD'yi bölgeden atacak güçlerle düşmanlaşması kaçınılmaz bir durumdur. Kürt halkı bu gerçeği görmeli ve bu politikalarından hızla tersyüz etmelidir.

Bölgenin tüm halklarının tek bir geleceği vardır bu da ortak kurtuluş doğrultusunda atılacak adımdır. Bölgenin emekçilerinin oluşturacakları bir ortak mücadele birliği bu çözülmez görülen çelişkilerin tek alternatifini oluşturur. Böyle bir mücadele birliği bölgesel bir federasyonu kendisine hedef almalı ve bir yandan gerici rejimlerin yıkılması ve halkların kardeşliğinin gerçekleştirilmesi için mücadele verirken diğer yandan da ABD emperyalizminin bölgede sürülmesinin mücadelesini vermek durumundadır.

Bunun dışında ne bölge devletlerinin arasındaki çelişkilerden yararlanmayı esas alan bir strateji, ne de ABD'nin yarattığı ve daha da yaratacağı statüko değişikliklerinin özgürlük imkanları yaratabileceğine dayalı stratejiler en ufak bir umut vaat eder. ABD'nin varlığı bölgenin uzun vadeli bir savaş alanına dönüşmesinden ve halkların birbirine kırdırılmasından başka bir sonuca çıkmaz.

Özgürlük, eşitlik, bağımsızlık ve onurlu bir yaşam değerlerine bağlı olabilecek tek strateji, bölgesel gericiliğe ve ABD emperyalizmine karşı bölgesel çaptaki bir mücadele stratejisidir. Başka her şey ya katliam politikalarına hizmet etmeye ya da ABD köleliğine çıkar.

1 İşbirlikçi bir rejimin yaratılması açısından en zor ülkelerden birini Irak oluşturmaktadır. İran'daki rejim devrilmediği müddetçe Iraklı Şiiler bir biçimde ABD'ye problem olmaya devam edeceklerdir. Sünniler zaten problem kesimi oluşturuyor. Bütün bunları aşarak ortaya çıkabilecek birleştirici iki akımdan biri sosyalizm bir ide milliyetçilik olabilir. Ne var ki, her ikisi de ABD açısından ancak problem üretebilir. Bastırılmayan Irak direnişi ABD'nin burada sağlam bir statüko oluşturamaya çalıştığını gösteriyor. Kısa vade açısından bu güneyle Kürtlerin lehine olan bir durumdur. ABD Irak'a egemen olamadıkça Kürtlere muhtaç olmaya devam edecektir. Peki ya sonrası? Hep savaş durumu mu yaşanacak?

Bitmeyen Konu: İttifaklar Yeni Bir Umut Var mı?

♦ Mehmet Yılmaz

Devrimci Hareketin son kırk yıllık sürecinde Den çok tartışılan konu olmasına rağmen ortada bu süre içinde yaşanmış başarılı veya en azından etkili bir miras yoktur. Daha bu tabloya bakar bakmaz inatçı ve derin bir sorunla yüzyüze olduğu hemen anlaşılır. Bu yazıda bir kez daha neden başarılı bir ittifak örneğinin yaşanmadığının nedenlerine kaçınılmaz olarak değineceğim. Fakat şu iyi bilinmelidir ki, tüm açıklama ve yorumlar bir anlamda miyadını doldurmuştur. Herşeyin altüst olduğu, köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemden geçiliyor. Olması gereken bu konuda da köklü düşünce ve davranış yeniliklerinin yaşanmasıdır. Eskinin tekrarı artık bıktırıcı. Böyle tekrarlar hiçbir enerjiyi hak etmiyor. “Bir kere daha deneyelim!” mantığı yeni bir moral bozukluğu yaratmaktan başka bir sonuca varmıyor. Elbette hala bozulacak kadar moral kaldıysa! İttifaklar tarihinimize bakmadan bugün için söylenecek her şey boşlukta kalır. Bu konuda başlıca üç özgün dönemden söz etmek mümkündür. İlki, 1980 öncesi süreçtir. İkincisi, 1980 sonrası 1994-95'lere kadar gelen dönemdir. Üçüncüsü, 1995'lerden günümüze gelen süreçtir.

1980 Öncesi İttifaklar Sorunu

1965-80 arası devrimci mücadelenin yüksek olduğu yıllardı. Güçlü örgütlenmeler yaratıldı. Bu dönemde bir 12 mart faşizm deneyi yaşanmasına rağmen ittifaklar konusunda iz bırakan bir deney yaşanmamıştır. Oysa çok özelenilen Latin Amerika deneylerine bakıldığında sayıca oldukça fazla partilerin yanyana gelip uzun süre devam ettirdikleri ve hatta bazılarında iktidarın bile alındığı ittifak deneyleri yaşanmıştır. Devrimci Hareket böyle bir deneye sahip değildir. İttifak bir düşmana karşı yapılıp ve siyasal mücadele yürütüldü-

ğüne göre tarafların kesin bir iktidar hedefi olması gerekir. Gündelik kimi zorluklardan dolayı yanyana gelip sonra dağılmak başka bir şeydir. Siyasal ittifak kapmasına girmez.

Devrimci Harekette bir siyasal ittifak bilincinin oluşmamasının birkaç önemli nedeni olmalıdır. En önemlisi, 1960 sonrası devrimciliğinin geliştiği ortamdır. Kendiliğinden bir devrimci dalga yükselmiş, bu durum erken devrim hayalleri yaratmıştır. Buradan ikinci hataya gelinir. Ne düşmanın gücü ne de yapısı tam anlamıyla kavranmıştır. Egemen yapı fazlaca küçümsenmiştir. Dünyadan esen rüzgar Devrimci Hareketi motive etmiş, ancak ona güçlü bir stratejik bilinç kazandırmamıştır. Son olarak, çok sözü edilmesine rağmen iktidar bilincinin çok zayıf olması ittifakların hafife alınması sonucunu doğurmuştur. Sözde her siyaset iktidarı hedefliyordu. Ancak temel politikadaki davranışlar bunun tersini kanıtıyor. En basit siyasal bir çözümlemeden bile egemen sınıfların yenilebilmesi için sağlam ittifakların gerekliliği çok açık olarak ortaya çıkmasına rağmen; Devrimci Hareket ne düşmanın gücünü, ne de kendi gücünü doğru bir şekilde değerlendirebilmiştir. Hareketin tarihi bu konuda inanılmaz hatalarla doludur. Kendiliğinden yükselen hareketin verdiği coşku ve kahramanlık strateji ve taktiğin yerini tutamazdı. Düzen, 12 Eylül faşist darbesini planlarken “bir teröriste karşı beş asker” hesabı yapı-

“Devrimci Harekette bir siyasal ittifak bilincinin oluşmamasının birkaç önemli nedeni olmalıdır. En önemlisi, 1960 sonrası devrimciliğinin geliştiği ortamdır. Kendiliğinden bir devrimci dalga yükselmiş, bu durum erken devrim hayalleri yaratmıştır.”

rak düşmanını ne kadar ciddiye aldığını kanıtlıyordu. Ancak askeri darbe gerçekleşikten sonra bile güç dengesindeki köklü değişimi kavrayamayan pek çok siyaset vardı. Bazı siyasetler darbe ile ilgili “faşizm” nitelemesini kullanmaktan bile uzun yıllar kaçındılar. Bütün bu büyük ve bir dönemi kaybettiren hatalardan sonra 12 Eylül’den öğrenilebilirdi. Bu ne ölçüde gerçekleşmiştir?

12 Eylül 1980 Sonrası İttifaklar Sorunu

Askeri darbeden kısa süre sonra kurulan Faşizm Karşı Birleşik Direniş Cephesi (FKBDC) 12 Eylül’den bir şeyler öğrenildiğinin ilk işaretleri olarak görülebilir. Kürt ve Türk devrimci hareketlerini oldukça geniş ölçüde bir araya getiren FKBDC ilk yarattığı umutların devamını getiremedi. Bu süreçte özellikle PKK’nin olumlu ve kararlı çabaları vurgulanmalıdır.

1980 sonrası başlıca iki gelişme FKBDC’ni boşa çıkartmıştır. Biri, 1960’lardan kalan alışkanlığın devam etmesidir. 12 Eylül’ü, 12 Mart gibi algılayan Devrimci Hareket 1980’lerin ortasındaki işçi ve öğrenci hareketlerindeki kıpırdanmaları eski alışkanlıklarıyla değerlendirince yeni yükselen bir dalganın başında olduğunu düşündü. 1974’lerdekinin bir benzeri gibi yol bir biçimde yeniden açılacak ve bu kanaldan Devrimci Hareket yeniden güçlenecekti. Bu yanlış bilinci ne 12 Eylül darbesinin derinliği ve ne de PKK’nin mücadelesinin güçler dengesine getirdiği yenilikler değiştirememiştir. Devrimci Hareket, hala eski alışkanlıklarıyla davranıyordu.

Yükselen dalga ittifak bilincini bir kez daha zayıflattı. Kendiliğinden yükselen dalgalarda üzerinde yüzerek şekillenmiş ve buna göre “bilinc” edinmiş olan Devrimci Hareket, düşmanını küçümseme hatasına bir kez daha düşerek ittifaklar sorununu önemsizleştirdi.

FKBDC’ni boşa çıkartan ikinci neden, 12 Eylül sonrası gelişen ve giderek derinleşen tasfiye dalgalarıdır. 1980’lerin ortalarında radikal devrimci hareketin büyük bir bölümü liberalleşmeye başladı. Bu yeni bir politik duruş, dünya-

ya ve ülkeye yeni bir bakış, kapitalizme karşı mücadeleden vazgeçerek düzen sınırları içinde bir mücadele zeminine geri çekilişti. Ünlü “Kuruçeşme toplantıları” bu politik zeminin inşası rolünü oynadı. Sosyalizmin yıkılışı ve 1990’ların başında Türk devletinin “topyekün savaş”ı ilan edişi tasfiye dalgasını çok güçlendirdi. Bu gelişmeler sol içinde liberalleşmeyi yaygınlaştırırken, radikal devrimci hareketi hem daralttı hem de yıpratıcı bir kendini tekrarlama sürecine soktu.

12 Eylül sonrası egemen sınıfların yapısı, gücü ve sola karşı yeni düzenlemeleri bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmasına rağmen, devrimci hareket bu gelişmelerden diğer konuların yanında ittifaklar konusunda da olumlu dersler çıkartamadı. 1980-94 arası bir bakıma devrimci hareketin eski alışkanlıklarının devam ettiği, öte yandan derin bir tasfiye süreciyle eridiği bir dönem oldu. Bu süreçte 12 Marttan çıkışı anımsatan bu nedenle eski alışkanlıkları canlandıran gelişmelere iki önemli olay noktayı koymuştur. Bahar eylemlilikleri sürecinin Mengen’de durdurulması ve ardından topyekün savaşın ilanını. Aynı zaman aralığında Sosyalist Sistem de çökmüştür.

1995’den Günümüze İttifaklar Sorunu

Bu tarihin önemi dünya ve Türkiye’de mücadele koşullarının köklü bir değişime uğramasından gelir. 12 Eylül de çok önemli bir değişim noktasıydı. Ancak 90’lı yılların ortalarına doğru yaşanan değişimler mücadele koşullarını çok daha köklü bir şekilde alt-üst etmiştir. Bu koşullarda eski alışkanlıkların geçerli olmamasının yanında

---

●

**“Eylül faşist darbesini planlarken
“bir teröriste karşı beş asker” hesabı
yaparak düşmanını ne kadar ciddiye aldığını
kanıtlıyordu. Ancak askeri darbe
gerçekleştikten sonra bile güç
dengesindeki köklü değişimi kavrayamayan
pek çok siyaset vardı.”**

●

eski strateji ve ana taktikler de artık geçerli değildi. Doğal olarak ittifaklar konusu da yeni mücadele şartlarına göre şekillenmek zorundaydı. Yaşanan yıllar bazı kıpırdanmalar hariç Devrimci Hareketin yeni koşulları kavrama ve kendini yenileme konusunda büyük bir gerilik içinde kaldığını göstermiştir. Devrimci Hareketin tarihinde yapılan geçici güç-birlikleri istisnasız düşmanın bir saldırısı karşısında geçici yan yana geliş olarak yaşanmıştır. Saldırının ağırlığı bir biçimde geçtikten sonra güç-birlikleri dağılmasalar bile uykuya geçmişlerdir. Bu alın yazısı yeni koşullarda artık değiştirilmeliydi. Olayların ardından sürüklenen ve bir müddet sonra dağılan güç-birlikleri yerine politik gidiş üzerinde kendi etkisini yaratacak ittifaklar kurulmalıydı. Düşmanın saldırılarından sonra değil, mücadelenin dönemsel gereklerine göre davranıp önceden taktik üretebilen ve devrimci ortamda taktik disiplin kurabilen ittifaklar yaratılabilmeliydi. Bu yaklaşım çitayı çok yükseltmek anlamına mı geliyordu? Eskiye göre evet! Ancak düşman devrimci hareketle mücadelede zaten çitasını çoktandır çok yükseklere çıkartmıştır ve bu nedenle hareketler bir türlü bir yükseliş göstermeden sürekli kırılma içinde tutulabildiler. Devlet önceleri devrimci hareketle “on yılda bir” hesaplaşıyordu ya da daha doğrusu hesaplaşılabiliyordu. 12 Eylül sonrası ve özellikle 92 topyekün savaşı sonrası hergün hesaplaşma yeteneğini geliştirmiştir. Böyle bir ortamda eski tarz güç-birlikleri hiçbir role sahip olamazlar.

Sonuç

Devrimci Hareket içinde 90'lı yılların ortalarında hem yeni güç-birlikleri kuruldu, hem de bunların çerçevesiyle ilgili bazı tartışmalar yaşandı. Ancak süreç çitanın yükselmesi yönünde değil, tam tersine düşüşü yönünde gelişti. Böyle baş aşağı gidişin ilk önemli nedeni PKK'nin yaptığı strateji değişikliğidir. İkinci olarak, sosyalizmin çökmesiyle ortaya çıkan büyük pratik ve ideolojik güç kaybı sonucunda devrimci hareketlerde ortaya

---

●

**“Devlet önceleri devrimci hareketle
“on yılda bir” hesaplaşıyordu ya da daha
doğrusu hesaplaşılabiliyordu. 12 Eylül sonrası
ve özellikle 92 topyekün savaşı sonrası hergün
hesaplaşma yeteneğini geliştirmiştir.
Böyle bir ortamda eski tarz güç-birlikleri
hiçbir role sahip olamazlar.”**

●

çıkın iktidar ufkundan kopmadır.

Devrimci Hareket koşullardaki köklü değişimi karşılayacak yaratıcı mücadele yolları henüz yaratamamıştır. Bunun sonucu yıpratıcı ve güçten düşürücü bir kendini tekrar yaşanmaktadır.

Kürt Hareketinin yeni stratejisi esas olarak demokratikleşme yönündedir. Devrimci Hareket ise esas olarak 1970'li yıllarda inşa ettiği stratejilerinin erozyona uğraması gibi büyük bir sorunla epeydir yüz yüzedir. Bu koşullarda düzeni hedefleyen ve dönemin gereklerine göre taktik üretebilen bir ittifak zeminin yaratılması hemen imkansızdır. Geriye günlük ihtiyaçlara göre ortaya çıkan ve elbette ihtiyaç kalktığında da ortadan kalkacak olan güç-birlikleri kalıyor. Geçici güç-birliklerinin hedefleri de geçici olur.

Devrimci Hareket, bugün ittifaklar konusunda adeta lanetli alın yazısını değiştirmek için küçük ancak kaliteli adımlardan yola yeniden koyulmalıdır. Geçici güç-birlikleri yaparken dünün yorucu, yıpratıcı ve sonuç üretmeyen alışkanlıklarını terketmek atılacak en ileri adım olarak görünüyor. Kürt ve Türk devrimci hareketini dikkate aldığımızda hedeflerde büyük farklılaşmalar ortaya çıkmış, devrimci hareket genel olarak bir tıkanmanın eşğine gelip dayanmıştır. Bugünlerin sorunu elbette sadece geçici güç-birlikleri değildir. Bugüne kadar çözümlenemeyen oldukça köklü temel sorunlar gündemin yukarılarına tırmanmaktadır. Bu süreç yaşanırken geçici gerekleri karşılayan, seviyeli güç-birliklerinin yaşanması temel sorunların çözümlenmesine de kesinlikle katkıda bulunacaktır.

Sınıfsız Politika Öznesiz İttifak

• Hasan Oğuz

(Birleşik Leninist Sınıf Partisi için kısa tartışma notları)

1. Sosyalist hareketin krizi stratejisiz politikadır; İttifak denilince ilk elden aklımıza, iki veya daha fazla güç arasında ki belirli hedefler üzerinde ortak bir işbirliğinin yaratılması gelir. Aslında bunu, farklı sınıf çıkarlarına tekabül eden örgütsel yapıların bir güç birliği olarak değerlendirmek de mümkündür.¹ Farklı sınıfın yada ulusun çıkarlarını savunan değişik kurumsal yapılar, sınıfın, ulusun veya farklı toplumsal grupların (vs.) fiili bir temsiliyet bağına her zaman tekabül etmeyebilir. Yani ortada örgüt ile sınıf veya o toplumsal grup arasında bir tekabüliyetsizlik sorunu var olmaya devam eder. Bu tekabüliyetsizliğin örgüt formunun kendisi için sınıfsal bir karakter taşımadığı, en azından o sınıfın ideolojik ve kültürel olarak çıkarlarını yansıtmadığı anlamına gelmez. Ülkemizde bu anlamda sınıflarla veya o toplumsal gruplarla fiziki bir birleşmenin gerçekleşmemiş olması yada kitlesel yapının örgüt formuna taşınmamış olması, bu örgütsel yapıların temel krizinin başka bir boyutunu ifade eder. Ama yine de krizden bağımsız olarak her yapısal oluşum, doğrudan veya dolaylı olarak sınıfsal bir karaktere tekabül eder. Ancak gerek demokratik hedefler açısından gerekse anti kapitalist politik stratejiler açısından hangisinin öncelikli olduğu bir yana, ortak bir cephenin veya politik bir birliğin yaratılmamasının, yani her iki boyut anlamında soru-

nun başarısızlığa mahkum kalmış olmasının doğal sonucu sosyalist hareketin krizinin daha da derinleşmesi olmuştur. Böylece sorun kendi doğal mecrasından kopmuştur. Bu durumun sınıfın geri öğeleri açısından görünen sonucu ise şudur; çözümsüzlüğü uzun süre devam eden her sorunda olduğu gibi bu sorunda da oluşan bilinç biçimi adeta “alın yazgısı” biçiminde ki bir algılamaya yol açmıştır. Kuşkusuz akli başında hiç kimse bu başarısızlığı bir “alın / kader yazgısı” olarak açıklayamaz. Ama bu “alın yazgısı”, hasta bir insanın geçici de olsa iyileşme emareleri görülmeyen hastalığının uzamasından çıkan sonucunun baskın göstergesi, genellikle kadere havale edilen “Allah kurtarsın” imgesi olacaktır. Kabul edelim veya etmeyelim oluşan yargı budur. Üretme ve yaratma başarısızlığı, dolayısıyla sorunu çözme beceriksizliği adeta coğrafyanın üzerine çöken bir karabulut gibi algılanmaktadır. Bu anlamda umutlar adeta tüketilmiş ve geleceğe bırakılacak çok fazla bir şey de kalmamıştır. Başka bir düzeyde bu sınıfa ait kültürel oluşumların parçalanışının da bir göstergesidir. Buradan ister istemez postmodern kültürün yeşerecek bir alan bulmasına neden olmuş veya en azından ona bir zemin yaratmıştır. Nitekim etnik veya dinsel hareketlere özgü kültürel yapıların baskın hale gelmesinin bir nedeni de, böyle bir ortam içinde sınıfsal ilişkilere bağlı konumların yapı bozumlarının da görülebilir. Bunun hem sübjektif hem de nesnel koşullar anlamında

kendine ait nedenleri olduğunu unutmamak gerekir.

Sorunun nedenleri bu yazının konusu olmayacak ama, yine de kısa bir hatırlatma da bulunmadan geçemeyeceğim; genelde devrimci güçlerin krizi atlatamamasının özeldir ise ortaklaşan bir vuruşun (sınıf içi ittifakların) yaratılmamasının nedenlerinden birisi; sınıf hareketinin ve öncü devrimci güçlerin ağır yenilgisi, bu yenilgi sürecinin uzun sürmesi ve yine bu yenilginin üzerine kara bir sis perdesi gibi çöken Sovyet Blok'unun yıkıntısı vs. gibi çözümsüz kalan bir dizi karakteristik sorunların ön koşulu dayandır. Bunun temel ve başat nedenlerinden birisi stratejik kopuştur. Daha derin anlamı ile bilimin ve felsefenin (tarihi ve diyalektik maddeciliğin) insan beyninde bir boşluğa düşmesi yada koca bir hiçliğe neden olmasıdır. Yani elinden strateji silahının beyninden ise düşünce silahının alınmasıdır. Bütün sınıf kavgalarının ortak tarihi her zaman, Marksist teori ile işçi sınıfı hareketinin birliği sorununda düğümlenmiş olduğunu biliriz. Bu genel bir sorundur ama, özel anlamda sosyalist hareketimiz için temele ilişkin bir göstergesi de ifade eder. Elbette Sovyet Blok'unun yıkımı ve kapitalizmin esnek yapıya dönüşümü ve sermayenin organik yapısında ki değişim süreçleri, yani kapitalizmin yeniden yapılanma süreçleri, doğası gereği sorunu devrimci güçlerin elinde bulunan eskiye dönük stratejik kurguları ve buna uygun örgüt ve çalışma model ve biçimlerini eskitmiştir. Ortaya çıkan siyasal boşluk, sınıf dışı güçler tarafından doldurulmuştur. Bu durumdan çıkarılan dersler farklıdır ve bunun sonucunun devrimci harekete yansması elbette önemli olmuştur; sosyalist güçler stratejik anlamda iki ana bloğa ayrılmıştır; bunlardan birisi post-Marksistlerdir. Yada anlaşılır dille söylemek gerekirse liberal sol. Bunlara göre ortaya çıkan değişimden ne radikal bir devrim ne de devrimin öznesi olan işçi sınıfı stratejisine ilişkin bir varsayım çıkarılabilir. Bunlar unutulması gereken nostaljik söy-

---

“Sınıf savaşımına veda etmek gerekir artık. Aslında yapılması gereken devletin “güler yüzlülüğünü” açığa çıkarmak ve “demokratikleşmesini” sağlamaktır, başka bir deyişle kapitalizmi daha “insancıl” kılmaktır. Bu aslında postmodernist mantığın damla damla solun içine akıtılan ideolojik zehir”idir.”

---

lemlerdir ve eski de kalmalıdır. Bu görüşe göre ne sınıf rolünü yerine getirebilir ne de devrim toplumların gündeminde ki sosyal bir olgudur. Aslında en iyi tanımı Murat Belge yaptı; “Eğer kapitalizmi yıkamayacaksa en iyisi insancıl bir kapitalizmde yaşamaktır.” Doğal olarak bu anlayışın ortak temeli sosyalist bir strateji olamaz, olsa olsa onun yerine ikame edilen ve sistemi dönüşüme uğratmaya gerek görmeyen demokratik strateji olabilir. Sınıf savaşımına veda etmek gerekir artık. Aslında yapılması gereken devletin “güler yüzlülüğünü” açığa çıkarmak ve “demokratikleşmesini” sağlamaktır, başka bir deyişle kapitalizmi daha “insancıl” kılmaktır. Bu aslında postmodernist mantığın damla damla solun içine akıtılan ideolojik zehir”idir. Diğerleri ise bu kadar büyük bir değişim sürecine gözlerini ve kulaklarını kapayan ve kendilerini hala 1960-70 döneminin stratejileri ile tanımlayan dogmatik sol kulvarlardır. Değişime öncülük etmede ki korku, söylem ne kadar radikal olursa olsun bunun doğal sonucu tutuculuk olmuştur her zaman. Hatta sağ kulvarda yer almak bu yapıların kaçınılmaz sonucudur. Çünkü “sol”culuğun ters yüzü her zaman sağ oportünizm olduğunu yeterince biliriz. Bunun üzerinde şimdilik gereğinden fazla durmaya gerek yok.

Peki ama bir üçüncü yol yok mu? Elbette var. Karıştırılmasın bu Blair’in üçüncü yolu değil. Onun üçüncü yolu sözde burjuvazi ile “sosyalizm” arasında ki bir yoldu. Yani burjuvazinin “sosyal” sosuna batırılmış bir garabeti olarak. Zaten bu üçüncü yol kendi gerçekliğini Irak işgalinde gösterdi. Tersinden buna sömür-

geci beyaz adamın “sol”u da diyebiliriz. Neyse konumuz bu değil.

Nedir o halde bu üçüncü yol? Marksist hareketinin önemli bir damarı durumu aşağı yukarı şöyle tanımlamaya çalıştı; Leninist Marksizm2 aslında kapitalizmin değişimini iyi okudu. Doğal olarak bu okumadan çıkan sonuç, anti Marksist tezlerden temelli bir kopuş anlamına geleceğiydi. Başka bir deyişle Leninist Marksizm, liberal sol kuramından temelli bir kopuşu en azından düşünce bazında gerçekleştirebildi. Sınıf çelişkisinin eskiye göre daha fazla keskinleştiğini, proleterleşmenin alabildiğine arttığını, bunun da sınıfı eskiye göre çok daha fazla oranda büyüttüğünü, buna karşın proletaryanın esnek üretim nedeniyle kendi içinde farklılaştığını ve bunun sonucu olarak politik kültürde bir düşme (niteliksizleşme) yaşandığını biliyordu. Ancak yine de çelişkili varoluşun ve küresel kapitalizmin dizginsiz saldırısını durduracak tek stratejinin Leninist strateji olduğunu, yani toplumsal sorunlara ilişkin çözüm yolunun kapitalizmin yarattığı çelişkiler üzerinden gösterileceğini, ancak buradan yürünürken bir dizi sorunu; sınıfın yaşadığı evrimin yeniden tanımlanmasını, politika yapma, örgüt ve çalışma biçimlerini vs. yeniden kurmak gerekeceğini bilince çıkardı. Bu anlamda dogmatizme sürüklenen sol’la da yollarını ayırtmak zorunda kaldı. Ama hala hareket işin başında ve ciddi sorunlarla karşı karşıya.

Şimdi buradan hareketin ortaklaşma deneylerinin yada ittifak diye adlandırdığımız bir politikanın başarısızlığına neden olan bazı temel olguları kısaca tartışalım;

12 Eylül yenilgisinin arkasından sosyalist hareket, baskıların artması nedeniyle, otomatik olarak halk ve sınıf hareketinin radikalleşeceğini ve siyasallaşacağı umut etmişti. Buradan kendiliğinden siyasallaşmanın otomatik olarak devrimci yapıları güçlendireceği varsayılmıştı. Yani etki tepkiyi yaratacak ve oluşan tepki po-

tansiyeli otomatik olarak devrimci kanala akarak devrimci yapıları besleyecekti. Tek yapılması gereken biraz daha direnmek ve örgüt yapılarını yenilemek. Gelişmeler hiçte böyle olmadı. Ama daha sonrası adeta bir garabettir. Pratik deneylerden çıkan sonuç bile iyi okunmadı veya tam zıddı esas alındı. Bu kendiliğinden düşünce tarzı hareketi yanlış bir konuma sürükledi ve krizi daha da derinleştirdi, ama derinleşme çürümeyi de derinleştirecekti.

İdeolojik kriz baş göstermişken, siyasal ve örgütsel kriz boyutunda yürütülen tartışmaların arkasından ard arda kapsamlı tasfiye süreçleri geldi. Ama en önemlisi yukarıda belirttiğimiz neo-liberal politikaların yarattığı fay kırılmalarıydı. Örgüt krizi ideolojik krizle bir derinleşme gösterdi. Yani ideolojik tasfiye dönemi başladı. Sovyet Blok’unun yıkılması bu süreci daha da derinleştirdi.

Yenilgi devam ediyordu ve ortada ciddiye alınacak toparlanmalar da yoktu. Çözüm yeniden daha kolaycı bir tarzda eski kalıplara dönmekte bulundu; derhal güçleri birleştirmek. Bu elbette kendi başına ele alındığında yanlış değildi. Ama yetmişli yılların toplumsal dinamizminden eser kalmamıştı. Kuşkusuz ittifaklar her dönem de geçerliydi. Ama sorun şurada düğümlenmişti; yetmişlerden gelen örgütsel yapılar ne yetmişlerin yapılarıydı ne de toplumsal yapılar yeni koşulların ürettiği yapılardı. Değişim sürecine ayak uyduramayanlar yeniden birleşerek süreci gö-

---

“Başka bir deyişle işçilerin ve diğer ezilen sınıf güçlerinin sınıf içi ittifakı diyebileceğimiz bir ittifak politikasından kopartılan bir politika soyut bir “halk” söylemine oturtulmuştur. Nasıl olsa amaç hükümete gelmek veya oy oranlarını artırmaksa, bu iş olsa olsa sınıf dışında ki güçlerle de olabilir. Zira sayısal üstünlük “sınıfsız halk” içinde toplanmıştır vs!”

---

güslmeleri mümkün değildi. Çünkü güç birliklerini besleyen eski stratejiler kaybolmuş yenilerinde ise ufukta bir emare görülüyordu. Elinde bir yol haritası olmadan yürümek mümkündü, ama başarılı olmak asla. Sonra sayısız deneyler bu nedenle başarısız oldu ve bir sürü çaba boşa gitti. Aslında güç birliklerinin başarısızlığının esas temelinde bu kırılmaları iyi okuyamayan bir sıradanlaşma olduğu hiç şüphesizdi.

2. Sınıfsız politika yada politikasız sınıf mücadelesi;

Başarısızlığa neden olan bu sorunları biraz daha açmak gerekecektir;

Burada kuşkusuz çok daha değişik nedenler sıralanabilir. Ama ben temel bir neden üzerinde duracağım; sosyalist hareketin ittifaklar dahil bir dizi başarısızlığında etken olan temel koşulların başında sınıfsız politika yapma anlayışının gelmesi yatar. Yani fiili olarak politikadan sınıfı dışlamak. Zorunlu olarak bu durum tersinden sınıf mücadelesinin gerçek anlamda devrimci politikadan uzaklaştırılmasına yol açmış yada burjuva politikaların esiri haline getirilmiştir. Aslında bu sosyalist hareketin dünya çapında ki krizinin de bir göstergesidir. Kanımca bu temel bir sorundur. Sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için burada bazı soruları sorarak ilerleyelim; politika sınıfsız yapılabilir mi? İdeolojiler varsa bu ideolojilerin dayanacağı özne nedir? Yada politika ve ideoloji sınıfsız olmaz diyorsak sınıfsal gelişme boyutunda bu sınıfı nasıl tanımlıyoruz? Kuşkusuz bu sorulara cevap kapsamlı bir irdelemeyi gerektirir ve bu yazının sınırlarını aşar. Ancak ben yine de meseleyi konumuzla sınırlayarak sorunun bazı kritik noktalarını irdelemeye çalışacağım. Kuşkusuz bu tartışmada sınıfın oluşum veya bugün aldığı görünüm biçimlerini tartışmayacağım. Onu daha önceleri değişik yazılarda yapmıştım. Ancak burada yapmağa çalışacağım şu; amacım sınıf mücadelesi ve ona bağlı olarak sınıf mücadelesinin ana hedeflerini, politik özne ile ilişkilerini ve ittifaklar gibi bir kısım sorunları izah etmek olacaktır.

Biliriz, sınıf mücadelesi hem tarihin itici bir gücüdür hem de Marksizm'in olmazsa olmaz

temel bir göstergesidir. Bu ortak bir kabul noktası ise tam da sırası gelmişken şu soruyu gündeme getirelim. O halde sınıf mücadelesi hedefinden anlaşılması gereken nedir? Yani sınıf mücadelesinin temel amacı nedir? Bu soru anlamsız gelebilir bazılarımıza, oysa kanımca temel bir sorudur bu. Bence basit gibi anlaşılabilir, ama temel ve çoktan beri unutulmuş olan gerçek şudur; sınıf mücadelesinin sonal hedefi, dolayısıyla devrimin de esas amacı, kapitalist sömürüyle birlikte sınıfların ortadan kaldırılması mücadelesidir. Bu anlamda sınıf mücadelesinin esas amacı, sadece işçi sınıfının değil, bütün insanlığın top yekun kurtuluşunu öngören bir toplumsal projeye dayanıyor olmasıdır. En azından Marksizm'in temel öngörülerinden bunu anlıyoruz. Unutulmuş, eski, ama temel bir yasadır bu. Gerçekten sınıf mücadelesi olmadan ne kapitalist sömürü ne de sınıfların kendisi ortadan kaldırılamaz. Dolayısıyla buradan hareket edersek sınıf kavgası aynı zamanda bir siyasal iktidar mücadelesidir. Eğer bu sınıfların ortadan kaldırılmasına endeksli bir mücadele olacaksa (ki öyle olmalıdır), bunun esas amacı, dar anlamda elbette ne siyasal iktidara gelmektir ne de seçimlere katılarak oy oranlarını yükseltmektir (vs.) Bunlar olsa olsa esas amaç içinde kullanacağımız araçlar olabilir. Çünkü siyasal iktidara gelmek amaç değil, amacı gerçekleştirmek için kullanacağımız bir araçtır. Ne yazık ki bu temel yasa Marksistler tarafından epeyi bir zamandır unutulmuştur. Yani burada araç amaca dönüştürülmüştür. Ancak böyle bir kurgu, yani amaca oturtulmuş böyle bir söylem, doğal olarak Marksizm'in özünden kopmasına neden olmuştur. Böyle olunca sınıf politikası da sınıftan kopartılmıştır. Başka bir deyişle işçilerin ve diğer ezilen sınıf güçlerinin sınıf içi ittifakı diyebileceğimiz bir ittifak politikasından kopartılan bir politika soyut bir "halk" söylemine oturtulmuştur. Nasıl olsa amaç hükümete gelmek veya oy oranlarını artırmaksa, bu iş olsa olsa sınıf dışında ki güçlerle de olabilir. Zira sayısal üstünlük "sınıfsız halk" içinde toplanmıştır vs! En nihayet işçi,

toplumun küçük bir kesimini ifade eder. Kuşkusuz bu görüş başka bir sorunu, yani sınıf sorununu da anlaşılmasız kılan bir görüşü ifade eder. Zira bu mantığa göre işçi sınıfı, salt kol gücüne dayanan sanayi proletaryasından ibarettir. Bu da toplumun küçük bir azınlığıdır vb. Neyse bu farklı bir tartışmadır.

Sömürüye dayanan yapının tasfiyesi, dolayısıyla kapitalizmin devrimci yoldan bertaraf edilmesi ve giderek sınıfların ortadan kaldırılması gibi temel amaçlar, ancak ve ancak proletaryanın mücadelesi ile mümkündür. Yoksa “sınıfsız halk” yada ne olduğu belli olmayan “sınıfsız toplum” ile değil. Bunun nedeni üzerinde durmayacağım. Zaten bu yeterince anlaşılabilir bir nedene dayanır. Sömürünün ve sınıfların ortadan kaldırılma mücadelesi doğası gereği radikal bir devrim projesini gerektirir. Oysa burada amaç sistem içinde bir yer kapma stratejisine endekslenmiş ise, elbette böyle bir Leninist stratejiden kopmuş olmak kendi içinde doğal bir mantığı ifade eder. Böyle olunca hem ittifaklar politikası seçime katılma ve oy oranlarını yükseltme hedefine, hem de başarının esas dinamiği dar anlamda gruplar arası birleşme amacına bağlanır. Olan budur. Bunu biraz daha açmak gerekir; krizin temelinde emek sermaye çelişkisi duruyor iken, sosyalist hareket sorunu ağırlıklı olarak, soyut bir “halk” ile egemen güç arasında ki ilişkiye kaydırmıştır. Özünde söylenen “sınıfsız halk” kavramı ile yine “sınıfsız burjuvazi” yada “sınıfsız egemen güç” söylemi arasında ki ilişkilere vurgudur. Yani gerek halk, gerek egemen güç kavramları sınıfsal özünden kopartılan soyut kavramlara dönüştürülmüştür. Söylem böyle olmasa da bütün pratik gelişmeler bunun böyle olduğuna ilişkin yeterli döneleri bize göstermektedir. Yani sınıflar adeta sınıfsal konumlarından soyunmuşlar ve soyut bir demokratizm mantığında birleşmişlerdir! Böyle bir gerçeklik var mıdır Allah aşkına. Her neyse.

İlk hedef birleşik bir sınıf içi ittifakı yaratma hedefi iken, bunun yerine farklı sınıfları “sınıfsızlık” aidiyeti ile bir araya getiren bir “halk ittifak-

larını” kurma hedefi bu söylediklerimizin ne kadar haklı olduğunu gösterir. Böylece hem ideoloji hem de politika sınıftan kopartılan sınıf dışı güçlere bırakılmış bir alana kaydırılmıştır. Bunun doğal sonucu ittifakları, farklı sınıfsal karakter taşıyan belirli örgüt yapıları arası bir düzeyde ele alan anlayışlara terk edilmesi olmuştur. Dikkat edilirse bu zaten dünya çapında Marksizm’den kopan teoriyenin ileri sürdükleri “demokratik strateji” tezine paralel düşmüştür. Bunlar elbette yanıltıcı düşüncelerdi ve başarısızlığa mahkum oldu. İşte Türkiye de hareket bu araçları kendisine amaç edinerek esastan kopmuştur. Kırılmanın temel noktalarından birisi bu noktadır. Böylece sınıf mücadelesi, öznesiz / sınıfsız bir mücadeleye terk edilmiştir. Vurgular ne olursa olsun hedefler, grupların tekil veya birleşik bir birliği olarak sınırlanan mücadele anlayışına kaydırılması olmuştur. Buradan nasıl olur da emekçi sınıf güçleri ile birleşebiliriz yada sınıf içi birliği nasıl sağlayabiliriz, buna bağlı olarak örgüt yapıları ile sınıf yapıları arasında ki kırılmaları nasıl aşabiliriz gibi tartışmaları gündemden çıkarmıştır. Hedefi belirsiz ve projesi olmayan soyut tartışmalar biçiminde ki bir gelişme, ister istemez örgüt yapılarını alabora etmiş, hareketi iç ve kısır çekişmeler içine hapsedilmiş ve örgüt hareketini de dumura uğratmıştır. Bu gelişmenin sonucu şu olmuştur; proletarya ve proletarya mücadelesi, Marksizm’in kuramından ve pratiğinden dışlanmış bir konumu egemen kılmıştır.

Aslında bu anlayışın doğal sonucunda ikili bir yapı ortaya çıkmıştır; ilkinde hem sınıfların dışında bir siyasal ittifakların aranması, hem de ikincisinde kuramsal olarak sınıf mücadelesinin temelini sınıf dışında aranmasına yol açan liberal ideolojik tezlerin egemen olmasıdır. Böylece işçi sınıfının yerini “ulusal-halk”, sosyalizmin yerini de “demokratik cumhuriyet” veya “radikal demokrasi” almıştır.

3. Sınıf içi ittifak zorunlu olarak Leninist bir sınıf partisini gerektirir;

Bundan sonra somut olan bir iki noktayı daha vurgulayacağım; “sınıfsız politika yada öznesiz

“Doğrusu anti kapitalist sınıf mücadelesine ilişkin görevler adeta demokratik mücadelenin yan kolu olarak ele alınmış, bu da savsaklanan ve önemsenmeyen bir çalışma pratiğini açığa çıkarmıştır. Dahası hareket bu konumda ağırlıklı olarak sendikalizm-demokratizm içine gömülen politikaların ağırlığı altında ezilmiştir. Kırılma noktasının temeli de burasıdır.”

ittifak” dediğim politik varoluşun zorunlu sonucu, demokratik stratejinin başat bir konum kazanacağıdır. Bu onun ister istemez doğal ve kaçınılmaz bir sonucudur. Zorunlu olarak böyle bir stratejinin zamanı, doğası gereği daha geniş anlamda bir “ulusu” yada “sınıfsız toplumu” aramakla geçecek. Bu mantığın doğal sonucu sınıf politikasını reddetmektir. Çünkü bu söyleme göre sınıf azınlıktır. Daha çok kitleye ulaşmak lazımdır, bu da “sınıfsız kitle” dedikleri kalabalıklardır. Söylemin yanlışlığını bir tarafa bırakıp pratiğe bakalım; pratik gösterge zaten büyük bir kitleselsizlik örneğidir. Bu pratik ağırlıklı olarak gruplar arası veya değişik tonda ki “sivil yapılar” arası işbirliğine dayanır. Üstelik kalıcı olmayan ve kendini daha da kitleselsizlikle izole etmiş bir varoluş olarak..Yani bu strateji hem kuramsal mantığı itibariyle hem de pratik varoluş biçimleriyle tutarsız görüşler toplamıdır.

Tam da burada pratik deneylerin ortaya çıkardığı çıplak bir soru ile konuya girmek istiyorum; eğer aydınların gündemi değil de işçi sınıfı ve emekçilerin temel gündemleri dikkate alınacaksa, temel gündem, demokratikleşme ve insan hakları gibi özgürlüklerin elde edilmesi mücadelesi midir, yoksa yoksulluk, işsizlik, özelleştirme ve işten atılma korkusu, kölelik ücreti ile çalışma, eğitim, sağlık, ulaşım vs. bir dizi gündelik olarak yaşanan sorunlar dizisi midir? Bunu şöyle de formüle edebiliriz; hem temel hem de başat sorun anti kapitalist bir sınıf mücadelesi midir yoksa demokratik

alana ilişkin bir mücadele midir?

Bu sorulara verilecek cevap dönemsel olarak hangi stratejinin (temel olması bir yana) başat olacağını gösterir. Devrimci yapıların bir kısmı bu sorunun anlamsız olduğunu düşünebilir. Ama bence değil. Elbette şu itirazı duyar gibiyim; bu iki mücadele biçimi birbirinin zıddı değil ve birbirini tamamlar. Bu tamamı ile doğru, ama bu sözel anlatımın ne önemi var ki? Dikkat çekeceğim nokta son 25 yılın deneysel pratikleridir. Her doğru gündemde ki yerini alırken, bize özgü olarak söyle-

yelim, mutlaka birinden birini ihmal etmeye dayandırılmamış mıdır? Bu iki alan arası birleşme retorığı ülkemizde kriz içinde bulunan yapılar için kelimenin gerçek anlamı ile neyi ifade eder? Söylem farklı pratik farklı gelişmiştir. Başka bir deyişle hareketin somut yüzü anti kapitalist mücadele diyalektiğini bütün pratik varsayımlarından dışlamış yada görünmez kılmıştır. Daha doğrusu anti kapitalist sınıf mücadelesine ilişkin görevler adeta demokratik mücadelenin yan kolu olarak ele alınmış, bu da savsaklanan ve önemsenmeyen bir çalışma pratiğini açığa çıkarmıştır. Dahası hareket bu konumda ağırlıklı olarak sendikalizm-demokratizm içine gömülen politikaların ağırlığı altında ezilmiştir. Kırılma noktasının temeli de burasıdır.

Bunun bilinci ile yukarıda ki soruyu gündeme getirmiş olmam herhangi bir tesadüfe dayanmıyor, tersine bilinçli bir tutumu ifade ediyor. Hemen bütün yapılar, üstelik ilk aşama olarak sosyalist devrimi gündemine alan yapılar bile, stratejik metinlere uygun pratik adımlar yerine yüz seksen derece farklı bir süreç yaşamıştır. Yani dövüş pratiği programsal metnin tersine demokratik mücadele alanı içine sıkışmıştır. O da sınırlı bir şekilde. Anti kapitalist mücadele demokratik mücadele içinde, adeta beyaz bir kumaş üzerinde ki küçük bir kara leke olarak kalmıştır. İlki zor ve özel bir çabayı ifade ederken, ikincisi daha kolay bir çabayı göstermiştir. Zordur, çünkü sınıf içi çalışma hem ku-

ramsal bir mantığı ifade eder hem de özel yetişmiş kadro niteliğini gerektirir. Oysa son 25 yıldan bu yana bu her iki alanda da kırılma yaşanmıştır. Kırılmanın niteliği taktiksel alana özgü değildir tersine stratejik bir kriz göstergesidir.

Kanım şu; elbette benim bu stratejik duruşumdan demokratik alana ilişkin görevlerin ihmal edildiği veya yok sayıldığı çıkarılamaz. Sorunun boyutu başka bir derinlik göstermektedir. Elbette esas sorun, anti demokratik yapıyı besleyen ve bu anlamda demokratikleşme veya özgürlükler önünde ki engelleri besleyen, kapitalist sistemin (Türkiye de ise kozmopolit-çapulcu kapitalizm) faşist-baskıcı otoriter yapısıdır. Temel mesele bu sistemi besleyen güçler ile hesaplaşmayı temel gündem yapmaktır. Bu olmadan demokratik mücadele alanının kalıcılık momenti de sağlanamıyor. Aslında bu anlamda onun güvencesi ilkinin başarısına bağlıdır. Elbette her iki alan arasında aşılmaz duvarlar yoktur, tersine iç içe geçen bir süreç vardır. Ama yine de iki alan arasında ki farklılıklar görülmeden sınıflar savaşında bir ilerleme de sağlanamaz.

Onların anladığı dil sınıfın devrimci dilidir. Zaten anti kapitalist sınıf mücadelesi alanında ki başarı demokratik mücadelenin gelişmesinin de önünü açacak bir alanı ifade eder. Çünkü sömürüyü ortadan kaldıracak bir mücadele diyalektiği, kapsamı bakımından diğer alanın da önünü açacak ve onu somut veriler ile besleyecek bir mantığı da ifade eder. Burada güncel bir örnekten yola çıkalım isterseniz; mesela Seka örneğini ele alalım. Seka veya Tekelin özelleştirmesine karşı mücadele veya işsiz bırakılma tehlikesine karşı işçilerin fabrikayı işgal etmesi doğrudan bir sınıf mücadelesi düzeyi iken, bu dolaylı olarak demokratikleşmeye ilişkin bir mücadeleyi de ifade eder. Elbette bu mücadele demokratik mücadelenin kendisi değildir, ama içinde ki temel öğelerden birisidir. Oysa bu onun hem önünü açar hem de bu

---

●

“Derhal sınıf güçlerinin yada sınıf içi ittifak dediğim güçlerin birliğini hedef alan ve ona bağlı tasarımsal bir projeye sahip olan, beğensek de beğenmesek de var olan Marksist yapıların politik birliğinin de önünü açacak bir anlayış üzerine odaklanmak gerektiğine ilişkin bir yargının bugünün acil bir gündemi olacağını öngörmek esastır”

●

alana ilişkin kitleliliği besler. Bunun bir yanı da sistemi zorlamasıdır. Nitekim direniş karşısında devlet ve sermaye güçleri ortak hareketle derhal bu sorunun çözümüne yönelmeleri (muhtemelen sendikacılarla birlikte bu mücadeleyi satmaları olasılık dahilindedir) bu düşüncemizin ne kadar haklı olduğunu kanıtlar. Kuşkusuz bu alandan diğer alana geçiş daha kolay ve kitlelidir. Elbette bu demokratik alana ilişkin çalışmaların daha özel gündemlerinin oluşturmasını reddetmek anlamına gelmez, ama bir düzeye kadar iç içe geçmişliği gösterir. Temel sorun şu; anti kapitalist mücadelenin, yani sınıf mücadelesinin ve bu mücadelenin öncü yapılarının, birleşik sınıf partisi dahil bir dizi sorunu çözümlenmedikçe, bu temelli soruna ilişkin çözüm, demokratik alanın sorunlarının (mesele demokratik ittifaklar gibi) çözümünü de sağlamıyor yada tersinden demokratik ittifaklar üzerinden temel olan sınıf içi ittifaklara geçişe de kaldıraç olmuyor. Son 25 yılın bütün deneysel pratikleri bu varsayımı doğrulamış bir parametredir çünkü. Bunu özellikle dikkate almak gerekiyor. Bu cümleden hareketle demokratik strateji asla sosyalist stratejinin yerine ikame edilemez.⁴

Konumuzla daraltılmış anlamda söylemek istediğim esas nokta şudur; devrimci yapıların sınıf ile bağlarını da güçlendirecek, sonuçları her zaman ilerlemeye hizmet edecek, ittifak yada güç birliklerini gruplar arası birliklerden parçalanmış emekçi sınıf güçlerinin birliğine doğru kay-

dıracak bir ittifaklar politikasının esas alınmasıdır. Yani sınıf içi ittifakları..Bu zaten zorunlu olarak hem devrimci güçlerin çabasının bir sonucu olmak anlamında öncülüğünü gerektirecek hem de doğal olarak bu güç birliklerine farklı grup yapılarının katılımını var sayacaktır. Böylece sorunun kendisi hem dışsal anlamda hem de içsel anlamda çözüm yolunda bir ilerlemeyi temsil edecektir.

Şöyle bir karşı sesleniş geleceğini dikkate alarak düşünelim. Sorulardan birisi şu olabilir; senin çizmiş olduğun bu plan uzun vade için doğru olabilir. Ama önemli olan bugünkü durumda nasıl bir yol izlemektir? Kuşkusuz ben de bu soruyu anlamsız bulmuyorum. Ancak bu şuna benzer; binanın temeli atılmadan çatısı atılabilir mi? Dikkat edilirse bütün devrim tarihlerinin deneyleri, çok özel istisnai durumlar hariç, önce binanın temelini inşası ile başlamış, sonra çatılar atılmıştır. Yada tersinden demokratik alan çatısı üzerinden politik birlik temeli oluşturulamamıştır. Bazı istisnalar olabilir (ülkemizde tek istisna birinci TİP deneyidir. Bunun da dönemsel olarak haklı bazı anlaşılır nedenleri olsa bile yine de birinci TİP deneyi gruplar arası bir ittifaktan ziyade sınıf içi bir birliği ifade eder. Çünkü sendikaların -sendikacıların ideolojik ve politik konumları düzen içi bir göstergesi ifade etse bile, ki bu ayrı tartışma konusudur- ortak kararına dayanan bu girişim, özünde sınıf içi bir birlik girişimidir. Sorun bu boyutu ile hiçbir zaman tartışılmamıştır), ancak ülkemizin son 25 yılın tarihsel deneyinden çıkaracağımız temel sonuçlardan birisi (ki bu bize ait değişik kültürel konumların, özellikle birlikte iş yapma gibi kırılma noktalarının, yani parçalayıcı kültürel konum özelliklerini de dikkate alırsak), temel olmadan demokratik yapı çatısının kalıcılığı ve güvencesi de sağlanamamaktadır. Bu bize ait tarihsel bir bilinç düzeyidir.

Yine de dikkat edilirse benim yapmağa çalıştığım dünden bugüne ve bugünden yarına doğru geçmişin hem

bir eleştirisini hem de geleceğe ilişkin düşünce planlarının anlatılması oldu. Yarın benzer bir deneme daha yapılabilir, buna engel de yok. Ama hala sorunun çözümü “sınıfsız politika-öznesiz ittifak” anlamına gelen bir gruplar arası demokratik ittifak olarak görülecekse, onun da akıbeti diğerlerinden farklı olmayacaktır. O halde derhal sınıf güçlerinin yada sınıf içi ittifak dediğim güçlerin birliğini hedef alan ve ona bağlı tasarımsal bir projeye sahip olan, beğensek de beğenmesek de var olan Marksist yapıların politik birliğinin de önünü açacak bir anlayış üzerine odaklanmak gerektiğine ilişkin bir yargının bugününün acil bir gündemi olacağını öngörmek esastır. Mesela bu acil gündemlerden birisi, adım adım sınıfsal birliği de perçinleyecek olan belirli ana stratejiler üzerinde anlaşmış yapıların birleşik bir Leninist sınıf partisini inşa etmek gibi görünebilir. Ancak dikkat edilmelidir, bu bir demokratik parti girişimi değildir. Bu sınıf içi ittifaklara gidişin, dolayısıyla politik birlik girişiminin temel bir göstergesidir. Bunun yaratılma biçim veya araçları değişik olabilir. Mesela bunlardan birisi “merkez karargah” anlamına gelen ve kendi içinde yapıların özerk konumlarını güvenceye alan, hareketli, ama karar alıcı bir “politik çatı” önermelerini de tartışmak gerekebilir. Ancak yazının esas konusu şimdilik bu araçları tartışmak değildir. Onu başka bir tartışmaya bırakalım. Elbette burada kelimenin gerçek anlamında

---

●

“Marksist yapıların politik birliğinin de önünü açacak bir anlayış üzerine odaklanmak gerektiğine ilişkin bir yargının bugününün acil bir gündemi olacağını öngörmek esastır. Mesela bu acil gündemlerden birisi, adım adım sınıfsal birliği de perçinleyecek olan belirli ana stratejiler üzerinde anlaşmış yapıların birleşik bir Leninist sınıf partisini inşa etmek gibi görünebilir.”

●

Leninist Marksist bir partiden bahsediyorum, yoksa oldukça fazla suret var. Suretler asla gerçeğin kendisi olmadı hiçbir zaman. Yine burada açık veya kapalı alan partileşmelerine ilişkin tarihsel olarak sağ veya sol sapmacı görüşleri tartışma gündeminden azade kılarak tartışıyorum sorunu. İstenirse bu da tartışılabilir, ama bu bıktırıcı bir şekilde tartışılmış ve bu anlamda ilerletici bir mantığı ifade etmemiştir. Doğal olarak asgari ölçüde sınıfın birliğini amaçlamayan ve devrimci-sosyalist bir parti olmadan herhangi bir demokratik parti içinde olmak mümkündür ama, bu sınıfın esas gündemi olan bir sınıf partisinin oluşumuna hizmet etmeyeceği gibi, o yapı içinde erimeye de neden olabilir. Tarihsel pratik bunu zaten yeterince gösterdi. Kuşkusuz bu da olabilir, ancak bu olsa olsa tarihi anlamda demokratik bir görevi yerine getirmekle sınırlı bir işlev olabilir. Bunu elbette küçümsemek gerekmez. Ancak bunun tartışma konumuz açısından fazla bir anlamı yoktur. Bugünden başlamayan böyle bir çaba ve hala eski anlayışlarda direnme, doğal olarak palyatif bir çözümü ifade eder ki, bu hem bir çözümsüzlük göstergesidir hem de başarısızlığın arkasından gelen hayallerimizin yeniden yıkılması ve umudun yeniden tüketilmesidir. Nitekim her başarısızlığın arkasından bireysel olsun örgütsel olsun yeni tasfiye süreçleri gelmiştir. Büyük oranda kadroların örgütlü yapılardan koparak bireysel bir yola girmelerinin altında sadece ayrılan kadroların “yılgnlığı” yoktur, yapıların böyle bir başarısızlığının nedensel sonuçları da vardır. Sonuç olarak ben bu yazıda dikkat edilirse demokratik alana ilişkin nasıl bir politika, ne için ve kiminle bir ittifak yada güç birlikleri oluşturulabilir sorusunu açıkta bıraktım. Çünkü bu sorun tartışmak istediğim esasa ilişkin temel bir sorun değildir ve kapsamı oldukça geniştir. Dolayısıyla yazının esas amacı böyle bir soruya cevap oluşturmak değildir. Yapmağa çalıştığım sadece sosyalist hareketimizin acil olarak çözüme kavuşturulması gereken temel sorunu üzerinde bir fikir geliştirmekle sınırlıdır. Daha fazlası değil.

1 Hemen belirteyim. Bu yazı Demokratik Kürt Hareketinin yada genel anlamda Türkiye Demokratik Hareketinin gereksinmelerinden hareketle hazırlanmış bir yazı değildir. Yazı merkezsel bir düşünce üzerinden değil, daha çok sınıf içi ittifaklar üzerinden geliştirilmiştir. Bu anlamda yazıyı daha çok sosyalist hareketimizin politik birlik sorununu dikkate alarak hazırladığım bilinmelidir.

2 Özellikle bu kavramı kullanmayı tercih edeceğim; çünkü bu düşüncem iki nedene dayanıyor; bu kavramda kavrama içeriğini veren ana özün, bir dizi dogmatik “sol” akım tarafından kullanılarak içeriksel olarak bozulmuş olması nedenlerden birisidir. Ama ikincisi ve daha önemli bir nedeni de, Marksizm’den Leninizm’i dışlamak isteyen bütün liberal sol çevrelerden anlaşılır bir kopuşu göstermek için kullandığım bir kavram olduğudur. Çünkü bugün Leninizm savunulmadan Marksizm savunulamaz. Zira Leninizmsiz bir Marksizm bayraktarlığı bütün liberal sol çevrelerin ortak buluşma karargahı haline gelmiştir. Elbette sorun M.L kavramının yanlış olmasından kaynaklanmıyor. Kuşku yok ki Marksizm olmazsa Leninizm de olmazdı. Sorun burada değil. Sorun Marksizm’den Leninizm’i kovalamak isteyen görüşlerdedir ve bunlar azımsanmayacak bir gücü ifade eder. Bu anlamda dönemsel olarak kavramların yerinde kullanılması son derece önem taşır. Burada “Leninist Marksizm” kavramının, dönemsel konumdan kaynaklanan özel bir kavram olarak kullanıldığı bilinmelidir.

3 Bu sorunu “Sosyalizm, Demokrasi ve İşçi Sınıfı -Laclau’nun Demokratik Stratejisinin Eleştirisine Giriş” yapıtında ayrıntılı olarak tartıştım. Şubat-2005. İstanbul. Alaz y.

4 Ancak bu retorikten devrimin ilk aşaması olarak sosyalist devrim hedefi çıkarılamaz. Yine de Demokratik Devrim hedefi başat bir konum kazanmış olsa bile, anlaşılması gereken bu iki devrim arasında ki ilişki Çin Seddi gibi bir aşamalı devrim sürecini varsaymaz. Bu sorunu YOL Dergisinin son sayısında (Şubat 2005, Sayı; 6) başka bir bağlamda yeterince işledim.

Siyasal Mücadele Ortaklığında Israr

• İrfan Cüre

Ulusal sorun ve ittifaklar konusu bizler için sadece teorik değil, aynı zamanda ertelememez, can alıcı bir pratik konudur. Bu konuda iyi kötü bir fikir sahibi olmanın ötesinde, açık ve seçik bir politik tavra sahip olmak herkesin görevidir. Marksizm açısından ulusal sorun, bağımsızca ele alınacak bir konu değildir; ancak genel toplumsal-politik perspektif içinde yani bütünlüklü bir dünya görüşünün yanıtlaması gereken sorular yumağının bir parçası olarak bir anlam taşır. Ufku ve ilkesi ulus ve ulusallık ile sınırlı bir açıdan ulusal sorunlara gerçek çözümler bulmak, neredeyse olanaksızdır.

Ulusal sorundan kaynaklanan talepler, kapitalizm koşulları altında ve elbette burjuva demokrasisi çerçevesinde karşılığını bulabilecek taleplerdir. Bir ulus veya ulusal topluluğun ulusal zeminde iler sürebileceği taleplerin azamisi, kendi bağımsız devletini kurmaktır. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesi, marksistlerce ortaya atılmış bir ilke değildir; ama bu ilkeyi her ulusal topluluk için geçerli ve evrensel olarak formüle eden ve böylece emperyalizme karşı bir silah haline getiren ise marksizmdir. Ulusal sorundan kaynaklı taleplerin en ilerisi içinde olmak üzere hiçbir ulusal talep, siyasi demokrasinin veya bir başka ifade ile burjuva demokrasinin sınırlarını aşamaz.

Yirminci Yüzyıl emperyalizm ve proleter devrimler çağı olduğu kadar, dünya proletarya mücadelesinin doğal müttefiki haline gelmiş bir ulusal bağımsızlık ve kurtuluş devrimleri çağı

da olmuştur. Komünist Manifestonun “Bütün Ülkeleri İşçileri Birleşin!” çağrısını genişleterek “... ve ezilen hakları birleşin!” haline getiren Üçüncü Enternasyonalin çağrısı, dünyanın çehresini değiştiren ulusal kurtuluş savaşlarıyla ete kemiğe büründü. Kuşkusuz bu çağrı, temelsiz bir temenniye değil, kapitalizmin emperyalist aşamasının somut analizine dayalı bir devrimci dönüşüm programının görevini dile getiriyordu. Emperyalizm bir çok özelliğinin yanı sıra aynı zamanda düpedüz bir siyasi gericilik demektir. Girdiği yere özgürlük değil, baskı, sömürü, zulüm ve boyunduruk getiren bir egemenlik demektir. Bu nedenle ulusal sorunun çözümü için, ulusal özgürlük için yola çıkmak, doğrudan emperyalizmle çatışmak ve SSCB, sosyalist ülkeler ve dünya sosyalist hareketiyle fiilen aynı cephe- de yer almak demektir. Ulusal kurtuluş hareketleri içinde sosyalizmin ideolojik ve politik prestijinin alabildiğine yüksek olması boşuna değildir.

Marksizm ulusal değil sınıfsal, milliyetçi değil enternasyonalisttir; toplumsal bir devrimin teorisi ve ideolojisidir. Bununla birlikte marksizm, ezenlerin ve ezilenlerin milliyetçilikleri arasında ayırım yapmayı da asla ihmal etmemiştir. Ezilenlerin milliyetçiliklerinde, varolan emperyalist, sömürgeci, despotik, baskıcı ilişkilere karşı çıktıkları oranda ve sürece demokratik bir muhteva olduğunu da saptamış ve asıl desteklenmesi gerekenin de bu olduğunu ifade etmiştir.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkının leninist yorumu, ezen ülkelerin sosyalistlerine ezilen ve

baskı altında tutulan ulusların /halkların ayrılma hakkını ikirciksiz savunma görevini yüklerken, ezilen ulusun sosyalistlerine eşitlik ve gönüllülük temelinde birleşme propagandası yükümlülüğünü getiriyor. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını savunmanın nedeni, basitçe emperyalizmin egemenlik alanını daraltmak değildi. Bu da önemli olmakla birlikte, bundan da

derin ve köklü bir başka neden vardır: İşçileri baskı ve eşitsizliğin her biçimine karşı çıkan bir bilinçle eğitmek, onların dünya proletaryasının birer müfrezeleri olarak bir araya gelmelerini engelleyebilecek ulusal çitleri ve önyargıları aşmanın biricik doğru yolu da bu olduğu içindir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Doğu Avrupa'nın halk demokrasilerindeki bürokratik bozulma ve çarpıklığa rağmen, sosyalizm, kapitalist.emperyalist sistem içindeki tüm muhalefet hareketlerini derinden etkileyen bir ideolojik nüfuzla sahipti. Bu etki, ulusal kurtuluş hareketleri içinde çok daha fazlaydı. Öyle ki, bu hareketlerin birçoğu sosyalist olmadıkları halde bile, önderlikleri kendilerini bir biçimde sosyalizmle tanımlama gereği duyuyorlardı.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ulusal sorun, esas olarak Kürt sorunudur denebilir. Osmanlıdan geriye kalanı kurtarma çabası içinde başlangıçtaki kısa bir dönem sayılmazsa, TC, Kürtlerin varlığını bile reddeden ırkçı-şöven, inkarcı ve despotik bir rejim olagelmıştır.

TC'nin resmi ideolojisi kemalizm, Türkiye sosyalist hareketini de bir biçimde etkilemiştir. Türkiye sosyalist hareketinin epey büyükçe bir çoğunluğu, her ne kadar Kürtlerin varlığını ve hakkını tanıdıklarını söylemiş olsalar da, çok çeşitli gerekçelerle (ki bu gerekçelerin tümü sosyal şöven tezlerle doludur) Kürtlerin özgürlüğünü savunmamıştır. Üstelik, bu sosyal şöven tutumlarını, ezilen ulusların ayrılıp devlet kurma hakkını ikirciksiz savunmayı öngören Lenin'i bile yalancı şahit tutarak yapanlar olmuştur. Aslında genelde ulusal, özelde Kürt sorununda alınan tavır, diğer konulardaki gö-

“Marksizm ulusal değil sınıfsal, milliyetçi değil enternasyonalisttir; toplumsal bir devrimin teorisi ve ideolojisidir. Bununla birlikte marksizm, ezenlerin ve ezilenlerin milliyetçilikleri arasında ayırım yapmayı da asla ihmal etmemiştir.”

rüş ve tavırlarla da yakından ilgilidir. Kemalizmle ve devletle hesaplaşma bahsinde Marksizm-leninizme dayanmayanlar, kendilerini ister istemez Türk milliyetçiliğinin ve kemalizmin argümanlarından arındıramamış, dahası Osmanlı'nın son döneminde icat edilen ve bugünlerde bir paranoya halinde tüm toplumu zehirlemeye aday bir “bölünme ve dış düşmanların komplosu” argümanları sosyalist solda da etkili olabilmıştır. Öyle ya, emperyalizme karşı isek, işçi ve emekçilerin birliği ve kurtuluşunu istiyorsak, devrimci bile olsalar ayrı Kürt örgütlenmeleri ve hele de bağımsız Kürdistan gibi taleplerin ne anlamı olabilirdi!! Elbeteki 1980'leri askeri diktatörlüğün ağır saldırıları altında geçiren ve büyük zayıflar veren Türkiye sosyalist hareketleri, yenilginin yaralarını sarmaya başladıkları 1980'lerin sonu 1990'ların başında ise, sosyalist ülkelerin birer birer çöküşünün yarattığı ikinci bir darbenin altında kaldılar. Sonuç olarak ortaya çıkan salt politik bir yenilgi değil, aynı zamanda ideolojik bir yenilgi de oldu. Geneldeki olumsuz gidişin aksine, Kürt özgürlük hareketi, seksenlerin ikinci yarısında itibaren yükselişe geçti. ABD ve NATO'nun desteğindeki TC ordusunu 15 yıl uğraştıran bir gerilla savaşı yürüttü. Kürdistan'da muazzam bir uyanışa öncülük etti. Ancak bir garnizona çevrilen Türkiye cephesinden bu ulusal hareketle etkin bir dayanışmayı örgütleyecek bir hareketin, en azından TC'nin inkar ve imhayı dayatan kirli savaşına karşı güçlü bir barış hareketini ortaya çıkarmadı. Bu durum Kürt özgürlük hareketinin başarısını engellerken, bu devletin kutsal ruhu genelkurmay tüm toplumu ideolojik olarak da

evirip çeviren bir konum kazanmasına yol açtı. Türkiye'deki sosyalist parti, örgüt ve hareketlerin çoğunluğunun Kürt özgürlük mücadelesi karşısındaki tutumu, onların örgütsel ve politik olarak zayıf olmalarıyla açıklanamaz. Sorun Kürt sorununa bakışla ilgilidir. Sosyal şöven bakışın aşılammış olması, dahası bir de bunun üstüne savaş ortamının körüklediği Türk milliyetçisi söylem karşısındaki geri adım, zaten pek etkili olmayan bu hareketleri, tam bir felç durumuna getirdi. Kimileri bilerek ve doğrudan kimileri de tavırları nedeniyle defacto genelkurmay politikalarının yedeğine düştüler.

Kürt ulusal hareketinde önemli değişikliklerin yaşandığı, hala bir biçimde sürmekte olan iç mücadele ve ayrılıkların gerçekleştiği 1999 sonrası dönemde, Türkiye sosyalistlerinin enternasyonalist ve devrimci çevrelerinin de çabalarıyla ilk kez Kürt özgürlük hareketiyle ittifaklar kurulabilmiştir. Ancak ister stratejik ister taktik nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, kurulan bu ittifak ve ortaya çıkan emek-barış ve demokrasi bloğu bir biçimde sürmekle birlikte, bunun bir mücadele birliği olarak hala yürüdüğünden söz etmek yerinde olmaz. Kürt ulusal hareketi içindeki dalgalanmalar bloğun diğer sosyalist bileşenlerini de olumsuz etkilemekte, kimi zaman atıl beklentilere bahane olmaktadır.

Türkiye sosyalistleri Kürtlerin özgürlüğünü savunmakta elbette bir an bile tereddüt etmemelidir. Ne var ki, bu ancak Türk halkı ve özellikle

işçi ve emekçiler arasında devrimci ve demokratik görevlere sahip çıkmakla gerçekleştirilebilir bir görevdir.

Özellikle ABD'nin Irak'ı işgaliyle ve Güneyli Kürt partilerinin ABD'nin bölgedeki düzenlemeleri çerçevesinde ama ulusal özgürlük mücadelelerinin ötesinde kendilerini bir taraf olarak bölgedeki çatışmalara sokma riskini taşıyan görevlere talip olmaları, sorunu daha da bir karmaşık hale getirmektedir. Bu durumda Kürt hareketleri arasındaki ve hatta sosyalistlerle ittifak sürdüren hareketin içindeki sosyalist, devrimci-demokrat ve milliyetçi çizgiler arasındaki mücadelenin en ön saflarında yer almak Türk sosyalistlerinin işi olmamalıdır. Hangi gerekçeyle olursa olsun Kürt milliyetçiliğine karşı mücadeleyi kendisine iş bellemiş bir Türk sosyalisti yolunu sapıtmış demektir. En yüce sosyalist enternasyonalizm ve dayanışma adına ya da uluslarüstü bir demokratik cumhuriyet adına olduğu iddia edilse bile, böyle bir tavır Kürt emekçilerine güven değil aksine güvensizlik verir. Varolan güvensizlikleri pekiştirir. Ve nihayet böylesi bir tavır da sosyal şövenizmin bir başka biçimidir.

Türkiyeli sosyalistler, Kürtlerin ayrı devlet kurma dahil tüm ulusal haklarını tanımalı ve emekçileri bu ruhla eğitip örgütlemelidir. Kürt ulusal hareketinin kendi taleplerini nasıl formüle ettiği önemli değildir. Kürt hareketi kendi taleplerini ister daraltsın isterse genişletsin, bu belirleyici olamaz ve olmamalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye sosyalistleri Kürt ulusal hareketiyle ittifaka titizlikle sahip çıkmalı, onu işler bir mücadele birliği haline getirmeye çaba göstermelidir. Siyasal mücadeledeki ortaklık, iki hareketin sosyalist ve ulusal olmak üzere farklı karakterlerini unutturmamalıdır. Kürtlerin özgürlüğünü savunmakta tereddüt etmeyen sosyalistler, elbette geçmiş hataların, günahların ve geçkalmışlıkların hatırına bile olsa, marksist ideolojik teori konularından taviz vermemelidir.

“Kürt hareketleri arasındaki ve hatta sosyalistlerle ittifak sürdüren hareketin içindeki sosyalist, devrimci-demokrat ve milliyetçi çizgiler arasındaki mücadelenin en ön saflarında yer almak Türk sosyalistlerinin işi olmamalıdır. Hangi gerekçeyle olursa olsun Kürt milliyetçiliğine karşı mücadeleyi kendisine iş bellemiş bir Türk sosyalisti yolunu sapıtmış demektir.”

Rasyonel Kapitalizmin Sonu

• John Bellamy Foster

(*Monthly Review*, Mart 2005)

Yirminci Yüzyılın egemen miti, “rasyonel kapitalizm” idi. Bu düşünceyi geliştirmek için en çok çalışmış iki iktisatçı, John Maynard Keynes ve Joseph Schumpeter idi. Her ikisi de Birinci Dünya Savaşı, Büyük Bunalım ve İkinci Dünya Savaşında ifadesini bulan kapitalizmin büyük tarihsel krizine cevap veriyordu. Sovyetler Birliğinde bir alternatifin, bir rakip sistemin yükselişinin de eşlik ettiği, dünyanın gördüğü en büyük felaketler dizisinin sonunda, İkinci Dünya Savaşından sonra kapitalizmin kendisini maddi olduğu kadar ideolojik olarak da yeniden kurması gerekiyordu. İdeolojik gereklilikler bağlamında bunu en etkili olarak yapan iki iktisatçı, Keynes ve Schumpeter idi. Bunun nedeni onların sadece burjuva iktisat ideolojisinin en iyisini temsil etmeleri değil, fakat aynı zamanda burjuva iktisat biliminin de öncü temsilcileri olmalarıdır. Analizlerinde sergilemeye çalıştıkları şey, rasyonel bir kapitalizmin gerekleri ve en azından bu gereklerin gerçekleşebileceği umudu idi. Önce Keynes’i ele alalım. İngiltere’de Cambridge’de yerleşmiş olan Keynes, rasyonel kapitaliz-

min cisimleşmesiydi. O sadece sistemin çelişkilerini kavramadı, aksine bunların rasyonel bir yönetime tabi olduklarına da inandı. Bu, hem kapitalist devletler arasındaki ilişkiler, hem de birikim sürecinin iç çelişkilerinin düzenlenmesiyle ilgili olarak doğrudur. Barışın Ekonomik Sonuçları (1919) adlı yapıtında Versailles barış anlaşmasını, yenilmiş Almanya’ya yüklediği yağmacı savaş tazminatları nedeniyle eleştiriyor, bunun yeni bir dünya savaşına yol açabileceğini ileri sürüyordu. Keynes büyük bunalıma yanıt olarak da, Say yasasını (arzın kendi talebini yaratacağı şeklindeki Ortodoks arz yanlı görüş) bir tarafa atan “İstihdam, Kar ve Para” (1936) adlı yapıtını yazdı. Yerleşik iktisat literatüründe ilk kez kapitalizm altında yapısal ekonomik krizlerin doğası ve devletin bu konuda ne yapabileceği hakkında ciddi görüşler ortaya konuyordu. Keynes’e göre anahtar, tam istihdamı garanti edecek yeterli fiili (efektif) talebi sağlamak üzere devletin müdahale etmesiydi. Paul Sweezy’nin on yıl önce İstanbul Üniversitesinde (bkz. “Mali Sermayenin Zaferi”, *Monthly Review*, Haziran 1994) belirttiği gibi, Keynes, mali sermayenin egemenliğine 1920’lerdeki gibi bir karşı çıkışın, üretici girişimi, kendi sözleriyle, “spekülasyon girdabındaki” bir hava kabarcığına çevirerek, kapitalist rasyonelliğin sonunu telaffuz ettiğine inanıyordu. Bundan dolayıdır ki, “rantierlerin ötenazi” sini istiyordu. O zamanın küreselleşme etkilerine yanıt olarak, serbest ticarete bir düzenlenmeyi ve belli bir derece ulusal kendine yeterliği savunuyordu. O, genel gümrük ve ticaret anlaşması, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası kurarak dünya ticaretini istikrarlı hale getirmek

“Schumpeter’in kötümser değerlendirmesinde, kapitalizm bu tarzda kendi kendini baltalamaya mahkumdur; çünkü onu düzenleme, onu kendisinden kurtarma girişimleri, aynı sonuca götürürdü ve bu zorunlu olarak daha yavaş da olmazdı. O, kapitalizm, hayatta kalamaz sonucuna varıyordu..”

üzere planlanmış Breton Woods sisteminin başlıca mimarlarından biriydi. Genelde Keynesçilik, kapitalist rasyo- nelliğin ifadeleri olarak sosyal demok- rasiyi ve refah devletini hedeflemiş olarak düşünülür. Köklerini sermaye ile emek arasındaki bir politik uzlaş- madan alan bir reformasyonun haber- cisi gibi görünüyordu.

1930'da büyük bunalımın başlangıcın- da Keynes, "Torunlarımızın Ekonomik Olasılıkları" başlıklı bir makale yazdı ve orada zengin toplumlarda herkesin temel ihtiya- çlarının karşılanması anlamında ekonomik soru- nun bir yüzyıl içinde çözümlenebileceğini ilan et- ti. O zaman mesele, çalışma haftası günde üç saat üzerinden toplam onbeş saate indiğinde, boş za- manın nasıl değerlendirileceği olacaktı. O noktada toplumu "ekonomik zorunluluk tüneline" ışığa çıkaracak yeni bir ahlaki kodun gelişebileceğini ileri sürüyordu. Ancak o zamana kadar dünya, içerisinde "doğruluğun çirkinlik, çirkinliğin doğ- ruluk" olduğu yani sermaye birikimiyle ilişkili hırs ve sömürü temelinde yükselen bir yabancı- laşmış ahlaki koda bağlanmak zorunda kalacaktı. Amerika Birleşik Devletlerinde Harvard'da yer- leşmiş Schumpeter ise, Keynes ve Keynesçilik karşısında daha muhafazakar bir figürdü. Tekel- ler ve oligopollerin daha da büyümesinin kaçınılmaz olarak kapitalizmin nihai ölümüne yol açabileceğinde ısrar ederek, kapitalizmin özü olarak rasyonel işletmecilik nosyonunu ileri sürdü. Büyük bunalımla bağlantılı olarak, uzun dö- nemli düşüşü rasyonelize etmek için uzun dö- nem teorisini -elli yıllık Kondratieff devresi- kullanarak, kapitalizmin yapısal ekonomik krizi nosyonlarına karşı çıktı. Schumpeter'e karşı ise, Keynes'in önde gelen Amerikalı izleyicisi Alvin Hansen'in kapitalizm ekonomik nedenlerle ekonomik durgunluğa eğilimlidir argümanından daha itiraz edilebilir bir şey yoktu. Schumpeter kapitalizmin sorunlarının sosyolojik yani giri- şimci işlevinin serbestçe gelişimi için gerekli dış koşulların ortadan kalkması olduğuna inanıyor- du. "Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi"

“Keynesçiler ve sosyal demokratlar tarafından kutlanan refah devleti, muazzam çıkarların engellemesiyle, en gelişmiş, en istikrarlı kapitalist devlette (ABD) gelişmemiştir. Ekonomik büyüme ve istikrarda başarı diye görülen şeyler, tesadüfi tarihsel koşullar ve keyfi ekonomik teşviklerin ürünüdür.”

(1942) adlı büyük yapıtının "Yıkılan Duvarlar" başlıklı bölümünde, yoğunlaşmış sermaye rejim altında "gayri maddileşmiş, işlevsizleşmiş ve işi- nin başında olmayan bir sahipliğin, sürecin me- kanikleşmesiyle" birlikte, girişimciliğin hayati işlevini ve onunla birlikte kapitalist sistemi za- yıflatarak, girişimciliğin nasıl canını aldığını açıklar.

Schumpeter, kapitalizmin, geçmişte olduğu gibi çağdaş zamanlarda da bir savaş makinesinin ge- lişmesi ve ekonomik etkenler altında tekellerin ortaya çıkması yoluyla meydana gelen emperyalizme karşı rasyonel bir ekonomik sis- tem olduğunu da ileri sürer. "Emperyalizmin Sosyolojisi"nde (1919) diyordu ki, "kapitalizm, do?as? gere?i anti-emperyalisttir... Fiilen varoldu- ğu şekliyle emperyalist eğilimleri ondan hazırca türetemeyiz, aksine bunları açıkça kapitalist dünyaya dışardan taşınmış, modern hayatta ka- pitalist olmayan aktörlerin desteklediği salt ya- bancı öğeler olarak görmeliyiz."

Ne Keynes ne de Schumpeter kapitalizmin kendi mantığına göre basitçe sınırlanmamış biçimde ge- lişebileceğini düşünecek kadar saftı. Adı geçen görüş, egemen ideoloji içerisinde şimdi rasyonel kapitalizm mitini yerinden eden ve Friedrich Ha- yek ve çağdaş neo-liberalizm adlarıyla bağlantılı kendi kendini düzenleyen pazar mitiyle ilgilidir. Schumpeter'in sözleriyle, "hiçbir sosyal sistem kendi mantığına göre işlemesine izin verilse bile ilelebet hayatta kalmayacaktır. Sadece şu andaki duruma bakmanız yeter. İzin verilseydi bu koşul- lar altında elbetteki yaşamak isteyecek hiçbir fir-

ma, hiçbir sanayi, hiçbir ülke yoktur ki, bu kural- lar altında yaşayabilsin”1. Aynı şey, bir bütün ola- rak kapitalizmin gerçeğidir. Eğer kendi haline bı- rakılacak olsa, o kendi ekonomik mantığını varolan her şeye baştan aşağı öyle bir dayatır ki, olmadıkları takdirde bizatihi kendi devamlılığını imkansız kılacak sosyo-ekonomik ve kültürel öğeleri mahvederdi. Schumpeter’in kötümser de- ğerlendirmesinde, kapitalizm bu tarzda kendi kendini baltalamaya mahkumdur; çünkü onu dü- zenleme, onu kendisinden kurtarma girişimleri, aynı sonuca götürürdü ve bu zorunlu olarak da- ha yavaş da olmazdı. O, kapitalizm, hayatta kala- maz sonucuna varıyordu. Ancak Schumpeter, rasyonel kapitalizm olarak kavranan şeyin koşul- larının bazılarını hiç de Keynes’ten daha az olma- yacak şekilde telaffuz etmiştir.

Kuşkusuz rasyonel bir kapitalizm olduğuna iliş- kin yeni mitoloji, basitçe bu iki iktisatçının kafa- sından çıkmış değildir. O, İkinci Dünya Savaşın- dan dünya hasılasının yarısı, üretiminin yüzde altmışıyla ve altın kadar değerli olduğu düşünö- len bir para ve nükleer silah tekeleyle yarasız be- resiz çıkmış ABD’nin liderliği altında restore edil- miş bir kapitalizm çağının ruhunu yansıtır. İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde büyük bir farkla en güçlü ekonomik, politik ve askeri güç olan Amerika Birleşik Devletleri, bu yeni kapita- list rasyonelliği temsil eder görünüyordu. Ulusla- rarası ticaret ve maliye için Breton Woods siste- minin kuruluşu ve yeni Birleşmiş Milletlerin New York’a yerleşmesi, farklı ve daha istikrarlı bir ka- pitalizm vaat ediyordu. İşgal edilmiş Almanya ve

Japonya’ya görece merhametli yaklaşım ve eko- nomilerini yeniden kurmakta Batı Avrupa devlet- lerine yardım etmek için Marshall Planı, yeni dünya gücünün hayır severliğini işaret eder görü- nüyordu. Amerika Birleşik Devletleri, Atlantik İttifakını ve onun ötesinde de ABD, Batı Avrupa ve Japonya üçlüsü arasında bir ittifak kurdu. Batı Avrupa’da sosyal demokrasi, sermaye ile oldukça rahat ve karşılıklı birbirini güçlendiren bir ortak- lık içinde gelişti. Refah devletinin büyümesi, yeni örgütlü kapitalizmin alameti farikası haline geldi. Avrupa ve Japon ekonomileri hızla yeniden ku- ruldu. Hızlı ekonomik büyüme, kapitalizmin gençliğinin en iyi yıllarını anımsatan yeni bir al- tın çağı haber veriyordu. Avrupa sömürgeciliği, dünyadaki anti-sömürgeci ve devrimci hareket- ler karşısında geriledi. Kendisini anti-sömürgeci bir güç olarak sunan Amerika Birleşik Devletle- ri, çevre ülkelere yeni bir gelişme ideolojisi ih- raç etmenin önderliği aldı.

Birleşik Devletlerin kendi içinde rekabetin sür- mesini sağlamak için anti-tröst önlemler kabul edildi. Mali ve parasal ince ayarlar, ekonomi yö- netiminin anahtarları olarak görülüyordu. İkinci Dünya Savaşının üzerinden yirmi yıldan biraz fazla zaman geçtikten sonra, iktisat dalında ilk Nobel Ödülünü alan Paul Samuelson gibi önde gelen Amerikalı iktisatçılar, ticari devrenin (busi- ness cycle) sonunu ilan ettiler. Amerika Birleşik Devletlerindeki alimler, güya şefkatli Amerikan hegemonyasındaki yeni çağı tanımlamak için “Pax Americana” (Amerikan Barışı) kavramını ka- bul ettiler; başka zamanlarda ise “Amerikan Yüz- yılına” atıfta bulunuyorlardı. Tüm Ba- tı’daki toplumsal bilimciler, yeni rasyonel işlevselci kapitalist düzeni kut- ladılar.

Bunların hepsi, Asya’daki iki sıcak sa- vaş da dahil olmak üzere, Soğuk Savaş etrafında cereyan ediyordu. Birleşik Devletlerde McCarthy’cilik şeklindeki anti-komünist sindirme avı, emek, sivil haklar destekçileri ve küçük çiftçilerin New Deal koalisyonunu kırmak için kullanıldı. Eleştirel kültür tarihçisi H.

“Bilimciler arasında, okyanusların ve ormanların giderek daha az karbon emme kapasitesinde olmalarıyla ilişkili toplam etkiye uygun olarak, büyük bir küresel ısınmadan duyulan korku giderek artmaktadır. Antarktika buzulları erimekte ve buz tabakası incelmekte, dünya deniz seviyeleri bir yükselme göstermektedir.”

Stuart Hughes “Zamanımız İçin Bir Deneme” (An Essay for Our Times (1951) adlı makalesinde “yeni Roma”ya atıfta bulunarak, ABD’ni “yeni Bizans” olarak adlandırdı. Birleşik Devletler sönmekte olan uygarlığın son kalesi haline gelmiştir şeklindeki görüşü olduğu kadar, bu imparatorluğun tutucu ve dinsel-ahlaki doğasını da vurgulamaya çalıştı. Washington bütün dünyaya müdahale ediyordu ve “hür dünya”nın siperleri olduğu söylenen himaye altındaki diktatörlük rejimlerinin milyonlarca insanı öldürmesi ve yok etmesine izin veriyordu. Fakat bütün bunlar, egemen ideoloji içinde, eskinin kapitalist imparatorluğunun yeniden bir olumlanması olarak değil, yeni rasyonel kapitalist uygarlığın zorunlu savunması olarak haklı gösteriliyordu.

Elbette bir yeni rasyonel kapitalizm fikrine tüm iktisatçılar teslim olmadılar. Eleştiri, özellikle Marksist gelenek içinde güçlüydü. Böyle muhalif bir görüş, Amerika birleşik Devletlerinde Paul Baran ve Paul Sweezy ve Monthly Review dergisiyle ilişkili olarak çoğu kez tekelci sermaye teorisi olarak adlandırılan ancak Avrupa’da Michal Kalecki and Josef Steindl tarafından geliştirilen iktisat eleştirileriyle büyüyen şeyden çıktı. İkinci Dünya Savaşı sonrası kapitalizmin altın çağının doruk noktasında, 1966’da Baran ve Sweezy’nin Tekelci Sermaye adlı yapıtı yayınlandı. Bu yapıtta, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki refah yıllarının, daha rasyonel, daha örgütlü bir kapitalizmin yansıması olduğu değil, daha geniş bir tarihsel çevrede aranması gereken özel gelişme etkenlerinin geçici bir ürünü olduğu ileri sürülüyordu. Tekelci aşamasındaki kapitalizmin normal eğilimi, hizmetindeki muazzam fiili ve potansiyel fazlayı emmekteki yeteneksizliğine bağlı ekonomik durgunluk eğilimidir. Tekelci kapitalizmde bir durgunluk eğilimi veri iken, açıklanması gereken şey, refah olduğu kadar durgunluk da değildi. Bundan dolayıdır ki, onlar kapitalist ekonomiyi ayakta tutmaya hizmet eden, durgunluğa karşı etkide bulunan güçler üzerinde odaklanmışlardır. Bunların bazıları aşağıdakiler gibi tamamen geçici idi:

1. İkinci Dünya Savaşı sırasında Birleşik Devletlerde, savaştan hemen sonra bir tüketici harca-

maları patlamasını besleyen, bir tüketici likiditesinin oluşması.

2. Birleşik Devletlerde varoşların büyümesi ve kentler arası otoyol sistemi, güçlü çelik, cam ve lastik sanayilerinin kurulmasıyla ilişkili olarak ikinci büyük otomobil dalgası.

3. Savaştan sonra Avrupa ve Japon ekonomilerinin yeniden kurulması.

4. Doların mutlak egemenliğiyle damgalanan, ABD’nin dünya ekonomisi üzerindeki karşı konulmaz hegemonyasıyla ilişkili istikrar.

Ancak bu oldukça geçici etkenlere ek olarak, kapitalizmin, özellikle de ABD kapitalizminin işleyişindeki uzun dönemli yapısal değişiklikler de vardı. Bu değişiklikler şunlardı:

5. Birleşik Devletlerde, esas olarak Soğuk Savaş koşullarında silahlanma yarışıyla haklı gösterilen ama ilke olarak emperyalist sistemin korunmasına ayarlanmış muazzam ve sürekli askeri harcamaların ortaya çıkması.

6. Modern “satış faaliyetlerinin” veya yüksek tüketime ayarlanmış, pazarlama ve tüketici kredileri ve kitlesel borçlandırma sistemleriyle gelişimiyle desteklenen bir ekonominin gelişmesi.

7. Kapitalist ekonominin üretici temelinden bir dereceye kadar bağımsızca işleyen ve mali patlamalara yol açan, nitelikçe yeni bir mali üstyapının yükselişi.

Baran ve Sweezy için bu yeni birikim rejimi, bir yeni rasyonel kapitalizm mitinin tam karşısı bir “irrasyonel sistem” (Tekelci Sermaye kitabının son bölümüne verdikleri ad) idi. Tekelci Sermaye altında, Keynes ve Schumpeter’in kavradığı anlamda bir rasyonel kapitalizmin karakteristiklerinden -eğer olsaydı- ancak çok azı söz konusu olurdu. Kapitalizm daha az emperyalist hale gelmedi; dahası militarizm ve emperyalizm, daha önce görülmemiş biçimde kapitalizmin ekonomik hedefleriyle bütünleşmiş olarak, günü birlik operasyonların dokusu oldular. ABD hegemonyası, Asya ve başka yerlerde sadece savaşlar yoluyla ayakta tutuluyordu. Sivil hükümet harcamaları ve mali ve parasal ince ayarlar (Keynes politikasının alameti farikası) yoluyla efektif talebin devletçe desteklenmesi, kapitalizm altında

durgunluk eğilimini dengelemek için tamamen uygunsuzdur. Keynesçiler ve sosyal demokratlar tarafından kutlanan refah devleti, muazzam çıkarların engellenmesiyle, en gelişmiş, en istikrarlı kapitalist devlette (ABD) gelişmemiştir. Ekonomik büyüme ve istikrarda başarı diye görülen şeyler, tesadüfi tarihsel koşullar ve keyfi ekonomik teşviklerin ürünüdür. Esas olarak üretici yatırımlara dayanmak yerine, sistem, büyümesini ticari faaliyetlere ve mali genişlemelere borçluydu. Schumpeterci girişim, artık sistemin merkezinde değildi, aksine dev tekelci şirketlerce yerinden edilmişti. Kapitalizmin sınırlı karşılıklılığı (quid pro quo) -onun idealize edilmiş eşit değişim sistemi- tekelci fiyat ve çıktı (ürün) düzenlemeleri altında neredeyse tamamen bozulmuştu. Yüksek kar marjları, aşırı kapasitenin yüksek seviyesini sürdürecektir düşük fiyatlar yerine, işletme ve makinelerin boşta tutulmasının yol açtığı talep azlığına rağmen sürdürülüyordu. Ücret sömürüsü, Keynes'in öngördüğü daha fazla boş zamana yol açacak bir azalmadan ziyade, daha da şiddetleniyordu. Bu arada boş zamanın kendisi tam da sömürünün bir başka biçimi haline, çok geniş üretken kapasiteyi içerirken insani varlığın anlamlı bir dönüşümüne veya birey işçilerin zincirlerini gevşetmesine izin veremeyen bir ekonomik sistemi pekiştirmek için düşünülmüş "pasif olarak emilebilir eğlence" haline geldi.

Baran ve Sweezy'nin analizinin merkezinde, tekelci kapitalist sistemin, kendisini desteklemek için kullanılan tüm kitlesel, irrasyonel araçlarına rağmen, krizlerden azade olamayacağı düşüncesi yer alıyordu. Durgunluk güçleri sürekli kendilerini gerçekleştirme tehdit ediyordu. Kitaplarının basılmasından sonraki birkaç yıl içerisinde 1970'lerin başında Birleşik Amerika, bir kez daha ciddi bir ekonomik krize yakalandı. Ekonomik krizin bu geri gelişi, Yom Kippur savaşına yanıt olarak OPEC'in faaliyetlerinden doğan bir enerji kriziyle çakışması ve Birleşik Devletler yurtdışından daha fazla ekonomik rekabete karşı çıkarken ABD hegemonyasının gerilemesiyle karmaşık hale geldi. ABD merkezli tüm küresel sistem, istikrarsız olduğunu ispatlıyordu.

1970'lerin başındaki kriz ayrıca ABD'nin Vietnam yenilgisiyle daha da karmaşık hale geldi. Savaş, yurtdışına muazzam bir dolar akışına ve dev bir euro-dolar piyasası kurulmasına yol açarak, doların konumunda ciddi dengesizliklere katkı yaptı. Sonuç, Nixon'un dolar ile altın ilişkisini 1971'de kaldırmasıyla, dolar-altın rejimin sonu oldu. Bu arada Vietnam yenilgisi, Birleşik Devletlerin yurtdışında hakimiyetini artırarak kendi ekonomik sorunlarını hafifletmek için savaş makinesini kullanmaya devam etme yeteneğine kısıtlamalar koydu. Ekonomik krizin başlangıcında Paul Sweezy, Monthly Review'un editörlüğünü ortaklaşa yaptıkları, Emperyalizm Çağı (1969) adlı kitabın yazarı Harry Magdoff ile birlikte, Baran ve Sweezy'nin Tekelci Sermaye'sinde önceden sunulmuş etkenlerin tümünü sadece vurgulamakla kalmadılar; aksine durgunluğun tekelci kapitalizmin normal hali olduğunda çok daha kesinlikle ısrar ettiler; açıklanması gereken şey, durgunluğun kendisinden ziyade, kaybolmakta olan hızlı büyümenin temelleri idi. Durgunluk olgusu, derin çelişki içindeki ekonomiyi ayakta tutmak için kullanılan alabildiğine geniş araçlara rağmen, yeniden kendini gösterdi. Kriz bu nedenle şeylerin verili yapısı içerisinde geri döndürülemezdi.

Şimdi Tekelci Sermaye'nin yayınlanmasından yaklaşık kırk yıl sonra, bu değerlendirmenin özü itibarıyla doğru olduğuna kuşku yoktur. Dünya çıktısının (gayri safi hasıla) sermaye büyüme oranı açıktır ki, 1970'lerde 1960'lardakinden daha yavaştı. Fakat sorun burada bitmemiştir: 1980'lerde 1970'lerdekinden ve 1990'larda da 1980'lerdekinden ve nihayet 2000'lerde de 1990'lardakinden daha yavaştır (Bakınız: "The Stagnation of Employment," Monthly Review, Nisan 2004). ABD ekonomisinin deneyimi ve diğer zengin devletlerin deneyimi, bu bakımdan bir bütün olarak dünya ekonomisine benzer: on yıllar geçtikçe derinleşen durgunluk.

İleri kapitalist devletlerin durgunluğun yeniden ortaya çıkışına yanıtı, 1970'ler boyunca ve sonrasında hem ulusal hem de küresel düzeyde belli bir biçim alan, oldukça dolaysız ve tekdüze idi. Eğer rasyonel kapitalizm (Keynesçi versiyonu

içinde) bir ideolojik yanılısamadan daha fazla bir şey olmuş olsaydı, krize yanıt olarak daha radikal Keynesçi ve sosyal demokrat programlar kabul etmek için bir çaba gösterilirdi. Bu çaba da galiba zenginlik ve gelirlerin toplumun tepesinden tabanına bir yeniden dağıtımı, refah devletinin değerli hale gelmesi, genelde tam istihdam ve ekonomik güvencenin desteklenmesi biçimini alır; hatta üçüncü dünyaya yardım olarak düşünülmüş bir “Marşal planı” gibi bir şey olurdu. Bunların hiçbirinin denenmemiş olması ve pek övülen Keynesçiliğin, tam da sermayenin tabandan baskıyla karşılaştığı bir anda aniden hiçbir mücadele vermeden ortadan kaybolması, durumu kendiliğinden anlatır.

Joyce Kolko 1989’da *Restructuring the World Economy* [Dünya Ekonomisinin Yeniden Yapılanması] yapıtında gözlemlediği gibi, “sermaye stratejiyle değil, birleşmelerle yeniden yapılıyor”. Hızla ortaya çıkan şey, sisteme hakim olma ve düzenlemeye yönelik önceki tüm çabaları terk ederek, sermayenin kendi birikim mantığını temize çıkarma girişimini yansıtan arz yanlı bir söylem oldu. Böylece 1970 ve 1980’ler şimdi herkese tanıdık gelen bir sürü terimin ortaya çıkışına tanık oldu: katılık, yeniden yapılanma, deregülasyon, özelleştirme, serbest pazar sistemi, küreselleşme ve (daha eleştirel bir bakış açısından) yeni liberalizm. Hedef, ücretlerin düşürülmesi, sendikaların çökertilmesi, işçilere devlet desteğinin ve tüketicilere yardımların kaldırılması, sermaye dolaşımını önündeki engellerin kaldırılması, gelir ve zenginliğin tepeden tırnağa yeniden dağılımı ve tüm dünyada benzer önlemler oldu. İstihdam, sağlık, eğitim, emeklilik, gıda temini, çevre, vb. gibi temel alanlarda da sınır tanımaz bir kapitalizmin ilkeleri egemen oldu. Keynes ve Schumpeter gibi düşünürler ve onlardan önce kapitalizmi “irrasyonel bir itici gücün rasyonel ılımlaştırılması” olarak tanımlayan Max Weber- ile ilişkili rasyonellik iddiası, sadece uzak bir anı, geçmiş bir çağın söylemi olarak

aniden kayboldu.²

Kapitalist ekonomilerin devam eden yavaşlamasına rağmen, pazar fetişizmi her geçen on yılda az çok hakim oldu. Kapitalizmin, İkinci Dünya Savaşından hemen sonraki dönemde ulaşılmış olan seviyenin altında işliyor olmasıyla ve toplumun tabanındaki sınıf örgütlenmesinin eskisinden daha zayıf olmasıyla birlikte, sistem daha doğrudan sömürü biçimlerine geri döndü ki, bu öyle tüm ulusların hayrına olmamakla birlikte en tepedeki zenginliği artırdı. Hakim düşünceler, yani hakim sınıfın ideolojisi, buna uygun olarak değişiklik geçirdi. Sistemin kendi kendini düzenleyeceğine ilişkin tazelenmiş bir inançla, Hayek birden bire Keynes’ten daha üstün görülmeye başlandı.

Amerika Birleşik Devletleri Sovyetler Birliğinin çöküşünün yarattığı boşluğu, kendi küresel hegemonyasını yeniden kurmak ve hatta genişletmek için kullanırken, sadece ham madde kapitalizmi yeniden ortaya çıkmadı, fakat Sovyet bloğunun çöküşünün ardından çıplak emperyalizm birden görünmeye başladı. Eğer emperyalizm Schumpeter’e göre kapitalizmin içsel özelliklerinden ziyade bir savaş makinesi ve tekelleşmenin bir yan ürünü idiyse, günümüz gerçekliği bu ayrımın uygunsuz yada yanlış olduğunu varsayar. Küresel kapitalist sistemin en güçlü devleti ve onun mantığını en iyi temsil iddiasında olan bir Amerika

---

●

“Herhangi bir öz veya rasyonel temelden yoksun sağ politika, gittikçe bir açık barbarlığın yağmacı kültürüne başvurmaktadır; açık ırkçılığın dirilişi, savaş, emperyalizm, cinsiyetçilik, dinsel köktencilik. Nihayet durgunluğa yakalanmış ve geçmişten intikal eden kendi mantığını izlemeyi terk etmiş bir toplum, kendi kendisini ve ulaşabildiği alan içerisindeki başka her şeyi, ekonomik çöküşler yoluyla değil ama dünya çapında barbarlığın yoğunlaşması dolayısıyla yıkacaktır”

●

Birleşik Devletleri, açıkça ekonomik ve politik hegemonyasını askeri araçlarla elde etmeyi öngören bir stratejiyi kabul etti ve bunu 2002 yılında yayınlanan Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi içinde tüm dünyaya ilan edecek kadar ileri gitti. Bu açıklamayla birlikte aynı anda Washington, Irak'ı -dünyanın sömürülmemiş rezervlerinin muhtemelen en büyük bölümüne sahip ve bu nedenle petrol üretiminde bir genişlemenin en büyük potansiyeli olarak görülen bir ülkeyi- varolmayan kitle imha silahlarına karşı savunma bahanesiyle işgal için davulları çalmaya başladı. İşgalin gerçekleştiği ayları, uzatılmış bir işgal ve sürmekte olan bir savaş izledi. Bu durumda güç uygulaması, kendi kendinin haklılaştırılması haline geldi. İmparatorluk şimdiye kadar zafer kazanamadı. 2001 yılındaki terörist saldırılar, dünyanın büyük bir bölümü için, Birleşik Devletler tarafından kendi çıkarlarına boyun eğmeye istekli daha az sayıdaki ülkelerle "koalisyon" içinde istediği zaman ve biçimde hakimiyet altına alınması gereken, barbarlık yuvaları haline geldi.

Ekonomik olarak, küresel durgunluk, sermayenin kendi fazlası için bir çıkış yolu aradığı bir küresel kumarhane ekonomisine yol açtı. Keynes'in "rantiyerlerin ötenazisi"nden (ağırsız ölüm) ziyade sistem, üretimin bir malileşme sürecine tabi olduğu kapitalist ülkelerde görece üretim düşüşüne tanık oldu. Gerçi bu durgunluğun bir nedeni olmaktan çok sonucu olmuş olsa da, mali sermayenin ve daha istikrarsız, denetlenemez bir kapitalizmin egemenlik biçiminde gerçek bir dönüşüm doğurdu. Sweezy'nin "Mali Sermayenin Zaferi"nde gözlemlendiği gibi, "Önceki dönemlerde" Keynes dahil "hiç kimse, kapitalizmin kendisi kadar eski bir fenomen olan spekülâtif sermayenin bırakalım bütün bir dünyayı, bir ulusal ekonomiye bile hakim olabileceğini hayal bile etmemişti. Fakat hakim oldu". Sweezy'ye göre bunun bir sonucu, gücü dev şirketlerin yönetim kurulu odalarından çıkararak mali piyasalara (dev şirketlerin kendilerinin başlıca aktör oldukları bir alan) yerleştirmek olacaktı. Devletler giderek kendilerini bu sermaye piyasalarının tutsağı olarak buldular. Böylece "Adam Smith'in görünmez eli" diyordu

Sweezy, "yeni bir biçimde ve kasları güçlenmiş olarak geri geliyordu". Ne var ki sonuç, daha rasyonel bir kapitalizm değil, aksine daha az rasyonel bir kapitalizm oldu. Görünmez el şimdi, küreselleşmiş tekelci sermayenin doğal bir sonucu olarak, dünyayı dolanan mali sermayenin elidir. Ekonomik durgunluk ve mali yayılmanın gerçekleştiği bu aynı on yıllar, aynı zamanda kapitalizmin küresel çevre üzerinde gittikçe daha da asalak hale geldiği yıllar oldu. Küreselleşmiş tekelci kapitalizm altında birikim sistemi, bariz israfın ve büyüyen eşitsizliğin ilerlediği bir süreçte yeryüzünün temel biyokimyasal süreçlerini tahrip etmektedir. Bildiğimiz kadarıyla 1980'lerden beri biyosfer için en büyük tehdit sadece küresel ısınmanın ortaya çıkması değil, fakat daha kötüsü sorunun çok hızlı biçimde unutulmuş olmasıdır. Dünyanın ortalama ısısında sadece çok küçük -bir toplumun kolayca adapte olabileceği- bir artış ihtimali, şimdi oldukça olasılık dışı görülüyor. Ortalama dünya ısısında sanayi öncesi seviyenin -yani dünya ısınmasının katastrofik ve katastrofik olmayan düzeylerini ayırır diye düşünülen bir artış miktarı- üzerinde 2° C (3.6° F) bir artış, kısa süre sonra durdurulamaz hale gelecektir. Dahası, bilimciler arasında, okyanusların ve ormanların giderek daha az karbon emme kapasitesinde olmalarıyla ilişkili toplam etkiye uygun olarak, büyük bir küresel ısınmadan duyulan korku giderek artmaktadır. Antarktika buzulları erimekte ve buz tabakası incelmekte, dünya deniz seviyeleri bir yükselme göstermektedir. Yeryüzündeki tüm eko sistemler şimdi azalmaktadır. Türler 65 milyon önce görülmemiş seviyelerde yok olmakla yüz yüzedir. Küresel taze su açığı, kendini göstermektedir. Yeryüzünün zehirlenmesi, artmaktadır. Bütün bu ve daha başka şeylerden, şimdi çevrenin kapitalizm altında rasyonel düzenlenmesinin tehlikeli bir fantezi olarak görülmekte olduğu tahmin edilmelidir. Dahası, bu eğilimleri durdurmaya yönelik doğrudan herhangi bir girişimde bulunmak yerine, bize şimdi, ABD'nin Kyoto Protokolünü imzalamayı reddetmesinin gösterdiği gibi, böylesi tüm girişimlerin yararsız olduğu bir yeni liberal küreselleşme çağında olduğumuz anlatılmaktadır. Çevreyi koruyacak pazarın sihrine gü-

venmemiz istenmektedir. Ama bir kapitalist toplumun doğasında artık birikim mantığından başka, muhtemelen böyle bir sonuç doğurabilecek bir mantıktan başka hiçbir şey yoktur.

Bunların hepsi, Keynes'in ekonomik sorunun (ve genelde maddi sorunun) bir yüzyıl içinde çözülebileceği beklentisine uymamaktadır. Bir yandan ekonomik sorun -açlık ve eşitsizliğin varoluşkalıcı hale gelmiş ve bizatihi kapitalizm tarafından birçok bakımdan daha da kötü hale getirilmiştir. Diğer yandan ise, Keynes tarafında savunulan "kötü iyidir" bahanesi, maddi varoluş koşullarının hızlı bir kötüleşmesiyle sonuçlanmaktadır. Şimdi rasyonel olan, Jared Diamond'un Collapse [Çöküş] adlı yeni kitabında uygarlıkların önceki ekolojik çöküşlerine benzetme yaparak açıkladığı gibi, küresel kapitalist toplumun ekolojik çöküşü olasılığını düşünmektir.

Kısacası, her şeyin pazara yani sermaye birikimine teslim edildiği bir dünyada, insan toplumunu ve gezegeni bölen ve tehlikeye atan sorunlar, daha da kötüleşmeye mahkumdur.

Batı'da savaş sonrası dönemde sol politikaların başından beri rasyonel kapitalizm düşüncesine dayanmış olduklarını bilirsek, yukarıda söylenenlerin politik anlamı açıktır. Hem sosyal demokrasi hem de Avrupa komünizmi denen şeyin durumu buydu. Önerilen şey, yeni, istikrarlı, örgütlü, uzlaşmacı ve rasyonel bir kapitalizm çerçevesinde radikal reformlardı. Önde gelen Avrupalı Marksist aydınlardan Lucien Goldmann bu inancı şöyle ifade ediyordu: "Biz 'örgütlü kapitalizm' terimiyle, devlet müdahaleleri yoluyla düzenleyici mekanizmalar yaratarak sürekli bir ekonomik büyümeyi ve söylemeye gerek yok ki, içsel olarak üreyen toplumsal ve ekonomik krizlerin aşılmasını mümkün kılan bir çağdaş dönemi kastediyoruz."³ Fakat bunun altında yatan maddi değerlendirme, gördüğümüz gibi, tümüyle yanlıştı. Eğer Keynes ve Schumpeter, kapitalist düzenin tehlikeli çelişkilerini rasyonel bir kapitalizm umuduyla işlenmiş olarak sunduysalar, sonunda hakim olan tehlikeli çelişkiler oldu. Yeniden durgunlukla karşılaşan tekeli evresindeki kapitalizm, kendi asıl doğasına geri dönmüştür:

ne pahasına olursa olsun acımasızca birikim peşinde koşma. Büyük çoğunluk için herhangi bir anlamlı toplumsal iyileşme vadinin kaybolmasıyla birlikte, basitçe yeniden gücün diline geri dönmüştür: "Başka bir seçenek yoktur".

Bu muazzam değişikliğin sonucu, bir politik hareket olarak sosyal demokrasinin dramatik gerilemesi oldu. Francois Mitterand 1981'de Fransa'nın ilk sosyalist devlet başkanı olarak seçildi. Fakat onun ulusallaştırma ve talebi teşvik şeklindeki klasik sosyal demokrat stratejisi, sermayenin muhalefetiyle karşılaşınca hızla çöktü. Birkaç yıl gibi kısa bir süre içinde Fransa, daha Mitterand'ın yönetimindeyken yeni liberalizme geri döndü. Mitterand'ın başarısızlığı, yaygın bir şekilde sosyalizmin bir başarısızlığı olarak sunuldu; ama aslında onun işaret ettiği şey, sosyal demokrat politikanın önüne şimdi dikilen ve bir zamanlar İkinci Dünya Savaşı sonrası hızlı ekonomik yükselişin(boom) örttüğü engeller ve kapitalizmin kendi temel biçimine geri dönmüş olmasıydı. Halkın gücünü toplayan kitlesel bir seferberlik olmaksızın, sol politika, rasyonel bir kapitalizmle uyumlu tamamlayıcı reformlara güvendi. Bununla birlikte sistem için kabul edilebilir anlamlı reformlara kalan yer, yokluk noktasına kadar daraldı.

Sovyet Bloğunun çöküşü, kapitalizmin evrenselleşmesinin önünde şimdi görünüşte hiçbir engel kalmamış ve bundan dolayı da artık sistemin kendini koyun postuna bürünerek göstermesinin bir nedeni kalmamış olması anlamında, meseleyi daha da kötüleştirmiştir. 1990'larla başlayarak dünya, hem işçilere çektiği muamelede hem de küresel hiyerarşinin en altındaki ülkeler üzerindeki egemenliğinde merhametsiz, çıplak kapitalizme doğru daha da dramatik değişikliklere tanık oldu. Soğuk Savaşta kapitalizmin zafer kazanmasının peşinden hem yukarıdan sınıf mücadelesi hem de emperyalizm yoğunlaştı.

Kuşkusuz henüz her şey kaybolmuş değil. Avrupa hala refah devleti ve sosyal demokrasinin anılarını muhafaza ediyor. Ama bu tarihsel işçi sınıfı kazanımları, yeni liberal saldırı karşısında hızla kayboluyor. Avrupa Birliği (AB) genişlerken, ülkeler ona

üye oluyor veya Türkiye gibi ülkeler üye olma beklentisiyle, hala kendilerinin sosyal demokrasi tarafından ılımlaştırılmış, daha rasyonel bir kapitalist düzene katılacaklarını hayal ediyorlar. Ne var ki, Avrupa Birliği hızlı biçimde bir başka yöne, daha ilkel (elemental) bir kapitalizme doğru gidiyor. Avrupa sosyal demokrasisini birleştirmek için kurulmuş bir strateji geliştirmek için, çekicilikleri kırılmış bir inanç belgesini kabul etmek ve artık bir an için bile olsa gerçekleştirilemeyecek bir vaatler dizisine ulaşmak gerekir. Sonuç, hayal kırıklığı olmaya mahkumdur. Durgunluğun ısrarla sürmesi, yeni liberalizmin kendi kendisini kolaylaştırması dışında bir orta yolu (Britanya'nın üçüncü yolu gibi) imkansız kılmaktadır. Rasyonel bir kapitalizm için rasyonel bir politika olarak sosyal demokrasi, dizginlenmemiş bir kapitalizm için dizginleşmemiş bir kapitalist politika haline dönüşmüştür.

Apaçık olan sonuç, sermayenin mantığına uygun bir rasyonel sol politikaya yer olmadığıdır. Bunun tersine tüm iddiaların yanılsama olduğu kanıtlanmıştır. Fakat kapitalizmin rasyonel bir sağ politika olarak düşünülebilecek bir şeyle uyusamayacağı da aynı şekilde doğrudur. Durgunluğun geri gelmesiyle -ve yeni liberal küresel yeniden yapılanmanın yükselişiyle- birlikte, muhafazakarlık, sermaye birikiminin önündeki tüm engelleri her alanda kaldırarak "serbest piyasa kapitalizmi" işi yapmaya indirgenmiştir. Sonuç, aile, topluluk ve toplum içinde derin krizler yaratan, toplumsal ve kültürel yaşamın tüm yönlerinin bir metalaştırılmasıdır. Dahası sistem, dayandığı toplumsal altyapıda gittikçe artan kısıtlamaları ve şimdiye kadar görülmemiş sayıda çok insanın kurban edilmesini talep ederken, görünür bir çıkış yolu olmaksızın durgunluğunu sürdürüyor. Kendi sınırlanmamış mantığını izlemeyi bırakan hiçbir ekonomik sistem, özellikle kapitalizm, Schumpeter'in vurguladığı gibi, muhtemelen hayatta kalamaz. Sonunda kendi temelini zayıflatır. "Serbest piyasa kapitalizmi" düşüncesi, büyüyen bir sınıf kutuplaşması, tekelleşme, spekülasyon, militarizm ve emperyalizm çağında tehlikeli bir yanılsamadır. Herhangi bir öz veya rasyonel temelden yoksun sağ politika, gittikçe bir açık barbarlığın yağmacı kültürüne başvurmaktadır; açık

ırkçılığın dirilişi, savaş, emperyalizm, cinsiyetçilik, dinsel köktencilik. Nihayet durgunluğa yakalanmış ve geçmişten intikal eden kendi mantığını izlemeyi terk etmiş bir toplum, kendi kendisini ve ulaşabildiği alan içerisindeki başka her şeyi, ekonomik çöküşler yoluyla değil ama dünya çapında barbarlığın yoğunlaşması dolayısıyla yıkacaktır.

Bu bizi, sorunun kapitalizm olduğu asıl gerçekliğe geri götürür. Tek çözüm, şimdi düşünülmesi belki alabildiğine güç olsa da, sosyalizmdir; sosyalizm yani sosyalist hareketin her zaman olması gereken anlamında; devrimci, demokratik, eşitlikçi, çevreci, kitlesel katılım ve seferberlik gerektirir. Böyle bir toplumu yaratmaktaki güçlükler, devasadır. Fakat Daniel Singer'in bir zamanlar dediği gibi, "devasa, imkansızın eşanlamlısı değildir"⁴. Eğer içerisinde "her bireyin özgürce gelişiminin, herkesin özgürce gelişiminin önkoşulu olduğu", istikrarlı, eşitlikçi, sürdürülebilir [sustainable] bir dünya istiyorsak, büyüyen bir sosyalist hareketin öncülüğünde sosyalizme doğru uzun bir yürüyüşten başta seçenek yoktur. Küreselleşmeye karşı hareketten Nepal dağlarındaki cesur devrimci gençliğe kadar uzanan geniş bir yelpazede, yeni bir şafağın işaretleri daha şimdiden var. Şimdi kendimizi adamamız ve tüm desteğimizi sunmamız gereken şey, devrimin bu yeniden doğuşudur.

1 Schumpeter'in *Capitalism, Socialism and Democracy* kitabında tekelcilik üzerine argümanı, ekonomik yoğunlaşmanın basit, açık sözlü bir savunusu olarak yanlış yorumlanmaktadır. Adeti olduğu üzere Schumpeter, dev şirketlerin belli bir büyüklüğe kadar ekonomik temelini savunurken, aynı zamanda onları kapitalist toplumun sosyolojik temellerini yıkan şeyler olarak da görüyordu.

2 *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* [Protestan Ahlak ve Kapitalizmin Ruhu] (New York: Charles Scribner's Sons, 1958), 17.

3 Aktaran: István Mészáros, *The Power of Ideology* (New York: New York University Press, 1989), 63.

4 *Is Socialism Doomed?* (New York: Oxford University Press, 1988), 277.

Çeviren: İrfan Cüre

İttifak ve Demokrasi

• Özgür Tüzün

İttifaklar sorunu her devrimci demokratik hareketin temel sorunu olmuştur. Bunun doğru tanımının yapılması ve çözüm yollarının doğru konulması devrimsel çıkışların ve demokrasi mücadelesinde inisiyatifi elde tutmanın temel koşulu olmuştur diyebiliriz. Zaten başarıyı yakalayan her toplumsal hareketin temelinde böyle bir doğru politikanın var olduğunu gözlemek mümkündür. 20 yüzyıl devrimsel çıkışlarının bunu kendi özgün koşulları içinde başardıklarını ve böylelikle tarih sahnesine çıktıklarını belirtebiliriz. Bu başarının süreklileşmemesi ve değişen koşullarda yenilenmemesinin de devrimsel çıkışları çok geçmeden karşıtına döndürdüğünü belirtmek mümkündür. .

Bunun gibi başarısızlıkların da temelinde, ittifak politikasının doğru bir şekilde geliştirilememesinin etkisi az değildir. İttifakların doğru kurulmaması sonucunda halk ve emekçi sınıfların nice özverili çabalarının boşa gittiğini, karşıt güçlerin ittifak konusunda daha baskın çıkmalarıyla, emekçilerin kan ve can pahasına elde ettikleri mevzileri kaybettiklerini de acı bir gerçek olarak biliyoruz.

İttifak politikası birinci aşamada; geniş anlamda

doğrudan doğruya ideolojik teorik tanımlamalarla yakından bağlantılıdır. Bu tanımlamalar ne kadar toplumun ve o toplumu oluşturan insanların toplumsal ve siyasal durumlarını doğru çözümlerse o kadar doğru ittifak kurmayı başarır. İdeolojik teorik doğrular diğer insanların ve örgütlü organizasyonların da doğruları ile örtüştüğü oranda bu ittifakın gerçekleşme ortamı bulur. Kiminle hangi düşünceyi hangi toplumsal siyasal düzeyde paylaşıyorsan ancak onunla bir araya gelmenin koşullarını yaratabilirsin. Bu basit önerme bile bizi büyük ittifaklar gerçeğine götürür. Bugüne kadar gerçekleşen başarılı tarihi ve toplumsal anlamda “iş” yapabilmiş ittifaklar böyle bir ortaklaşmanın temelinde bir araya gelmişlerdi.

İkinci olarak da; daha dar ve lokal anlamda ittifaklar politik amaçların gerçekleşme aşamasında kısa vadeli, güncel ve dönemsel durumlar karşısında ortak bir paydada bir araya gelmeyi ifade eder. Burada değişen koşullarda ortaya çıkan yeni durum karşısında örgüt ve organizasyonların bir araya gelmesi öngörülür. Ortak davranması, bölge içinden ve dışından gelen ve ittifak halinde hareket eden gerici ve saldırgan güçlere karşı bölgesel düzeyde geliştirilen bu ittifakın ortak paydası zorunlu koşullar karşısında varlığını ve kazanımlarını koruma olabilir. Birinci durumda stratejik düzeyde gerçekleşme alanı bulan ittifak politikası ikinci durumda da taktiksel düzeyde bir kavramla ifade edilebilir. Birinci durumda düşünsel ve ruhsal olarak aynı fikirleri paylaşmak önemliyken, ikinci durumda dönemsel ve konjonktürel olarak aşılabilen engelleri aşma veya önemsizleştirme mücadelesinde gerçekleşme alanı bulur.

“İdeolojik teorik doğrular diğer insanların ve örgütlü organizasyonların da doğruları ile örtüştüğü oranda bu ittifakın gerçekleşme ortamı bulur. Kiminle hangi düşünceyi hangi toplumsal siyasal düzeyde paylaşıyorsan ancak onunla bir araya gelmenin koşullarını yaratabilirsin.”

“Toplumsal idealler yerini bireyin sanal dünyasındaki suni ve soyut sorunlara yerini bırakmaktadır. Bu duruma gelen insan artık 19 yüzyılın demokrasi isteyen bir köylüsü, ya da 20 yüzyılın bir işçisi değil kendini burjuva sanan, her şeye kendini yeter gören sanal bir insan durumuna koymaktadır.”

Özgürleşme sorunu olanın ittifak sorunu olur. Şu ana kadar yaptığımız bu belirlemeler doğal ki genel geçer doğrulardır. Önemli olan ittifak politikasından önce doğru örgütsel bir mücadele içinde olmaktır. Halkın, sınırları aşan toplumun, insanların sorunlarının farkında olarak hareket etmektir. Yerelden, bölgeye, bölgeden evrensel doğru insanı çevreleyen sorunlar yumağını doğru kavrayabilmek ve bunun siyasal örgütsel ortamlarını yaratmaktır. İttifakların gerçekleşeceği alanlar ve platformlar doğrudan doğruya mücadele içinde gerçekleşme zemini bulur. İttifaklar sorunu doğrudan doğruya bir pratik adımlar sorunudur. Bu anlamda mücadele sorunu olanların ittifak sorunu da olur. Mücadele etme gerekçelerinin varlığı, aynı zamanda özgürlük sorunlarına işaret eder. En basit sosyal alandan en karmaşık siyasal alana kadar sorun teşkil eden hususlarda, güçlerin ortak paydalarda buluşması önemli sonuçlar doğuracaktır. Tam da bu noktada, “güç” konusu önem kazanır. Çözüm üreten ittifakların sağlıklı yürüyüşü için her hareketin kendisini sosyal, siyasal, örgütsel, askeri güç haline getirmesi gereklidir. “Güç” olmayanların gerçek ve sorun çözen ittifaklara ulaşması, geniş kesimleri bir araya toplaması zordur. Çağsal mücadelenin merkezinde rol almanın önemli bir noktası da budur denilebilir. En iyi ittifakların kağıt üstünde değil mücadelenin, kavganın ya da savaşın en can alıcı anlarında kendisini bir ihtiyaç olarak duyurduğu tarihsel bir bilinç olarak hafızalarda yer etmiştir. Ancak mücadele zemininde yaşanan darlıklar,

kırımlar, soğumalar, yanlış tespitler veya hastalık düzeyindeki ideolojik dogmatizmler ittifak yerine dağılmayı getirebilmiştir. Değişen koşulların diyalektik yorumundaki eksiklikler doğrudan doğruya ittifak politikasının gerçekleşmemesine neden olmuştur, olmaktadır. Zihinsel teorik stratejiden uzak, düşünce üretmekte atıl bir toplumun ve onun öncüsü devrimci demokratik siyaset yürütücülerin doğru bir ittifak geliştirmesi beklenemez zaten. Önce zihinsel darlıkları aşmak gerekir. Dünyayı, toplumu, insanı onu çevreleyen yeni ve her gün yenilenen koşulları içinde ele almak gerekir. Eski teorilere saplanıp kalmamak, yeni şartlarda yeni durumlara göre siyaset üretmek en güçlü ittifakların da yolunu açar.

İttifak, ama neye karşı?

Düşünsel ideolojik düzeyde yaşanan karmaşa ve belirsizlik en fazla kendini ittifak politikasında açığa vurur. Kiminle kime karşı ittifak kuraçagız? Son yıllarda gerek dünya ölçeğinde, gerekse bölgesel düzeylerde doğru ve örnek alınacak bir ittifak politikasının gerçekleştiğini görmüyoruz. Geçen yüzyılda yaşanan ve kategorik kesinliğe ulaşan ittifaklaşmalardan bahsetmeye gerek yok sanırım. O koşullar içinde başlangıçta gerekli olabilir de. Ama bugün sorunlar çok farklı. İçimizdeki düşman çok uzaklarda, uzakta sandığımız düşman çok yanımızda artık. 21. yüzyıl şafağında artık şu toplum, bu sınıf, bu kesim diye bir ayırım yapmaya gerek var mı? Bunun gibi düşman dediğimiz kesimleri de büyük düşman, küçük düşman diye ayırmaya, birini öne çıkarıp diğerini arka planda tutmaya gerek var mı ittifak politikası açısından? Bunlar şimdilik bir soru. Yanıtı, nasıl bir düşman var karşımızda ve bu düşmana karşı kimlerle nereye kadar ittifak yapabiliriz yanıtında saklıdır. Herkesin buna vereceği yanıt farklıdır. Her güç ve örgüt kendi anlayışına göre yanıt verir buna. Bu yanıt doğrudan doğruya mücadeledeki kararlılık ve samimiyetle ilgilidir.

Emegenlerin ittifakı, ezilenlerin ittifakının sı-

nırlarını belirler

Egemenler belirli bir siyasi askeri ve toplumsal güç öncülüğünde kendi ittifaklaşmasını gerçekleştiriyor. Sermayenin evrenselleşmesi yüz yıldan fazladır gerçekleşme alanı bulmuştur. Şimdi bu egemen sermaye tüm dünyada sınırları aşarak, ve siyasal kültürel çeşitliliğe kendini uydurarak küresel ölçekte kendi ittifakını yaratmıştır. Zor olayı bunda

başat rolü oynuyor. Bununla da yetinmeyen egemen sistemin üzerinde ittifaklaştığı en büyük başka bir konu da insan zihnini ve ruhunun zayıflatılmasıdır. Yani karşıtını zihinsel olarak güçten düşürmek için elinden gelen her şeyi ortaklaşa yapmaktadırlar. Modern iletişim araçları yoluyla bunu başarmaktadırlar. Böylelikle zorun yanı sıra genel bir yoksullaşmayla beraber zihinsel küçültme uygulanmaktadır. Bu da insan unsurunun giderek daha dar amaçlar peşinde bütün güç ve enerjisini tüketmesine neden olmaktadır. Böyle bir ortamda sorunlar yanılmalı olarak insan zihninde yer etmektedir. Toplumsal idealler yerini bireyin sanal dünyasındaki suni ve soyut sorunlara yerini bırakmaktadır. Bu duruma gelen insan artık 19 yüzyılın demokrasi isteyen bir köylüsü, ya da 20 yüzyılın bir işçisi değil kendini burjuva sanan, her şeye kendini yeter gören sanal bir insan durumuna koymaktadır.

Sermayenin evrenselleşmesi karşısında emek kendisini evrenselleştiremedi. Ekim devrimi gibi bir sürprizle karşılaşmak istemeyen sermaye ittifak politikasında her yolu meşru görmeye devam etmektedir. Emek hareketi bu büyük saldırı karşısında egemenine benzemekten kendini kurtarmadığından kiminle ittifak yapacağını da bilemiyor. Çelişkinin kendisi değişmiştir. Egemenlerin küresel düzeyde yarattığı egemen ittifaklaşmasının bir ürünü olan bu durum aşılmadan doğru bir küresel ittifakın gelişmeyeceği de kesindir. Bununla beraber emek sermaye çelişkisi gibi geçen yüzyıla ait kavramlar yerine, 21. yüzyıl toplumunun %5 i ile %95 i arasındaki çelişkinin çözümlenmesinin getireceği yeni kavramlar ortaya çıkmadan da olmayacağı anlaşılıyor.

“Kürt özgürlük hareketi önderliği bu konuda da zihinsel açılımlar sunmaktadır. Hiçbir önyargıya kapılmadan bu doğrultuda tartışmalar yürütmek demokrasi mücadelesine ivme kazandırmak anlamına gelecektir. Bu konuda zihinsel bir tazelik sunmaktadır.”

Benzer bir durum daha çarpıcı örneklerle bölgeler düzeyinde yaşanmaktadır. Eski klasik ittifaklar yerini yeni koşullardaki ittifaklara bırakmaktadır. Bu ittifakların da temel amacı bölgedeki emek eksenli ve daha çok da yoksulluk ortamına bocalayan yığınların devrimci demokratik ittifaklaşmasının önüne geçmektir. Bundan hareketle diyebiliriz ki, gerek bölgesel düzeyde , gerekse küresel düzeyde egemenlerin ittifaklaşmasına denk düşecek bir ittifaklaşmayı program halinde ele almak en vazgeçilmez bir hedef olmalıdır.

Çelişkilerin yoğunluğu Ortadoğu'yu ittifaklar arenasına durumuna getirmiştir.

Ortadoğu bu konuda temel belirleyen bir alan durumundadır. Ortadoğu egemenleri, küresel emperyalist amaçlar peşinde, dünyayı kendi ekseninde yeniden biçimlendirmeye çalışan güçlerle ittifak halindedir. Baş kaldıranın, ya da sistem dışına çıkmanın bu ittifakın ağırlığı altında yalnızlaşması ve giderek ezilmesi bir egemen ittifak anlayışını oluşturur. Buna karşı ezilenlerin ittifaklaşması oldukça geri noktadadır. Kürdistan özgürlük hareketinin sıcak mücadele içinde yarattığı gelişmeler Ortadoğu sahasında ezilenler adına ittifaklaşmaların nasıl olması gerektiğini göstermesi açısından önemlidir. Özellikle Kürt özgürlük hareketi önderliğinin Ortadoğu'nun sıcak ortamında yaptığı çözümlenmeler ittifak politikasında da genel doğrultuyu görmesi ve göstermesi açısından önemlidir. Ancak bunun gerçekleşmesi her zaman yaratıcı politikayı gerektirmesinin yanı sıra, örgütsel bir iradenin oluşmasını da zorunlu kılıyordu. Fakat bu konuda bir içe kapanma gerçekleşti -ki hiçbir ittifakın gelişmesine olanak tanımadı. Bu nedenle yaratıcı politikalar da geliştirilemedi. Bu konuda bölgedeki egemen güç-

lerin yarattıkları ittifaka karşı, egemen sistemi aşacak bir ittifak politikası geliştirilememiştir. Kürt hareketinin yaklaşımları bile egemenlerin ittifaklarını kıramamıştır. Böylelikle bölge düzeyinde egemen olan gerici ittifaklar emek ve ezilenler adına bir ittifak yaratılamamıştır. Ne bölge halklarıyla, ne de örgütleriyle böyle bir ittifaklaşma gerçekleştirilememiştir. Özellikle Türk, Arap ve İran halklarıyla ittifaklar geliştirilememiştir.

Konfederalizm yeni yüzyılda düğümlenen çelişkileri aşmaya dönük bir ittifak politikası önermektedir.

Genel anlamda yaşanan ideolojik teorik üretimsizlik kendini ittifak politikasında da göstermektedir. Çok halklardan, çok kültürlerden ve çok devletlerden oluşan Ortadoğu da ittifaklaşmadan halkların ve insanlığın yararına devrimci demokratik bir gelişme yaratmak mümkün değildir. Demokrasi ve özgürlükler mücadelesi binlerce insanı yakından ilgilendiren bir mücadeledir. Dolayısıyla bu mücadeleyi insanlara mal etmek, onlara doğru bilinci taşımakla mümkündür. Kürt özgürlük hareketi önderliği bu konuda da zihinsel açılımlar sunmaktadır. Hiçbir önyargıya kapılmadan bu doğrultuda tartışmalar yürütmek demokrasi mücadelesine ivme kazandırmak anlamına gelecektir. Bu konuda zihinsel bir tazelik sunmaktadır.

Bunun gibi ittifak politikası açısından konfederalizm kavramı da bize önemli bir çıkış sunmaktadır. Demokratik Konfederalist örgütlenme ile katı

devlet sınırları anlamsızlaşmakta, egemen güçlerin ısrarla üzerinde durdukları ve adeta tabu haline getirdikleri uniter devlet yapısı bu yolla üst düzeyde aşılmaktadır. Devletler bu mücadele sonucu katı ve aşırı merkezîyetçi yapısından kurtulurken kalkın demokratik gücü daha fazla öne çıkma ve etkin olma olanağına kavuşur. Oligarşik devletlerinin dolaylı veya dolaysız baskı ve yönlendirmesi altında ideolojik karmaşa yaşayan halklar bu yolla düşünsel netliğe ulaşırlar. Halklar arasında daha fazla işbirliği ve yardımlaşma gerçekleşme olanağı bulur. Diğer yandan da çok çeşitli kültürler birbirleriyle çatışmadan kendi öz kültürlerini karşılıklı anlayışlar içinde geliştirme olanağı bulmuş olurlar. Demokratik Konfederalizm geniş kapsamlı bir demokratikleşmenin siyasal-örgütsel temelidir aynı zamanda.

Hedefler sistematigi, çağın temel sorunlarına çözüm olacak paradigma doğrultusunda değilse, tüm iyi niyetli çabalara rağmen istenilen sonuca ulaşılması mümkün olmayacaktır. İttifaklar sorunun da önemli bir nokta da, bu anlamda hedefler, ulaşılacak istenen amaçlar olmaktadır.

Devrimci İttifaklar politikası demokratik konfederalist düşünce emperyalizme yayılmacı ve işgalci politikasına karşı da küresel düzeyde halkların ortak platformunun yaratılması açısından da önemli ve incelenmeye değerdir. Solun bu paramparçalığı ortamında yeniden canlanması, yeni koşullarda yeni nesillere ulaşması ancak demokratik mücadele-

lenin ortak zemininde gerçekleşme olanağı bulur. Özellikle Dünyanın çelişkilerinin yoğunlaştığı sıcak savaş alanlarında geliştirilecek yerel yapılanmalar küresel düzeyde de daha geniş bir ittifaklaşmanın zeminini oluşturur.

Bu konuda öne çıkan hareketler vardır. Yetersizdir de olsa ve inisiyatifi ele alacak boyuta varamamış olsa da umutlu gelişmelerin ipuçları vardır.

İttifak politikasını tartışırken eleştireceklerimizin yanında öngördüklerimizi de belirtmek gerekir. Aksi halde umutsuzluk yaymış oluruz ki bu da devrimcilerin işi değildir diye düşünüyoruz.

●

“Demokratik Konfederalist örgütlenme ile katı devlet sınırları anlamsızlaşmakta, egemen güçlerin ısrarla üzerinde durdukları ve adeta tabu haline getirdikleri uniter devlet yapısı bu yolla üst düzeyde aşılmaktadır. Devletler bu mücadele sonucu katı ve aşırı merkezîyetçi yapısından kurtulurken kalkın demokratik gücü daha fazla öne çıkma ve etkin olma olanağına kavuşur”

●

Söylemek Yazmak Soru Sormak

• M.Şehmuz Güzel

Karınca kararınca bir şeyler yapmak: Konuşmak, söyleşmek, yazmak: Tarihe, kendi tarihimize bir iz bırakmak. Bir katkıda bulunmak. Ana, baba, hala, teyze, amca, dayı, nene, dede ve benzeri büyüklerimizle söyleşiler yapmak: "Sözün gösterilmesi" için onları söyleşi yaparken kamerayla ölümsüzleştirmek. Evet sözlü tarihi canlandırmak. Sözlü tarihin olanaklarından en iyi biçimde yararlanmak. Peki o zaman sözlü tarih nedir?

Sözlü tarih, insanların anılarının, geçmiş ve güncel yaşamlarının bandan alınmasıdır, filme çekilmesidir. Herkesin kendine özgü yaşam deneyimlerinin canlı tarihidir.

İnsanların yaşamlarını, yaptıklarını kasetlere almak. Filme çekmek: Böylece kaset ve filmler yakın geçmişimizi tanımak/anlamak için son derece yararlı birer araç biçimine dönüşürler. Böylece sadece yazılı olana bağlı kalmayız. Yazı ve yazılı olan yanında görsel ve işitsel olana da, sahibiz. Ve, bu, özellikle resmi tarihler tarafından varlıkları unutturulmak istenen, varlıkları saklanan insanlar, halklar için son derece belirleyicidir. Yaşamsal önemdedir. Kürt halkı için konunun önemi burada yatıyor. "Türkiye'de Kürt yoktur!" diyenlere, giyinişleri, oturup-kalkışları, yemekleri, yemek yiyişleri farklı (Dikkat : Zıt demiyorum) olan insanların filmlerini göstermek örneğin. "Kürtçe bizim dilimizin bir di-yalektiğidir" diyenlere, Kürtçe dinletmek...

Sözlü tarih, kuşaklar arasında, farklı halklar arasında, insanlar arasında nerdeyse karşı karşıya konuşmak olanağı veriyor: bu paylaşılan tarihtir: anlatanla dinleyenler arasında. Karşılıklı bir ilişkiler demetidir.

Sözlü tarih, geçmiş, gelecek için saklama olanağı verir: Her türlü resmi tarihin örtmelerine, yalanlarına ve uydurmalarına karşı.

Sözlü tarihi nasıl kullanmalı? Okullarda, gençlerin, çocukların kendi toplumlarını, halkının geçmişini tanıması için. Yaşlıların gençlere bizzat an-

latmaları, arada filmde olsa, gençlerle yaşlıları bir araya toplaması bakımından çok yararlıdır.

Yerel ve ailesel tarihe yeni bir boyut kazandırır sözlü tarih.

Babalarımızı, analarımızı belki yaşarken gördük. Onlarla konuşabildik.

Ama onların anlattıklarını, kasete almamız, hele filme çekmemiz daha güzel olmaz mıydı? Yeni yaşam biçimlerinin, yeni alışkanlıkların herkesi dört bir yandan kuşattığı günümüzde, onların anlattıkları halkın tarihini daha etraflıca anlamamıza da yardım etmez miydi?

Ana, baba, nene ve dedelerimizin anlattıklarını filme çekerek, kasetlere kaydederek tarihimizi öğrenmek, tarihimizi bütün safhalarıyla anlamak kolaylaşmaz mı?

Sözlü tarih, müzelerde, sergilerde gösterilenleri daha kolay anlamaya, sergilenenleri daha canlı kılmaya da yarar.

Yaşlıların anlattıklarını seyreden gençler, tarihi, yani geçmişi olan bir toplumun, bir halkın devamlarını olduklarının bilincine varırlar. Ortak birçok değerleri paylaştıklarını öğrenirler ve yaptıklarıyla bu ortak değerlere bizzat bir şeyler kattıklarını da...

Sözlü tarih koleksiyonları (zamanla filmler ve kasetlerin kolleksiyonlara yol açacağı kesindir) büyük harfle *TARİHE* ilgi duyanlara çok önemli kaynaklar oluşturacaklar/oluşturuyorlar. Bir örnek alalım: Şeyh Said kalkışması konusunda İngiltere, Fransa, Almanya devlet arşivleri taranarak bir dizi araştırma yapıldı. Ama sözlü tarih kaynakları hep ihmal edildi. Oysa bu tür kaynakları yazılı tarih çalışmaları için mutlaka büyük öneme sahiptirler. Sözlü tarihin en hızlı biçimde kullanıldığı alan radyo ve televizyon programlarıdır: Halkın anlayacağı biçimde programlar için sözlü tarih birebirdir. Bugün kimi unutulmuş, kimi "yitmek" üzere olan meslekleri düşünelim: Bir yemenicilik, köşkerlik, tenekecilik, bakırcılık ve benzeri bir dizi

“Şiirler yazılı olsun veya sadece sözlü olsun, fikirle/düşünceyle yaşamın sözcüklere düşülmesidir. Ve sözcüklere düşüldükçe yazılırlar da. Yazan her zaman Şiir can veren olmasa bile. Yakınındaki dinleyenlerden biri de bu işi yapabilir.”

meslek örneğin. Bu meslekleri bizzat yapmış bir ustanın dükkanında söyledikleri ve bunun filmi, en iyi biçimde anlatmaz mı mesleğini: unsurları, sorunları ve kazançlarıyla...

Bütün anlatılanlardan sonra, tarihleri unutturulmak, kültürleri silinmek istenen halkların çocuklarına ve özellikle de gençlere seslenmek istiyorum: Kameranız varsa kameranızla, yoksa basit bir ses alma aletiyle kendi yaşamınızı, ana-babalarınızınkini, nene ve dedelerinizinkini, yakın ve/veya uzak akrabalarınızınkini çekin filme, alın kasete: Kaydedin *TARİHE*. böylece kendi tarihini ve büyüklerinizinkini, yaşadıklarınızı ve onların yaşadıklarını *UNUTTURULMAZ* kılabileceksiniz. Nişan,sünnet, kına gecesi, düğün ve benzeri mutlu ve önemli günleri kameralarla saptamaya alışanlar aynı çalışmayı günlük yaşamın diğer yönlerine ve yaşlıların anlatacaklarına da yönelirlerse büyük bir adım atılmış olur.

Bunu başarmak için konunun uzmanı, müthiş gazeteci veya söyleşi ustası olmaya ihtiyacınız yok: Biraz dinlemeyi bilmek yeter. Dinlerken sık sık araya girmemek. Sözü kesmemek. Hele yaşlılar anılarına dalmış anlatırken, sözü tamamen onlara bırakmak. Arada bir konuyu geliştirmek için bir iki soru sormak. Hepsi bu kadar.

Konunun uzmanı olmak isteyenler varsa. Hemen hemen her dilde *SÖYLEŞİ NASIL YAPILIR* adlı kitaplar ve broşürler bula bilirler. Gazetecilik okullarında konu özel olarak incelenir. Ve bütün sosyoloji (toplumbilim) derslerinde ele alınır. Dinlemeyi bilen, bu işi başarır.

Önce bir ses alma cihazı ve birkaç kasetle başlayabilir-sizin. Sonra belki bir kamera ile devam edersiniz. Daha sonra *YARATTIĞINIZ SÖZLÜ*

TARİH MATERYALİNİ istediğiniz gibi kullanabilirsiniz: Televizyonda gösterebilirsiniz. Daha sonraki kuşaklara saklayabilirsiniz: Arşivlerde, kendi olanaklarınızla, yada ortak olanaklarla. Müzelerde, Kitaplıklarda, kültür merkezlerinde, gecelerde izleyicilere sunabilirsiniz...

İşte Böylece artık kendi ortak tarihini-zin yazılmasına sizin de katkınız olur:

karınca kararınca. Ama kalıcı bir biçimde.

Yazılmak için bir kalem ve bir kağıt, varsa bir defter, yeter.

Söyleşi için bir teyp, iyi hazırlanmış birkaç soru. Video-film için kamera ve yine iyi hazırlanmış sorular. Günlükler, anı defterleri, anılar, Söyleşiler, gezi notları, İzlenimler, öyküler, romanlar, şiirler de tarih için, kimliklerin canlı tutulması için son derece önemlidirler. Şiirler yazılı olsun veya sadece sözlü olsun, fikirle/düşünceyle yaşamın sözcüklere düşülmesidir. Ve sözcüklere düşüldükçe yazılırlar da. Yazan her zaman Şiir can veren olmasa bile. Yakınındaki dinleyenlerden biri de bu işi yapabilir. Ezgiler, şarkılar, türküler, ağıtlar, masallar için de aynı şey söylenebilir. Bayramlar, bayram günleri, düğünler, düğün-dernekler için de: Düğünlerde “yırlanan” türkü ve şarkılar, oynanan oyunlar, yapılan danslar, çekilen halaylar bir halkın kültürü ve kimliği için vazgeçilmez unsurlardır: Mutlaka bilinmesi, kaydedilmesi, saklanması gereken. Köçeklerini yaptıkları, şaklabanların anlattıkları da. Cambazlar, hokkabazlar ve benzerlerinin “hileleri” /hurdaları da. Oyunları da. Atasözleri hiç unutulmamalı: Bir kürt atasözü aktarmak istiyorum örnek olsun diye: Tifiqa mürya çıyan dixesibinim”: Yani “Karıncaların birliği dağları delik-deşer eder. “hem gerçek anlamıyla doğru, hem de mecazi anlamıyla tarih yüklü.

İşte bütün bu örnekleriyle sözlü tarihin önemi ortaya çıkıyor. Sözlü tarih aynı zamanda bir halkın sanata düşkünlüğünü de ispat etme olanağı tanır: Sanatın gerekliliğini de.

Geleneksel olarak “tarihin sıkıcı olduğu” sanılır. Anılarla, sözlü tarihin bütün elemanlarıyla bu

sıkıcılık aşılabılır. Sözlü tarih sayesinde resmi tarihin sınırları da zorlanır. Devletlerin bir yerde bizzat yarattıkları ve kendilerine belli bir haklılık veya meşruiyet kazandırmaya yönelik resmi tarihlerin ötesine geçilebilir.

Merkezden yapılan ve neredeyse sadece merkezi anlatan/aktaran ve bilinçli olarak yaşananları saptıran tarih/resmi tarih yerine merkez dışına çıkan, yerel tahine yenebiliriz böylece. Başkentlerden/merkezlerden uzak yeni tür bir tarih yaratmanın da olanaklarını buluruz. Siyasetin de merkezler dışında nasıl yapıldığını saptamak olanağını bulabiliriz. Taşra kentlerindeki, kasabalarındaki yansımalarını, siyasetin nasıl algılandığını, nasıl yönlendirildiğini de...

Birçok yerde yazılı olana inanmak gelenektir: Belge ille! yazılı olan belge oluyor da sözlü olan, ses kasetlerine, film kasetlerine kayıtlı olan sözler/sözlü tarih neden belge olmasın? Hele kimi yazılı, resmi veya gayri resmi belgenin nasıl tırtıklandığını, nasıl hileyle oluşturulduğunu bin bir örnekte görüyorsak/görmüşsek. Sözlü tarih bir konuda denek taşı/mihenek taşı görevini de üstlenebilir. Bir bilgiyi değişik birkaç kaynaktan/sağlamak denemek için. Söz uçar, yazı kalır “verba volant, scripta manent” deyişinin pabucu dama atılalı çok oluyor.

Artık biliyoruz: söz ucuzu değil. Banttan yeniden yayınlayabiliriz. Ve o zaman söz kalıcı olur: Tarih olmanın yolunu bulur.

Tarih, geçmişimiz, kadar geleceğimizi de araştırmak zorundayız. Geleceğimizin ne olacağını önceledebilmek, önceden çıkarsayabilmek için felsefeye ihtiyacımız var: Felsefeye ve onun ön önemli uğraşlarından biri, belki birincisi olan ve herkesin mutlaka yapması gereken, “soru sormak” eylemine, faaliyetine. Evet soru veya sorular sormak önümüz açabilecek bir eylemdir.

SORULAR SORMAK: Kendimizi daha iyi tanımak için. Ve daha iyi yaşamak için: Mutlu olmak anlamında.

Onat Kutlar’ın, “Onat Kutlar kimdir?” sorusuna verdiği bir yanıt var: Ocak 1988 tarihli Yeni Düşün dergisinde. “Kendini tanımak” açısından,

---

●

“Yeryüzündeki birkaç milyar insanoglundan biriyim: İki gözüm, İki kulağım, bir ağzım... var. Birbirine benzeyen milyarlarca insandan biriyim. Ama daha daha...? Arkadaşlarımızı, eşimizi seçebiliriz.”

●

kendini tanımlamak bakımından örnek vermek isterim. Meraklısına okumasını saklı veriyorum.

Felsefi bir soru (n), tanımı gereği, herkesin, her kuşağın bir gün mutlaka karşılaşacağı bir soru (n) dur.

Bu tür sorular sorarak, başka birçok konuda yanıt bulabiliriz. Soru sorarak yaşadığımızı ancak duyumsayabiliriz.

Soru sorulmadan yaşanılabilen bir hayat tanıyor musunuz? Yaşamın anlamı nedir? “Yaşamın anlamı” felsefenin temel konusu sayılan sorulardan/sorunlardan biridir. Felsefi, yazı, çalışma, konuşma, sorulara daha çok yer vermesi ile diğerlerinden ayrılır. Soru sormak ille onları yanıtlamak anlamına da gelmez. Belli bir akıl, mantık ve belli bir araştırma içinde düzenli sorular sormak. İşte felsefi bir uğraş. Her şey, evet bütün felsefi uğraş, tek bir soru ile başlayabilir:

“Rakamlar nereden geliyorlar?” sorusu örneğin. Ya da “Rakamların kökeni nedir?” ya da “insan varlığı en büyük değer değil midir?”

“Kendime bir fotoğraf makinası aldım: Fotoğraf çekmeli/miyim?” “Çekmemeli miyim?” “Kalem satın aldım: yazmalı mıyım? Yazmamalı mıyım?”

“İnsanlar savaşmak zorunda mı? Barış içinde niçin yaşayamıyoruz?”

“İlle kader sahibi olmak zorunda mıyız?” “Bir kader sahibi olduğuna inanmak başlı başına bir övünme değil midir?”

“bir yaşama kaç ömür, kaç ülke sığdırılabilir?”

“Sanat rahat ve konfor içinde gelişebilir mi? Yoksa sanat ille bir acının ifade edilme biçimi midir?”

Soru (n)/konu mutlaka çok önemlidir. Daha önemlisi soru (n) yu/ konuyu nasıl sorguladığımızdır. Elbette ekmeğe, aşka, sevgiye ihtiyacımız var. Ama hepimizin ihtiyacı olan başka bir şey daha var: Kim olduğumuzu ve neden yaşa-

dığımızı bilmek. Bu anlamda filozof kendi kendini arayıcıdır. Kendi kendini arar. bu anlamda felsefi uğraş *BEN KİMİM?* sorusu ile başlayabilir. Soru işareti burada çok önemli: *BEN KİMİM?* Adım, soyadım, sanım lakabım, Ana-babam, adresim belli. Daha ne istiyorsunuz? Ama daha daha ...? Yeryüzündeki birkaç milyar insanoglundan biriyim: İki gözüm, İki kulağım, bir ağızım... var. Birbirine benzeyen milyarlarca insandan biriyim. Ama daha daha...?

Arkadaşlarımızı, eşimizi seçebiliriz. Ama kendi kendimizi seçme olanağımız var mı? Şu an şu satırları niçin okuyorsunuz? Okumak yerine yemek içmek, dolaşmak... Seçimin "Seçiminin" önemi ortada.

Bugün insanoglu, erkek ve kadın, çocuk ve yaşlı, genç ve ihtiyar şartlandırılmış durumdadır: Ev, aile, eş ve çocuk. İş, ücret, patron. Bir otomobil, bir ev: "iki anahtar" *"ESİRLİK"* değil midir bu? "Köleliğin" "modern zamanlardaki" tanımlanması değil midir bu?

Bugün buradayım. Ama ya yarın? Ölüm yok. Aslında varolan "ölümün korkusu". Peki bir gün öleceğimizi düşünmeden yaşadığımızı gerçekten duyumsayabiliyor muyuz? Biliyor muyuz? Yaşadığımızın tadına varmak için ille hasta olmamız mı gerek? Yaşadığımızın tadına varmak için ölümlü/daha doğrusu ölüm korkusunu düşünmemizin gerekmesi acı değil mi?

Ya peki hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlara ne demeli?

"Dünya nereden geliyor?" Nereden geliyoruz? Kimse bilemez gibi bir soru. Ama bu sorunun da sorulması gerek. Bu ve benzeri, kökenleri "kazıyan"/"kurcalayan" "sorular sorulmadan yaşanılmaz. "Dünya" sadece "evimiz", "köyümüz", "mahallemiz", "kasabamız", "kentimiz" "ülkemiz" mi? Böyle sananlar yaşıyor mu? Yeryüzü, evren kimin o zaman? Neden, kimden "doğma" bu evren? Hep var oldu denebilir mi? Her şeyin bir başlangıcının olması daha doğru değil mi? daha yerinde olmaz mı? O halde evren bir şeylerden yaratıldı. Ama neden? Ve ne zaman? Ve nasıl? Ve kimlerce?

Sorular çoğaldıkça felsefe derinleşir. Ve artık uğraş başlamıştır. Soru sormaktan asla kaçınmayınız. Ev-

ren, "ince, uzun tüyleri olan bir tavşan" olmasın? "Kimsin? Dünya nereden geliyor?" gibi iki soruyla başlayan ve küçük bir kız çocuğunun "dünyasını" sarmalayan felsefi bir romanla felsefeye başlamak isterseniz, Jos tein Gaarder'in Fransızca'ya Le Monde de Sophie (Sophie'nin Dünyası) diye çevrilen kitabını öneririm. Özellikle. Seul Yayınevinin 1995 başında yayınladığı kitap Fransa'da bir milyona yakın sattı. Norveç'ten (orijinal ismi: Sofies Verden) başka dillere çevrilen kitabı, her yerde büyük ilgi topladı: Almanya'da bir milyondan fazla sattığı biliniyor. Bugünlerde çocuklarınızdan biri çıkagelip, size şu soruyu sorarsa sakın şaşırmayın: "Anneciğim, yaşamak garip değil mi?"

Şaşırmanın, çünkü büyük olasılıkla bir filozofun çok akıllı köpeği tarafından getirilen ilk felsefi soruları "aldı" demektir. **BIRAKINIZ ÇOCUKLAR SORU SORSUNLAR. HELE SİZ YAŞAMI/DÜNYAYI "NORMAL" BULUYORSANIZ.** Özellikle bu durumda.

Artık "kimliğinizi", kim olduğunuz, nereden gelip nereye gittiğinizi, hatta neden gittiğinizi ve daha bir dizi soruyu sıralamak sırası sizdedir.

Kimlikleri yadsınanlar: "Kendi kendine yalan atabilir mi insan?" Size soruyorum: "Kendi kendinize yalan atabilir misiniz?": A olduğunuz halde "Ben B'yim" diyebilir misiniz? İşte günümüzün en önemli sorularından biri de budur.

"Ast-Kumandan" Markos kendi yanıtını veriyor. Meraklısı. Ya Basta!

(Yetti Artık!) isimli iki ciltlik kitabını okuyabilir (Dagorno yayınları, Paris 1994 ve 1996'da)

"Her şey herkese. Bize hiçbir şey." diyebilen Zapatistler ve önderleri, "itaat ederek kumanda etmeyi" öneriyorlar. Komik ve özellikle "ast-kumandan" gibi bir "unvanla" anılan/kendi kendini tanımlayan "dağ-başlığı" ve piposu ile Güney ve kuzey Amerika'da Che Gueverra'dan sonra her türlü devrimci hayranını etkileyen, "Duvarın düşmesinden sonraki ilk gerilla hareketi" diye anılan yoksullar eyleminin lideri Markos'un dediği gibi: "Çiçeği unutmayın: yeşil sap, beyaz taç, kırmızı yapraklar... Ve bu arada yılanı hiç merak etmeyin; onun işini kartal halledecek. "Mutlaka.

MUTLAKA. ÇÜNKÜ YA BASTA!

